

Reetta Aralinna & Mira Luomala

”Tytöt kyllä tappelee siinä, missä pojatkin nykyään”

15–17-vuotiaiden tyttöjen rikollisuus rikosseuraamuslaitoksen ja lastensuojelun työntekijöiden kertomana

Opinnäytetyö

Kevät 2017

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK) –tutkinto-ohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Reetta Aralinna & Mira Luomala

Työn nimi: ”Työt kyllä tappelee siinä, missä pojatkin nykyään” 15–17-vuotiaiden tyttöjen rikollisuus rikosseuraamuslaitoksen ja lastensuojelun työntekijöiden kertomana

Ohjaaja: Arja Hemminki

Vuosi: 2017

Sivumäärä: 110

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyömme tarkoituksena tutkia, miten 15–17-vuotiaiden tyttöjen rikollisuus näyttäytyy rikosseuraamuslaitoksen ja lastensuojelutyöntekijöiden näkökulmasta. Teoriaosuudessa esittelemme lapsen ja nuoren kehitystä, syitä tyttöjen rikollisuudelle, tyttöjen rikollisuuden muotoja, rikollisen käyttäytymisen seuraamuksia sekä lastensuojelun näkymistä tyttöjen rikollisuudessa.

Tutkimuksen olemme tehneet käyttäen kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimusta varten haastattelimme työntekijöitä rikosseuraamuslaitokselta ja lastensuojelulaitoksesta. Tutkimuskysymyksemme ovat: Millaisia rikoksia tytöt tekevät? Mistä tyttöjen rikollisuus johtuu? Millaisia seuraamuksia tytöt ovat rikoksistaan saaneet? Miten tyttöjen rikollisuutta voisi ennaltaehkäistä? Haastattelut analysoimme teemoittelemalla. Lopullisiksi teemoiksi muodostuivat: tyttöjen tavat tehdä rikoksia, päihteiden ja mielenterveysongelmien yhteys tyttöjen rikollisuuteen, taustan merkitys tyttöjen rikollisuudessa, tytöille rikoksista tulevat seuraamukset ja kehittämisehdotuksia nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn.

Tutkimuksessamme ilmeni, että tytötkin tekevät rikoksia. Erityisesti esiin nousivat pahoinpitelyt ja päihderikokset. Lastensuojelun toimenpiteet ovat ensisijainen vaihtoehto rikoksia tehneelle alaikäiselle. Rikoksia tekevät tytöt tulevat kaiken tyyppisistä taustoista. Lastensuojelussa laki määrittää mahdollisia rangaistuksia, rikosseuraamuslaitoksella yleisin on ehdonalainen vankeusrangaistus ja siihen lisäksi valvonta. Ennaltaehkäisyyn ja varhaisen puuttumisen merkitys on suuri.

Avainsanat: rikollisuus, tytöt, lastensuojelu, rikosseuraamuslaitos, laadullinen tutkimus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Authors: Reetta Aralinnä & Mira Luomala

Title of thesis: "These days girls fight where boys do" 15–17-Year-Old Girls' Crime as Reported by the Employees of Criminal Sanctions Agency and Child Welfare

Supervisor: Arja Hemminki

Year: 2017 Number of pages: 110 Number of appendices: 3

The purpose of our thesis is to research how crime of 15–17-year-old girls appears from the perspective of employees of Criminal Sanctions Agency and child welfare. In our theory part, we present child and youth development, reasons for girls' crime, forms of girls' crime, sanctions for criminal activity, as well as how child welfare appears in girls' criminality.

This research was carried out using a qualitative research method. For this research, we interviewed employees from Criminal Sanctions Agency and Child Welfare Institution. Our research questions are: What kind of crimes do girls do? What is the reason for criminality? What kind of sanctions are there for girls for their crimes? How can girls' criminality be prevented? The interviews were analysed according to themes. Our final themes were: girls' way to commit crimes, connection between drugs, mental health problems and girls' crimes, the meaning of background in girls' criminality, the sanctions girls get for their crimes and suggestions for prevention of juvenile crime.

Our research indicates that also girls commit crimes, especially assaults and crimes related to intoxicants. The measures of child welfare are primary options for minors who have committed crimes. Girls who commit crime come from different backgrounds. In child welfare, the law determines potential sanctions. In Criminal Sanctions Agency, parole imprisonment plus supervision is the most common. The significance of prevention and early intervention is essential.

Keywords: crime, girls, child welfare, Criminal Sanctions Agency, qualitative research

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	7
2 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET.....	9
2.1 Nuoruus ja tyttöikä.....	9
2.2 Rikos ja rikollisuus.....	10
3 LAPSEN JA NUOREN KEHITYS.....	12
4 SYITÄ TYTTÖJEN RIKOLLISUUDELLE.....	14
4.1 Antisosiaalisuuden vaikutus mahdolliseen rikollisuuteen.....	14
4.2 Sosiaalinen taustan ja sosiaalisen pääoman merkitys.....	16
4.3 Nuoren syrjäytyminen ja mielenterveydenhäiriöt.....	20
4.3.1 Masennuksen näkyminen nuorilla.....	21
4.3.2 Ahdistuneisuushäiriöiden ilmeneminen nuorilla.....	22
5 TYTTÖJEN RIKOLLISUUDEN MUODOT.....	23
5.1 Tyttöjen päihteidenkäyttö.....	23
5.1.1 Tyttöjen alkoholinkäyttö.....	24
5.1.2 Tyttöjen huumeidenkäyttö.....	28
5.2 Vahingonteko rikoksena.....	30
5.3 Varkaudet ja näpistykset.....	31
5.4 Tyttöjen väkivalta.....	32
5.5 Kiusaaminen.....	33
5.6 Päihteiden yhteys rikoksiin.....	34

6 RIKOLLISEN KÄYTTÄYTYMISEN SEURAAMUKSET	35
6.1 Nuorisorangaistuksen sisältö ja käyttö.....	36
6.2 Sovittelun merkitys nuorille rikoksentekijöille	36
6.3 Nuorten ehdollisen vankeuden valvonta	37
6.4 Sakko rangaistuksena lain rikkomisesta	39
6.5 Vankeusrangaistuksen toteutuminen nuorilla rikoksentekijöillä	39
7 LASTENSUOJELUN NÄKYMINEN TYTTÖJEN RIKOLLISUUDESSA	41
7.1 Lastensuojelun toimenpiteet	41
7.2 Lastensuojelun seuraamukset	43
8 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET	46
8.1 Opinnäytetyömme tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	46
8.2 Aiheen ajankohtaisuus ja siihen liittyvä aikaisempi tutkimustieto.....	46
9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	50
9.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus.....	50
9.2 Tutkimuksen eteneminen.....	51
9.3 Haastattelu ja litterointi	52
9.4 Aineiston analyysi teemoittelemalla	54
9.5 Opinnäytetyömme luotettavuus ja eettisyys.....	55
10 TUTKIMUKSEN TULOKSET RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN NÄKÖKULMASTA.....	58
10.1 Tyttöjen tavat tehdä rikoksia	58
10.2 Päihteiden ja mielenterveysongelmien yhteys tyttöjen rikollisuuteen.....	60
10.3 Taustan merkitys tyttöjen rikollisuudessa	63
10.4 Tytöille rikoksista tulevat seuraamukset	66
10.5 Kehittämissuhteita nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn	76

11 TUTKIMUKSEN TULOKSET LASTENSUOJELUN NÄKÖKULMASTA.....	79
11.1 Tyttöjen tavat tehdä rikoksia	79
11.2 Päihteiden ja mielenterveysongelmien yhteys tyttöjen rikollisuuteen.....	80
11.3 Taustan merkitys tyttöjen rikollisuudessa	83
11.4 Tytöille rikoksista tulevat seuraamukset	84
11.5 Kehittämisehdotuksia nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn	86
12 JOHTOPÄÄTÖKSET RIKOSSEURAAMUSTYÖNTEKIJÖIDEN HAASTATTELUJEN POHJALTA.....	88
12.1 Tyttöjen tekemät rikokset.....	88
12.2 Taustat tyttöjen tekemien rikosten takana	90
12.3 Tytöille rikoksistaan tulleet seuraamukset	91
12.4 Kehittämisehdotuksia nuorten rikollisuuden ennaltaehkäisyyn	92
13 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET LASTENSUOJELUNTYÖNTEKIJÖIDEN HAASTATTELUJEN POHJALTA.....	94
13.1 Tyttöjen tekemät rikokset.....	94
13.2 Taustat tyttöjen tekemien rikosten takana	95
13.3 Tytöille rikoksistaan tulleet seuraamukset	96
13.4 Kehittämisehdotuksia nuorten rikollisuuden ennaltaehkäisyyn	97
14 POHDINTA.....	99
LÄHTEET	103
LIITTEET	111

1 JOHDANTO

Aihevalintamme tehdä opinnäytetyötä tyttöjen rikollisuudesta pohjautui kiinnostukseemme tehdä tutkimusta rikollisuuteen liittyen. Tutkimuksen tarkentuminen nimenomaan tyttöjen rikollisuuteen lähti Seinäjoella vuonna 2015 tapahtuneesta ”teinisurmasta”, jossa 15-vuotias tyttö murhasi luokkatoverinsa. (Ks. Luukkanen 2015, 2.) Aihe herätti laajat keskustelut ympäri koko maata. Samaan aikaan tyttöjen rikollisuus siis nousi ajankohtaiseksi asiaksi. Huomasimme, että aihetta ei ole Suomessa juurikaan tutkittu, joten päätimme itse lähteä tutkimaan asiaa tarkemmin. Naisten ja tyttöjen rikollisuudesta on ikään kuin vaiettu. Monellekaan ei tule rikollisesta ensimmäisenä mieleen naista tai tyttöä.

Valitsimme kohderyhmäksi nimenomaan alaikäiset, koska he ovat tulevaisuus. Vuonna 2013 15–17-vuotiaat tekivät 7 prosenttia kaikista rikoslain mukaisista rikoksista (Salmi 2014, 208). Me uskomme, että tyttöjen ja naisten rikollisuus tulee lisääntymään tulevaisuudessa, koska rikollisuus tulee myös tasapuolistumaan kaiken muun mukana. Poikien rikollisuudesta löytyy tietoa ja tutkimuksia, mutta halusimme tutkia juurikin tyttöjen rikollisuutta, koska olemme itse molemmat nuoria ja naisia.

Yksistään tyttöjen rikollisuutta on aiemmin tutkittu vähän ja se oli yksi iso syy sille, miksi halusimme lähteä tekemään aiheesta opinnäytetyötä. Tyttöjen rikollisuudesta on lähinnä mainintoja tutkimuksissa, jotka ovat kuitenkin pääasiassa koskeneet poikia. Meille oli tärkeää valita sellainen aihe, josta ei ole ennestään runsaasti tietoa, jotta voisimme tutkimuksemme kautta tarjota asiantuntijoille uutta tietoa aiheesta ja tätä kautta auttaa heitä työssään. Viimeksi tehty laajempi tutkimus, nimenomaan tyttöjen rikollisuudesta, on vuodelta 1998 Päivi Honkatukian tekemänä väitöskirja *Sopeutuvat tytöt? Sukupuoli, sosiaalinen kontrolli ja rikokset*. Honkatukia tutkii tutkimuksessaan tyttöjen rikollisuutta laajemmasta näkökulmasta. Hän tutkii, kuinka tyttöjen paineet ja odotukset olla tietynlaisia sukupuolestaan johtuen, on tuotu näkyväksi ja kuinka tytöt niihin vastaa, tyttöjen rikosten luonnetta, minkälaista rikollista käyttäytymistä tytöillä, minkälaisia merkityksiä tytöt omaan rikollisuuteensa liittävät sekä miten tytöt käsittävät sukupuoliroolinsa rikollisessa käyttäytymisessä. (Honkatukia 1998, 317–318.) Tutkimuksen valmistumisesta on aikaa yli 18 vuotta ja

koemme, että tässä ajassa tyttöjen rikollisuus on muuttunut ja nyt on hyvä hetki tehdä uutta tutkimusta aiheesta erilaisesta näkökulmasta.

Opinnäytetyömme alkaa teoriaosuudella, jossa määrittelemme keskeiset käsitteet työmme kannalta. Käsitteistä siirrymme käsittelemään lapsen ja nuoren kehitystä. Tämän jälkeen kerromme syitä tyttöjen rikollisuudelle ja tyttöjen rikollisuuden erilaisista tavoista esiintyä. Koska rikoksesta seuraa rangaistus, kerromme myös rikoksien seuraamuksista nuorelle. Lopuksi teoreettisessa viitekehyksessämme otamme esille lastensuojelun yhtenä isona osa-alueena, koska lastensuojelu voi olla syy tai seuraus tyttöjen rikollisuudessa. Pyrimme laajan teoriaosuuden kautta siihen, että teoreettinen viitekehys olisi mahdollisimman kattava ja, että lukija pystyisi vertailemaan tutkimustuloksiamme teoreettiseen viitekehukseen.

Valitsimme jo alkuvaiheessa opinnäytetyön tekoa tutkimuskysymyksiksi seuraavat Millaisia rikoksia tytöt tekevät? Mistä tyttöjen rikollisuus johtuu? Millaisia seuraamuksia tytöt ovat rikoksistaan saaneet? Miten tyttöjen rikollisuutta voisi ennaltaehkäistä? Näiden tutkimuskysymyksien pohjalta kerromme tutkimuksemme tuloksia ja teemme niistä johtopäätöksiä verraten teoreettiseen viitekehukseen. Haastattelukysymyksien pohjalta teimme tutkimuksessamme työntekijöille teemahaastattelun.

2 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET

Tässä luvussa kerromme opinnäytetyömme pääkäsitteet. Avaamalla pääkäsitteet kaikkien on mahdollista pysyä selvillä, keitä tekemämme tutkimus käsittelee, ja mitä aihetta tutkimuksemme koskee. Esittelemme tässä luvussa tyttöiän, nuoruuden, rikoksen ja rikollisuuden käsitteet. Muut opinnäytetyön aiheeseen liittyvät käsitteet esitellään niistä puhuttaessa tekstin edetessä.

2.1 Nuoruus ja tyttöikä

Lastensuojelulain mukaan kaikkia alle 18-vuotiaita pidetään lapsina (L 13.4.2007/417). Tyttöillä tarkoitamme siis tässä opinnäytetyössämme naispuolisia alle 18-vuotiaita henkilöitä. Keskitymme tutkimuksessamme rikosoikeudellisesti vastuussa oleviin henkilöihin, joten käytännössä tytöistä puhuessamme puhumme 15–17 -vuotiaista.

Sukupuolenkin voi määrittellä monella eri tavalla. Voidaan puhua esimerkiksi biologisesta, sosiaalisesta, psykologisesta ja kulttuurisesta sukupuolesta. Biologisen sukupuolen määrittely tapahtuu fyysisten ominaisuuksien avulla. Sosiaalisella sukupuolella taas tarkoitetaan sukupuolen sosiaalista rakentumista biologisen sukupuolen mukaan. (Honkatukia 1998, 29.) Keskitymmekin opinnäytetyössämme tyttöyden ajatteluun nimenomaan biologisen ja sosiaalisen sukupuolen määrittelyn kautta, joten muiden sukupuolen määrittelytapojen avaaminen ei tässä kohtaa ole tarpeellista.

Ajatus siitä, mitä tyttöys ja tyttöinä oleminen on, on kulttuurisesti ajateltuna valmiina. Kuitenkin se on samaan aikaan myös jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä tapa toimia sekä ajatella. (Aaltonen & Honkatukia 2002a, 9.) Elämä tyttöinä nyky-yhteiskunnassa on erilaista kuin esimerkiksi 100 vuotta sitten. Tasa-arvo tyttöjen ja poikien välillä on lisääntynyt joka suhteessa, eikä tämä ole välttämättä ainoastaan positiivinen asia. Tasa-arvo on nimittäin lisääntynyt myös rikollisen ja väkivaltaisen käyttäytymisen osalta. Yhteiskunnan perusarvojen on ajateltu miehistyneen tai ainakin nykyään ajatellaan, että myös tytöt voivat tulla mukaan näihin samoin

asioihin, jotka ovat ennen olleet ”pojat ovat poikia”. (Aaltonen & Honkatukia 2002b, 212–213.)

Nuoruutta pidetään kasvun ja kehityksen vaiheena, johon kuuluu usein myös erilaisia kokeiluja ja kapinointia. Sen vuoksi nuorten tekemiä rikoksia saatetaan pitää vain nuoruuteen kuuluvana kapinointina eikä välttämättä niin vakavana asiana. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 1.) Käytännössä nuoruus on elämänvaihe lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Kehitystä tapahtuu niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin. Nuoruusikä on tärkeä osa ihmisen tulevaisuuden rakentamista ja nuorena tehdyt valinnat vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen. Esimerkiksi koulutus ja ihmissuhteet nuoruudessa vaikuttavat siihen, miltä elämä näyttää aikuisuudessa. (Nurmi ym. 2014, 142.) UNESCO:n (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) mukaan nuoret ovat heterogeeninen ryhmä, joka on jatkuvassa muutoksessa. Kokemus nuoruudesta vaihtelee eri kansakunnissa. (UNESCO, [viitattu 22.3.2017].) Tyttöjen sosialisatio ja sitä kautta identiteetti rakentuvat seksuaalisuuteen enemmän kuin saman ikäisten poikien. Seksuaalisuus on kiinteä osa tyttöjen mainetta nuoruudessa. Seksuaalisesti huonossa maineessa oleva tyttö voi pahimmassa tapauksessa joutua syrjityksi. Hyvästä seksuaalisesta maineesta puolestaan tytöt ovat ylpeitä. Suojaavana sosiaalisena kontrollina toimivat moraaliset ohjeet ja tavat. (Friis, Seppänen & Mannonen 2006, 45; Honkatukia 1998, 235.) Nuorille on ominaista aikuisten ja auktoriteettien haastaminen (Salmi 2004, 9).

2.2 Rikos ja rikollisuus

Rikoksella tarkoitetaan tekoa, joka rikos- tai muussa lainsäädännössä määritellään rangaistavaksi ja johon valtiolla on rangaistusoikeus. Rikoslaki määrää Suomessa, mikä on rangaistavaa ja mikä ei. Rikoslaki elää ja muuttuu. Rikoslaki voidaan poistaa tekoja eli ne voidaan dekriminialisoida. Sinne voidaan myös lisätä tekoja, joita aletaan laskea rikoksiksi eli ne kriminalisoidaan. Rikolliseksi voidaan määritellä henkilö, joka on syyllistynyt tekoon, mikä on kyseisen maan rikos- tai muussa lainsäädännössä määritelty kielletyksi eli rangaistavaksi. Rikoslaki määrää, kuka on rikollinen ja kuka ei. (Laine 2007, 31.) Rikokset usein edellyttävät sitä, että teko on tehty tahallisesti. Teon katsotaan olevan rikos myös silloin, kun teon tiedetään

olevan väärin ja sen seurauksiin suhtaudutaan välinpitämättömästi. Esimerkki tällaisesta voi olla heitteillejätö. Rikoslaki on vain pieni osa Suomen lainsäädäntöä, eikä rikoslain kanssa luultavasti tule ongelmia, kun kunnioittaa toisen omaisuutta ja ihmisyyttä. Toisaalta tekemisiin lain kanssa voi joutua myös tahtomattaan, jos joutuu rikoksen uhriksi taikka silminnäkijäksi. On myös muistettava, että lakien ulkopuolelle jää tekoja, jotka eivät siltikään ole moraalisesti hyväksyttäviä. Käytännössä lakeja on tulkittava kussakin tilanteessa erikseen. (Elfgrén, Juntunen & Norppa 2007, 11–12,16.)

Rikollisuudesta on kahta eri muotoa. Niitä ovat poliisin tietoon tullut rikollisuus ja piilorikollisuus. Piilorikollisuutta ovat ne rikokset, jotka täyttävät rikoksen merkit, mutta eivät tule poliisin tietouteen. Piilorikollisuus on rikollisuuden mittaamisen kannalta ongelma useimmissa rikostyypeissä. Piilorikollisuuden takia kokonaisrikollisuudesta ja sen kehityksestä ei pystytäkään saamaan kattavaa kuvaa tilastoitua rikollisuutta tarkastelemalla. Mitä lievempi teko kyseessä on, sitä varmemmin se ei edes tule poliisin tietoon. (Salmi 2014, 215; Honkatukia & Kivivuori 2006, 17.) Monta kertaa nuorten tekemät rikokset kuuluvat juurikin piilorikollisuuden puolella, eikä niistä ilmoiteta poliisille. Rikokset, kuten kotoa varastaminen tai alkoholin käyttäminen, jäävät usein perheen kesken käsiteltäviksi asioiksi sen sijaan, että ne vietäisiin poliisiasioiksi.

3 LAPSEN JA NUOREN KEHITYS

Keromme tässä luvussa ihmisen kehityksestä lapsuudessa ja nuoruudessa, sillä ne ovat ne vaiheet, joita tutkimuksemme kohdehenkilöt ovat läpikäyneet ja läpikäymässä. Ihmisen kehitys alkaa jo ennen syntymistä ja jatkuu aina vanhuuteen asti (Nurmi ym. 2006, 3). Siirtyminen lapsuudesta aikuisuuteen on asteittaista, jos ympäristö, jossa lapsi elää, on suojaava ja huolehtiva. Perusta kehitykselle on siis lapsen ja hänen huoltajiensa välisessä vuorovaikutuksessa. (Friis ym. 2006, 43.)

Ensimmäinen kehitysvaihe on varhaislapsuus. Sen aikana tapahtuva kehitys on perusta myöhemmin opittaville tiedoille sekä taidoille. Alttius oppia uusia asioita on suurta alle 3-vuotiaana. Lapsi harjoittelee uusia taitoja leikkien aikana. (Nurmi ym. 2006, 18–21.) Leikin avulla lapsi pystyy opettelemaan ja tutkimaan sitä, mikä on todellisuudessa mahdollista ja totta (Hautala 2016, 134). Vuorovaikutuksessa näkyvät lapsen yksilölliset kyvyt ja henkilökohtaiset ominaisuudet (Nurmi ym. 2006, 18–21). Lapsi oppii suhtautumaan ympäristöönsä luottavaisesti sitä enemmän, mitä enemmän vanhemmat hoivaavat lasta. Vanhempien hoivaaminen vaikuttaa myös lapsen sosiaaliseen kehitykseen myönteisesti. Jos lapsen ja huoltajien välillä ei ole tarpeeksi vuorovaikutusta, voi lapsen suhde ympäristöön ja muihinkin vuorovaikutussuhteisiin jäädä epävarmoiksi ja sosiaaliset taidot jäädä heikoiksi. (Friis ym. 2006, 43–44.) Varhaislapsuutta seuraa keskilapsuus, joka keskittyy ikävuosille 6–12. Tämä vaihe merkitsee suuria muutoksia lapsen elämässä kuten myös lapsen ja aikuisten välisissä vuorovaikutussuhteissa. Lapsi muun muassa siirtyy kotipiiristä laajempaan sosiaaliseen yhteisöön esimerkiksi ensin esikouluun ja sen jälkeen kouluun. Näin ollen lapsen sosiaalinen verkosto kasvaa. Sosiaaliseen verkostoon liittyy sekä uusia aikuisia että uusia suunnilleen saman ikäisiä lapsia. Kaverisuhteiden merkitys lisääntyy lähestyttäessä kouluikää ja lapsi kaipaa omanikäistä seuraa ja varsinkin samaa sukupuolta olevia vertaisia. Lapsen kyky suoriutua hänelle annetuista haasteista kasvaa. Se näkyy esimerkiksi siinä, että lapsi osaa mennä koululaisen rooliin koulun alkaessa. Myös itsenäinen liikkuminen ja ajattelu lisääntyvät keskilapsuuden aikaan. Tärkeä osa keskilapsuuden kehitysvaiheita on myös tunteiden kehittyminen vuorovaikutussuhteissa. (Nurmi ym. 2006, 70–73, 75, 81, 104, 109.)

Keskilapsuutta seuraa nuoruus. Nuoruutta pidetään eräänlaisena siirtymänä lapsuudesta kohti aikuisuutta. Nuoruus onkin elämänvaihe, jossa nuori niin sanotusti etsii itseään, omia voimavarojaan sekä identiteettiään. Nuoruus ajoittuu ikävuosien 12–21 välille. Nuoruusiän loppuvuosien voidaan kuitenkin ajatella jatkuvan 25-vuotiaaksi asti. Nuorelta odotetaan integroitumista yhteiskuntaan ja kasvamista sen aikuiseksi jäseneksi. (Friis ym. 2006, 44–45.) Nuoruudessa tapahtuu monia muutoksia liittyen fyysiseen kasvuun, ajattelun kehittymiseen ja sosiaalisiin tekijöihin. Tässä vaiheessa nuori saa myös jo ohjattua omaa kehitystään. Nuoruudessa alkava puberteetti tuo mukanaan näkyviä biologisia ja sosiaalisia muutoksia. Nuoren minäkuva muuttuu myös nuoruusvaiheen aikana, koska fysiologiset ominaisuudet ja kehon rakenteet muuttuvat. Nuoren ajattelutaidot kehittyvät tässä vaiheessa. Varhaisnuoruuden jälkeen ajattelun muodoissa ei tapahdu suuria muutoksia, vaikka ihmisellä lisääntyy tieto ja kokemus koko elämän ajan. Ajattelun kehittyminen myös mahdollistaa sen, että nuori muodostaa käsityksiä moraalistaan ja periaatteistaan. Myös sosiaaliset suhteet muuttuvat oleellisesti nuoruus vaiheessa. Nuoruudessa halutaan jo viettää enemmän aikaa oman ikäisten kanssa. Itsenäistyminen vanhemmista ja huoltajista alkaa lisääntyä. Sosiaalisten suhteiden ja itsenäistymisen myötä myös nuoren minäkuvaa alkaa kehittyä. (Nurmi ym. 2006, 124, 126, 128–130, 143.) Nuoret alkavat sosiaalisissa yhteisöissään kokeilla erilaisia asioita ja sitä kautta kehittämään omia arvojaan ja tapojaan. Nuoruusiän uhkiin kuuluvat muun muassa päihteidenkäyttö, väkivalta sekä rikollisuus, kun taas sen vahvuuksia ovat muun muassa positiivinen käsitys itsestä ja selkeä käsitys maailmasta. (Friis ym. 2006, 45,47.) Nuoruuden hyvinvointiin kuuluvat myös turvallisuuden ja hyvänolon tunne, sosiaaliset suhteet, luottamus muihin ihmisiin sekä tulevaisuuteen suuntaaminen. Hyvinvoivaa nuorta voidaan pitää toimintakykyisenä ihmisenä, jolla on halua vaikuttaa oman elämänsä suuntaan. (Hietala ym. 2010, 39.)

Nuoruusaikana ihminen käsittelee lapsuuden aikaisia kokemuksia liittyen muun muassa moraaliin, arvoihin, ihanteisiin sekä elämän päämääriin yleensä. Tarve kuulua joukkoon sekä tarve olla yksin ovat molemmat normaali osa nuoruutta ja ne usein vaihtelevatkin vuoron perään. (Hietala ym. 2010, 46.) Myös etenkin väkivalta- ja omaisuusrikoksissa rikosalttius on suurimmillaan nuoruusvaiheessa (Kivivuori 2009, 2).

4 SYITÄ TYTTÖJEN RIKOLLISUUDELLE

Syitä rikoksien ja nuorten rikollisen käyttäytymisen takana on useita. Esittelemme tässä luvussa yleisimpiä tiedossa olevia syitä. Markus Jokela kirjoittaa artikkelissaan *Perimä ja ympäristö antisosiaalisuuden kehityksessä* (2006, 97) rikollisuuden syistä. Hänen mukaan monesti rikosten taustalla ajatellaan olevan ympäristön tuomia riskitekijöitä, joita ovat muun muassa haitallinen perheympäristö, ystävien rikoskäyttäytyminen ja epäsuotuisa asuinalue. Hän myös muistuttaa jokaisen ihmisen olevan oma yksilönsä, joten myös perimä voi vaikuttaa käyttäytymistäipumuksien kehittymiseen. Tämän vuoksi pelkkä ympäristötekijöihin keskittyminen saattaa antaa puutteellisen kuvan rikollisuuteen johtaneista syistä ja huomioon pitäisikin ottaa myös yksilön käyttäytymistäipumukset. Tärkeää on tarkastella sekä ympäristön vaikutuksia, että yksilöllisiä taipumuksia. Jokaisella rikoksen tekijällähän on tietysti taustalla omat syynsä, miksi näihin tekoihin on päätytty, joten kaiken kattavaa ja yleistettävää ”pakettia” on mahdoton kirjoittaa. Tiettyjä yhtäläisyyksiä kuitenkin on havaittavissa rikoksia tekevien taustassa tai nykyhetkessä. Rikosura alkaa useimmiten jo nuorella iällä. On harvinaista, että aikuisena vakavampiin rikoksiin syyllistyvä olisi aloittanut rikosten teon vasta aikuisuudessa. (Kivivuori 2013, 28.)

4.1 Antisosiaalisuuden vaikutus mahdolliseen rikollisuuteen

Antisosiaalisuudella tarkoitetaan käyttäytymistä, joka poikkeaa sosiaalisista normeista ja rikkoo muiden ihmisten oikeuksia. Se nousee vahvasti esiin, kun tutkitaan perinnöllisyyden vaikutusta rikollisuuteen. Antisosiaalisuutta voidaan määrittellä kolmella eri tavalla. Ensimmäisenä tapana on määrittellä se normien ja sääntöjen rikkomisena, jolloin sen määrittelyssä on välineenä rikoslaki. Toisena määrittelytapana on määrittellä antisosiaalisuus persoonallisuushäiriöksi, jossa henkilö jatkuvasti rikkoo toisten oikeuksia ja osoittaa välinpitämättömyyttä muita kohtaan. Kolmantena vaihtoehtona määrittelyyn on se, että tutkitaan persoonallisuuspiirteitä ja muita yksilöllisiä ominaisuuksia, jotka ovat yhteydessä normirikkomuksiin syyllistymisen todennäköisyyteen. Näitä piirteitä ovat esimerkiksi aggressiivisuus ja impulsiivisuus. Tärkeää on myös muistaa, että vaikka ihmisellä

olisi riskialtis persoonallisuus, niin se ei automaattisesti tarkoita, että hän tulee tekemään rikoksia ja päinvastoin. Henkilö voi syyllistyä rikokseen, vaikka hänellä ei olisi minkäänlaisia taipumuksia taustalla. (Jokela 2006, 101–107.)

Jokela kirjoittaa artikkelissaan *Perimä ja ympäristö antisosiaalisuuden kehityksessä* (2006, 101–107,112) antisosiaalisuuden perinnöllisyydestä ihmisillä. Eri tutkimustavoista ja antisosiaalisuuden määrittelytavoista riippuen sen perinnöllisyydeksi on arvioitu 30–50 prosenttia. Tästä syystä voidaan todeta, että antisosiaalisuus on jollakin tasolla periytyvää. Antisosiaalisuuden perinnöllisyys on samaa luokkaa kuin persoonallisuuspiirteiden, kognitiivisten kykyjen tai muiden käyttäytymispiirteiden. Mikään yksittäinen ympäristö- tai perintötekijä ei täydellä varmuudella määrää antisosiaalisuuden kehitystä. Ympäristötekijät ja geenit muodostavat riskitekijöitä ja suojaavia asioita, jotka vaikuttavat yksilöiden todennäköisyyteen päätyä antisosiaalisuuden riskialttiille kehityspolulle. Yksilöiden geneettisten taipumusten ilmeneminen voi riippua ympäristötekijöistä ja ympäristötekijöiden vaikutukset yksilöiden perinnöllisistä ominaisuuksista. Geenit ja ympäristötekijät voivat vaikuttaa tähän riskiin myös toisistaan riippumatta.

Antisosiaalisuuteen kuuluu laaja kirjo erilaisia käyttäytymispiirteitä ja -taipumuksia. Ikä ja kehitys vaikuttavat siihen, miten antisosiaalisuus ilmenee eri elämänvaiheissa. Teini-iässä antisosiaalisuus voi ilmentyä varasteluna, häiriköintinä ja pahoinpitelynä, kun taas lapsella päiväkodissa se voi ilmentyä tottelemattomuutena ja kiusaamisena. Antisosiaalisuus on yleisempää miehillä kuin naisilla. Lapsuudessa ja aikuisuudessa harva syyllistyy normirikkomuksiin, kun taas nuoruudessa se on yleistä. Nuorilla kiellettyihin tekoihin syyllistyminen on niin yleistä, että sen on katsottu kuuluvan nuorison enemmistön elämään. Tästä voidaan todeta se, että nuoruudessa moni henkilö syyllistyy kiellettyihin tekoihin, vaikka hänellä ei olisi antisosiaalisia taipumuksia. Antisosiaalinen käyttäytyminen voidaan jakaa kahteen ryhmään: ensimmäisessä ryhmässä se ilmenee läpi elämän lapsuudessa, nuoruudessa ja aikuisiässä vaihdellen eri tavalla eri elämänvaiheissa. Toisen ryhmän muodostavat taas ne, joilla antisosiaalisuus esiintyy vain nuoruudessa. Ensimmäiseen antisosiaalisuuden muotoon liittyy perinnöllisyyttä, kun taas pelkästään nuoruudessa esiintyvään antisosiaalisuuteen ei perinnöllisyys niin vahvasti liity. (Jokela 2006, 101–107.)

4.2 Sosiaalinen taustan ja sosiaalisen pääoman merkitys

Rikollisen kehityksen riskitekijät voidaan luokitella yksilön ominaisuuksiin, perhetekijöihin, kouluun liittyviin riskeihin, sosiaalisiin suhteisiin liittyviin riskeihin sekä asuinympäristön riskitekijöihin. Lapseen liittyviä riskitekijöitä ovat myös erilaiset neurologisiin ongelmiin johtavat raskaudenaikaiset ja syntymään liittyvät vauriot, lapsen ärtyvä ja voimakas temperamentti, ylivilkkaus ja impulsiivisuus, pelottomuus, elämönhakuisuus, aggressiivisuus, uhmakkuutena ilmenevät käytösongelmat sekä oppimisvaikeudet. Ympäristötekijöihin liittyvä stressi saattaa näkyä myös ihmisen biologisissa toiminnoissa. Tällöin biologiset tekijät, joita rikollisuuteen voidaan yhdistää, eivät olekaan syitä vaan pikemminkin seurauksia ympäristötekijöistä. Syyt ovat siis tällöinkin enemmän ympäristötekijöissä kuin biologiassa. Esimerkiksi traumaattinen väkivalta heijastuu elimistön toimintoihin ja muuttaa hormonitasoja ja autonomisen elimistön reagoititapoja. (Haapasalo 2006, 123–124.)

ADHD:ta voidaan pitää yhtenä yksilön ominaisuuksiin liittyvänä riskitekijänä rikollisen kehityksen suhteen. Arviolta vangeilla esiintyy kymmenen kertaa enemmän ADHD:ta verrattuna muuhun väestöön. ADHD on aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö, joka luokitellaan sairaudeksi. ADHD:n taustalla on neurobiologinen häiriö, jonka kehittämisessä perimällä ja ympäristötekijöillä on suuri yhteisvaikutus. ADHD näkyy esimerkiksi keskittymishäiriöinä ja sen rinnalla saattaa näkyä myös muita häiriöitä. Näitä häiriöitä ovat muun muassa persoonallisuus- ja mielialahäiriöt, oppimisvaikeudet sekä alkoholi- ja huumeriippuvuus. Kaoottinen elämäntyyli on asia, jolle ADHD altistaa ja puolestaan tämä voi johtaa rikollisuuteen. Arvioidaan, että jopa puolella vangeista olisi ADHD. (Portti vapauteen, [viitattu 21.3.2017].)

Oppimisvaikeuksia ilmenee jo lapsena eivätkä ne iän myötä katoa, vaan niitä ilmenee myös aikuisilla. Oppimisvaikeudet vaikuttavat elämän eri osa-alueisiin opiskelun lisäksi. Oppimisvaikeuksia ovat esimerkiksi lukivaikeudet, jolloin ongelmia on lukemisessa ja kirjoittamisessa, motivaation puute koulun suhteen sekä harjaantumattomuus opiskeluun. Oppimisvaikeuksien syitä voivat olla myös vuorovaikutus- ja kommunikaatio ongelmat, ongelmat tunne-elämässä ja mielenterveydessä sekä yleisesti elämänhallintaan liittyvät vaikeudet.

Oppimisvaikeudet eivät tarkoita sitä, ettei olisi mahdollista pärjätä koulussa ja työelämässä, mutta tässä kohtaa vaaditaan yksilöltä enemmän panostusta ja ponnistelua. Kaikilla oppimisvaikeuksia ei ole vielä lapsena todettu ja niiden todentaminen myös aikuisena on mahdollista. Oppimisvaikeudet, joita ei ole tunnistettu ovat yhteydessä päihdeongelmiin sekä syrjäytymiseen. Ihmisillä, joilla on rikostausta, arvioidaan olevan oppimisvaikeuksia keskimääräistä väestöä enemmän. Kriminaalihuollon tukisäätiö tutki hankkeessaan *Oppimisvaikeuksista vapaaksi* 181 rikostaustaista asiakasta ja kartoitti heidän oppimisvaikeudet. Näistä asiakkaista 75 prosentilla ilmeni joko lukemisen tai kirjoittamisen vaikeutta tai molempia. 80 prosentilla ilmeni myös tarkkaavaisuusvaikeuden piirteitä. (Gullman 2011.)

Kasvuympäristön riskitekijöinä voidaan pitää perheeseen, kouluun ja myös osittain laajempaan yhteisöön ja muihin sosiaalisiin ryhmiin liittyviä tekijöitä. Perheeseen liittyviä riskitekijöitä ovat perheen rakenteeseen, taloudellisiin oloihin, vanhempien ominaisuuksiin ja itse vanhempana toimimiseen liittyvät asiat. Tällaisia perhetekijöitä, jotka saattavat lisätä lapsen rikollisen kehityksen riskiä ovat muun muassa parisuhdeväkivalta, vanhempien mielenterveysongelmat ja antisosiaalisuus, lapsen kaltoinkohtelu, kova ja epäjohdonmukainen kasvatusta sekä vaihtuvat perhesuhteet, joita ei lapsen kanssa kunnolla käsitellä. (Haapasalo 2006, 124–125.) Vanhempien avioero on lapselle pitkä prosessi, joka alkaa jo ennen kuin varsinainen ero on tapahtunut. Tämä prosessi jatkuu myös eron jälkeen. Avioeron myötä lapset voivat joutua osalliseksi vanhempien riitoihin esimerkiksi huoltajuudesta ja tapaamisoikeuksista. Lapsi ei pysty vaikuttamaan tähän riitelyyn tai lopettamaan sitä, joten lapsi tätä kautta tuntee pahaa oloa ja avuttomuutta. Ero voi myös aiheuttaa sen, että lapsi joutuu selviämään monista asioista ilman vanhempien tukea. Myös lapsen elämisen ja asumisen taso voivat heikentyä ja tämä sitten vaikuttaa lapsen sosiaaliseen asemaan. Lapsen stressiä erotilanteessa voi lisätä esimerkiksi uuden lapsen tulo perheeseen. Henkiset paineet voivat nuoren kohdalla näkyä hylkäämisen ja köyhyyden pelkona. Avioero heijastuu myös kouluun. Osa lapsista ja nuorista omistautuu koululle enemmän eron myötä ja osalla taas avioero saattaa aiheuttaa oppimis- ja keskittymisvaikeuksia. (Aaltonen ym. 2003, 195–198.)

Janne Kivivuori puhuu kirjassaan *Rikollisuuden syyt* (2013, 147–186) sosiaalisen paineen teoriasta. Teoria pohjautuu Robert Mertonin ja Clifford Shawn teoksiin (Merton 1938; Clifford 1938). Teorian mukaan rikollisuutta syntyy silloin, kun kulttuuri asettaa tavoitteeksi rikastua, vaikka mahdollisuutta siihen ei varsinaisesti anneta. Teoria on vuosien varrella kehittynyt, mutta pääidea siitä, että paineet rikollisuuteen syntyvät sosiaalisesta ympäristöstä, on pysynyt samana. Edelleen ajatellaan, että yksilö voi kokea paineita rikollisuuteen, jos ympäristö asettaa paineita siihen. Rikoskäyttäytyminen on yhteydessä alhaiseen sosiaaliseen asemaan, jota sitten rikosten tuomien mahdollisten hyötyjen kautta pyritään parantamaan. Toisaalta on nuorten rikollisten kohdalla ollut havaittavissa alhaisempia koulutustavoitteita verrattuna rikoksia tekemättömiin nuoriin. Korkeampaa sosiaalista asemaa ja vaurautta on siis pyritty hakemaan nimenomaan rikosten tuomien etujen ja varojen kautta. Rikollisuutta lisäävät myös muut kielteiset elämäntilanteet ja tällä selitetäänkin se, miksi myös muut kuin vaurautta tavoittelevat ihmiset tekevät rikoksia.

Venla Salmi puolestaan ottaa artikkelissaan *Sosiaalinen pääoma ja nuorisirikollisuus* (2006, 187, 190, 192–193, 199) kantaa sosiaalisen pääoman vaikutuksesta rikollisuuteen. Sosiaalisella pääomalla hän tarkoittaa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa syntyviä resursseja ja verkostoja, jotka auttavat saavuttamaan päämääriä ja tuottavat heille parhaimmillaan hyvinvointia. Tämä hyvinvointi ilmenee parempana terveytenä, hyvinä kouluosaavuuksina ja taloudellisena turvallisuutena. Sosiaalisen pääoman heikkeneminen ja rikoskäyttäytymistä suosivat sosiaaliset siteet kasvattavat riskiä syyllistyä itsekin rikoksiin. Negatiivinen sosiaalinen pääoma on sellaista, että yhteisön toiminta ei välttämättä ole huonoa vaan siitä tulevat seuraukset ovat negatiivisia. Rikollisuuden näkökulmasta sosiaalisen pääoman vaikutuksia on kahta erilaista: rikollisuutta ehkäiseviä ja niitä lisääviä. Läheiset ihmissuhteet ja sitoutuminen yhteisöön luovat pohjan lainkuuliaiselle elämäntyylille, kunhan läheiset ihmissuhteet ovat nimenomaan ei rikoksia tekeviin ihmisiin. Sosiaalisella pääomalla on suuri merkitys etenkin nuorten kohdalla, kun nuori muutenkin hakee itseään ja arvoja elämälleen irtautuessaan pikkuhiljaa vanhemmistaan. Sosiaalinen verkosto on siis suuressa roolissa määrittelemässä nuoren elämän suuntaa. Paljon yhdessä aikaa viettävät nuoret alkavat muistuttaa toisiaan sekä käytökseltään että mielipiteiltään. Nuorten

rikoskäyttäytyminen onkin monesti ryhmäkäyttäytymistä. Nuorisorikollisuus liittyy monta kertaa nuorten sosiaaliseen elämään ja kaverisuhteisiin hyvin vahvasti. Kielletyt teot voidaan nähdä ryhmässä rohkeutena ja halutaan näyttää muille, mitä uskaltaa tehdä. Nuorten näpistely ja muu rikollinen toiminta saattavat olla tapa viettää aikaa ja tehdä yhdessä asioita.

Sosiaalisen pääoman merkitystä on käsitelty myös Markku T. Hyyppä kirjassaan *Elinvoimaa yhteisöstä: Sosiaalinen pääoma ja terveys (2002, 50–51)*. Hän pitää sosiaalista pääomaa yhteiskunnan ominaisuutena, joka takaa muun muassa ihmisoikeudet sekä poliittisen ja taloudellisen osallistumisen. Laajemmin ajateltuna sosiaalista pääomaa voi hänen mukaansa lisätä yhteiskunnan sosiaalisten rakenteiden normit ja sosiaaliset suhteet. Nämä normit ja suhteet antavat ihmisille mahdollisuuden kontrolloida omaa toimintaansa. Hyyppä ottaa esille myös suppeamman määritelmän sosiaalisesta pääomasta. Tämän määritelmän mukaan sosiaalista pääomaa on keskinäinen luottamus, normit sekä yhteiskunnan toimintaa parantavat verkostot. Sosiaalisen pääoman käsite on mahdollista jakaa edelleen heikkoon ja vahvaan verkostoon. Vahvoja verkostoja ovat muun muassa uskonnolliset yhteisöt ja poliittiset puolueet. Heikkoja verkostoja luodaan näiden vahvojen verkostojen yli ja näin ollen ne ovat sallivampia ilmapiiriltään ja siten saavuttavat tiukemman yhteisöllisyyden. Hyyppä korostaa luottamuksen merkitystä sosiaaliseen pääomaan myös kirjassaan *Me-hengen mahti (2005, 123)*. Hänen mukaansa luottamus perustuu moraalisiin arvoihin. Hyyppä muistuttaa, ettei sosiaalisesta pääomasta puhuttaessa hyvinvointivaltion roolia sen syntymisessä sovi unohtaa.

Rikollisen käyttäytymisen eroja selittää myös sosiaalinen kontrolli tai sen puuttumien. Virallisella sosiaalisella kontrollilla tarkoitetaan kirjoitettuja normeja pienemmistä säännöistä lakeihin asti. Epävirallista sosiaalista kontrollia ovat kirjoittamattomat normit, joiden mukaan toimitaan. Sosiaalinen kontrolli vaikuttaa rikolliseen käyttäytymisen estämiseen neljällä eri tavalla. Ensinnäkin tunnepohjaiset siteet läheisiin ihmisiin vähentävät rikollisuutta. Toiseksi motivoitunut sitoutuminen perinteisiin instituutioihin, kuten nuorten osalta kouluun, vähentää rikollisuutta. Kolmanneksi nuoren tapa viettää vapaa-aikaansa laillisissa harrastuksissa ja toiminnoissa toimii myös sosiaalisena kontrollina. Myös vanhempien tietäminen

nuoren vapaa-ajan viettotavoista ja seurasta vähentää rikollisuutta. Neljäs sosiaalisen kontrollinen muoto on lain noudattamista suosivat uskomukset. Lain noudattamista tukevat ajatukset vähentävät halua toimia lain antamia normeja vastaan. Nuoren rikolliseen käyttäytymiseen voivat vaikuttaa myös esimerkiksi paikkakunnan vaihto tai vanhempien ero. Iso muutos elämässä vähentää siinä muutoin vallitsevaa sosiaalista kontrollia, jolloin myös kynnyksellä tehdä rikoksia pienenee. (Kivivuori 2013, 187–191, 200–201.)

4.3 Nuoren syrjäytyminen ja mielenterveydenhäiriöt

Syrjäytymisellä tarkoitetaan irtautumista sosiaalisista kontrolloista instituutioista, kuten esimerkiksi koulusta tai työelämästä. Kriminologissa syrjäytymiskäsitettä voi pitää laajempaan kuin köyhyyteen liittyvää syrjäytymiskäsitettä. Sosiaalisen huono-osaisuuden ja rikosalttiuden välillä on olemassa korrelaatio. Syrjäytyminen on rikollisuuden syy ja päinvastoin rikollisuus on syrjäytymisen syy. (Kivivuori 2009, 3.) Syrjäytyminen voidaan nähdä prosessina, jossa erilaiset tekijät vaikuttavat toisiinsa ja kasaantuvat. Syrjäytyminen alkaa usein silloin, kun huono-osaisuus alkaa kasautua ja monimuotoistuu. Ja tämä kaikki alkaa vaikuttamaan ja ennen kaikkea heikentämään ihmisen mahdollisuuksia hallita omaa elämäänsä. (Nuorten syrjäytyminen 2016.)

Koulutuksesta ulkopuolelle jääminen on yksi syrjäytymisen riskitekijä. Heikko koulumenestys vaikeuttaa pääsyä toisen asteen opintoihin ja tätä kautta tuo huonon aseman työmarkkinoilla. Vain perusasteen koulutuksen suorittaneilla työttömyys ja sen pitkittyminen sekä toimeentulo-ongelmat ovat yleisempiä verrattuna koulutetumpiin nuoriin. Pelkän peruskoulun käyneillä on näkyvissä terveyteen ja varsinkin psyykkiseen terveyteen liittyviä ongelmia sekä ongelmia myös elämänhallinnassa. Nuoret, jotka jäävät koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle, ovat syrjäytymisen kannalta riskiryhmässä. Koulu siis vaikuttaa merkittävästi siihen, miten nuoren tulevaisuus jatkuu. Pahoinvointi ja kiusatuksi tuleminen vaikuttavat myöhempään kehitykseen. (Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät 2016.)

Nuorella on tarve kuulua johonkin joukkoon ja tarve välillä olla yksin. Kun puhutaan yksinäisyydestä, tarkoitetaan yksinoloa, joka ei ole oma valinta. Silloin tulee helposti

tunne, ettei ole hyväksytty ja nuori jää syrjään. Monella syrjäytyneellä nuorella voi olla yksinäisyyden tunnetta jo vuosien ajalta. Huoli nuoresta herää viimeistään silloin, kun nuoren ongelmat poikkeavat muiden saman ikäisten nuorten ongelmista tai nuoren oma käytös muuttuu radikaalisti. Syrjäytyminen voi aiheuttaa mielenterveydellisiä häiriöitä. (Hietala ym. 2010, 46–47, 59.)

Nuoren mielenterveydenhäiriöt voivat näkyä muun muassa käytöshäiriöinä ja aggressiivisuutena. Myös valehtelu, näpistely ja muista piittaamattomuus voivat liittyä mielenterveydenhäiriöihin. Pahimmillaan nuoren pahoinvointi on ilmentynyt Suomessakin jopa koulusurmina ja muina väkivallantekoina, jotka kohdistuvat muihin nuoriin. (Hietala ym. 2010, 69, 83.)

4.3.1 Masennuksen näkyminen nuorilla

Masennus on nuorten mielialahäiriöistä yleisin. Masennus vaikuttaa kokonaisvaltaisesti nuoren ajatuksiin, tunteisiin, mielialaan, käyttäytymiseen ja fyysiseen terveyteen. Masennuksen taustalla voi olla muun muassa stressiä, univajetta, ongelmia sosiaalisissa suhteissa, vaikeuksia koulunkäynnissä, päihteiden tai lääkkeiden väärinkäyttöä tai menetyksiä ja suurta surua. Masennuksen oireita ovat mielialan pitkäaikainen lasku, mielihyvän menetys, uupumus ja itsetunnon heikkeneminen. Vakavimmillaan masennus voi aiheuttaa itsetuhoisia ajatuksia. (Hietala ym. 2010, 73–74.)

Tytöillä masennus on yleisempää kuin pojilla. Masennus on myös suuri riskitekijä nuorten itsemurhissa. (Hietala ym. 2010, 75.) Masennusta voi ilmetä eritasoisena. Masentuneet nuoret hakeutuvat hoitoon myöhään ja usein oireet ovat jo vakavat. Masennuksen hoitamattomuuteen liittyy itsemurhariskin ohella riski päihteiden ongelmakäyttöön. Poikien itsemurhayritykset onnistuvat todennäköisemmin kuin tyttöjen. (Friis ym. 2006, 117–118, 124–125.) Masennuksen oireet eri-ikäisillä ovat hyvin samankaltaisia. Nuorilla masennuksen oireet näkyvät kuitenkin muita useammin ärtyneisyytenä. Myös muiden reaktioiden vaikutus masentuneille nuorille ovat haitallisempaa kuin masentuneille aikuisille. Muiden reaktiot saavat nuoren suuttumaan herkästi. (Junttila 2015, 109.)

4.3.2 Ahdistuneisuushäiriöiden ilmeneminen nuorilla

Ahdistuneisuushäiriöstä puhutaan, kun ihminen on ahdistunut pitkäaikaisesti ja tilanteeseen nähden liian voimakkaasti. Ahdistuneisuushäiriöissä ahdistus häiritsee normaalia elämää. Esimerkiksi paniikkihäiriö, sosiaalinen pelokkuus ja yleistynyt ahdistuneisuus kuuluvat ahdistuneisuushäiriöihin. Vakavien ahdistuneisuushäiriöiden tiedetään joskus johtavan masennukseen sekä päihdeongelmiin. (Turtonen 2006, 16–17.) Ahdistuneisuus aiheuttaa voimakasta huolta tai pelkoa. Joskus ahdistuneisuus voi tuntua myös fyysisesti esimerkiksi huonona olona tai pääkipuna. Ahdistuneisuushäiriön taustalla ei ole löydettävissä selvää yksittäistä syytä. (Hietala ym. 2010, 76.) Ahdistuneisuus ilmenee nuoruusiässä sosiaalisissa suhteissa ja itsenäistä vuorovaikutusta vaativissa tilanteissa (Friis ym. 2006, 106).

5 TYTTÖJEN RIKOLLISUUDEN MUODOT

Lukemamme kirjallisuuden perusteella olemme rajanneet esittelemämme tyttöjen rikollisuuden muodot päihteisiin, varasteluun, vahingontekoihin ja väkivaltaan. Tyttöjen tekemä väkivalta on kuitenkin hyvin harvinaista ja ilmenee usein erilaisena kuin pojilla. Nuorten rikollisuutta tarkasteltaessa on kuitenkin tärkeää muistaa, että yksittäiset isoimmat väkivalta tapaukset ovat ne, jotka nousevat herkimmin mediaan. Mutta suurin osa rikollisuudesta ei ole niin rajua ja fyysistä kuin mediassa annetaan ymmärtää. Nuorten rikokset tulevat harvoin poliisin tietoon (Salmi 2004, 12). Aikuisten tekemiin henkirikoksiin verrattuna nuoret tekevät rikoksia useammin julkisilla paikoilla. Tytön tehdessä rikoksen hän tekee sen usein yhdessä poikien kanssa. (Haapasalo 2008, 100.) On todettu, että varhaisella puberteetilla on yhteys rikollisuuteen ja aggressiiviseen käytökseen (Lynne ym. 2007, Mannisen 2013, 28 mukaan).

5.1 Tyttöjen päihteidenkäyttö

On yleisesti tiedossa, että myös tytöt käyttävät päihteitä. Alkuun päihteidenkäytön tarkoituksena on yleensä joko hakea rentouttavaa tai piristävää tunnetta. Tarkoitus kuitenkin muuttuu riippuvuuden synnyttyä. Riippuvainen päihteidenkäyttäjä pyrkii käytöllään torjumaan vieroitusoireiden syntyä tai vähentämään niitä. (Soisalo 2012, 77.)

Olemme valinneet yhdeksi rikollisuuden muodoksi päihteet. Kerromme tupakoinnista, nuuskan käytöstä, alkoholin käytöstä ja huumeiden käytöstä. Valitsimme päihteidenkäytön yhdeksi rikollisuuden muodoksi, koska alaikäisenä kaikkien päihteiden käyttäminen on kiellettyä ja tämän vuoksi myös se kuuluu rikollisuuteen.

Yleisin nuorten käyttämä päihde on tupakka. Tupakka aiheuttaa voimakkaan riippuvuuden. Se on sitä vaarallisempaa terveydelle, mitä nuorempana tupakointi aloitetaan. (Friis ym. 2006, 142–143.) Vuoden 2015 Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan 16–18-vuotiaista tytöistä 13 prosenttia ja pojista 14 prosenttia poltti tupakkaa. Tyypillisesti tupakkaa kokeillaan ensimmäisen kerran 13–

16-vuotiaana. (Nuorten tupakointi 2016.) Tupakkalain (L 549/2016) seitsemännen luvun 53 pykälän mukaan ”Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä ei saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 18-vuotiaalle.” Käytännössä siis nuorten on mahdotonta saada käsiinsä nikotiinituotteita ilman, että jossain kohtaa joku rikkoo lakia. Tämä koskee niin tupakkaa, sähkötupakkaa kuin nuuskaakin.

Nuuskan käyttäminen on tytöillä selvästi poikia harvinaisempaa. Vuonna 2015 nuuskaa oli kokeillut 16-vuotiaista tytöistä 15 prosenttia. Satunnaista tai päivittäistä käyttöä oli kolmella prosentilla 16-vuotiaista. Luvut perustuvat vuoden 2015 nuorten terveystapatutkimukseen. (Nuorten tupakointi 2016.) Tupakkalain (L 549/2016) seitsemännen luvun 51 pykälän mukaan ”Savutonta tupakkatuotetta ei saa myydä tai muutoin luovuttaa taikka välittää.” Nuuskan käytön määrä nuorilla on suurta siihen nähden, että nuuskan myynti on Suomessa kiellettyä.

5.1.1 Tyttöjen alkoholinkäyttö

Jo alkoholilaisissa (L 8.12.1994/1143) on useita kohtia, jotka tuovat ilmi, että alaikäisten päihteiden käyttö on rikollista.

16 §

Vähittäismyyntikiellot

Alkoholijuomaa ei saa alkoholijuomamyymälässä tai 14 §:n 4 momentissa tarkoitetussa myyntipaikassa myydä:

1) henkilölle, joka on kahtakymmentä vuotta nuorempi, kuitenkin niin että mietoa alkoholijuomaa voidaan myydä kahdeksantoista vuotta täyttäneelle;

2) häiritsevästi käyttäytyvälle tai selvästi päihtyneelle; tai

3) jos on aihetta olettaa alkoholijuoman väärinkäyttöä tai sen luvatonta luovuttamista tai välittämistä.

Vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa ei saa myydä henkilölle, joka on kahdeksaatoista vuotta nuorempi. (30.5.1997/486)

24 §

Anniskelukiellot

Alkoholijuomaa ei saa anniskella:

- 1) kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle;*
- 2) häiritsevästi käyttäytyvälle tai selvästi päihtyneelle; tai*
- 3) jos on aihetta olettaa alkoholijuoman väärinkäyttöä.*

Vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa ei saa anniskella henkilölle, joka on kahdeksaatoista vuotta nuorempi. (30.5.1997/486)

34 §

Hallussapito ja kuljetus

Alkoholijuomaa ei saa pitää hallussa tai kuljettaa, jos se ei ole laillisesti valmistettua tai maahantuotua. Alkoholijuomaa ei myöskään saa pitää hallussa tai kuljettaa myyntitarkoituksessa, jos myyntiin ei ole tämän lain nojalla oikeutta tai myönnettyä lupaa. (14.8.2009/642) Alkoholijuomaa ei saa pitää hallussaan eikä kuljettaa henkilö, joka ei ole täyttänyt kahtakymmentä vuotta. Kahdeksantoista vuotta täyttänyt henkilö saa kuitenkin pitää hallussaan ja kuljettaa mietoa alkoholijuomaa.

Väkiviinaa saa pitää hallussaan tai kuljettaa ainoastaan se, jolla tämän lain mukaan on lupa tai oikeus valmistaa, maahantuoda, myydä tai käyttää väkiviinaa.

Alkoholijuomien ja väkiviinan kauttakuljetuksesta säädetään erikseen.

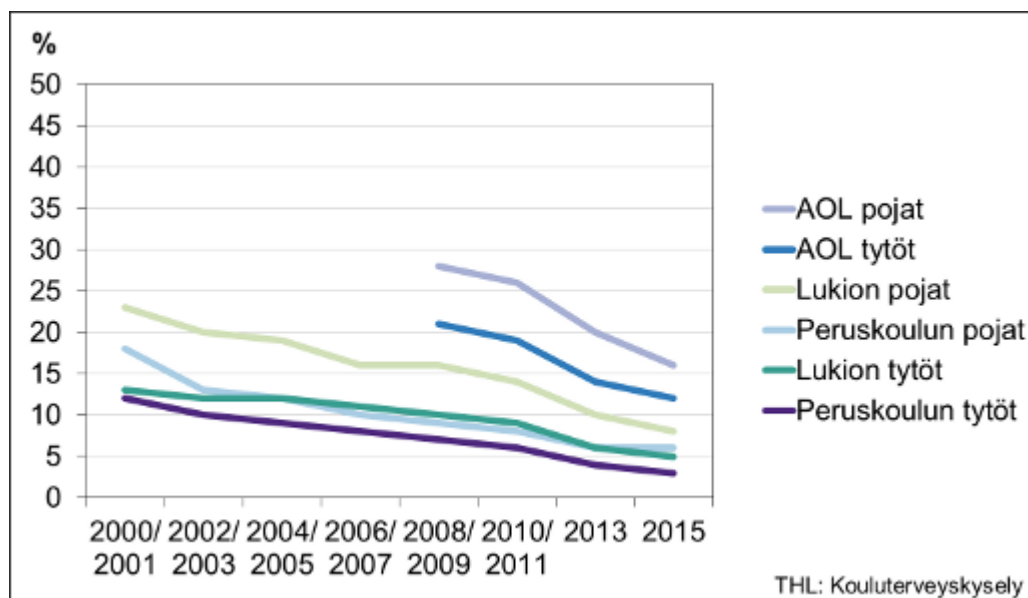
Vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa ei saa pitää hallussaan tai kuljettaa henkilö, joka ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta. (30.5.1997/486)

Alkoholilaisissa (L 8.12.1994/1143) sanotaan selkeästi, että alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan alkoholia tai käyttää sitä. Laki myös kieltää alkoholin välittämisen ja myymisen alaikäisille. Lain tarkoituksena on ehkäistä alaikäisten päihteidenkäyttöä. Näiden asioiden vuoksi halusimme ottaa päihteidenkäytön yhdeksi rikollisuuden muodoksi opinnäytetyössämme.

Alkoholi on edelleen Suomessa eniten käytetty päihde (Fröjd ym. 2009, 17). Viime vuosina alaikäisten alkoholinkäyttö on osoittanut taantumisen merkkejä (Lähteenmaa 2007, 89). Miesten päihteidenkäyttö on yleisempää kuin naisilla, mutta nuoruudessa tytöt ja pojat käyttävät päihteitä suunnilleen yhtä paljon. Nuorilla

viikoittainen juominen on aina riskikäyttöä. Nuoret selittävät alkoholinkäyttöä nuorten normaaliksi vapaa-ajaksi ja juhlinnaksi. Riippuvuuden riski kehittyy suuremmaksi, mitä nuorempana käyttö aloitetaan. (Fröjd ym. 2009, 17, 22.) Myös nuorten ja naisten juominen on arkipäiväistynyt (Simonen 2013, 44).

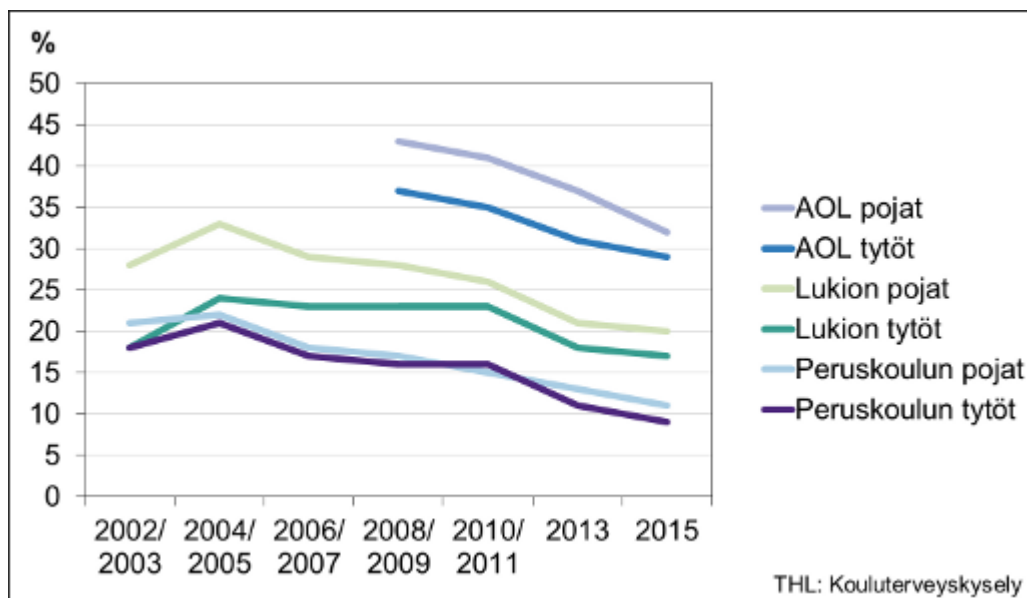
Nuorten alkoholiostojen valvontaan ei ole riittävästi resursseja. Vaikka suurin osa kannattaa nykyisiä ikärajoja leimaa vanhempien ja muiden aikuisten toimintaa epäjohtonmukaisuus. Vaikka alle 18-vuotiaille välittäminen on kiellettyä, silti vanhemmatkin ostavat alkoholia lapsilleen tai heidän kavereilleen. Omasta mielestään nuoret saavat helposti alkoholia haltuunsa. (Karlsson, Raitasalo & Holmila 2007, 149, 157.)

Kuvio 1. Nuorten viikoittaisen alkoholinkäytön muutos 2000–2015 (Päihteet ja riippuvuudet, [viitattu 20.10.2016]).

Kuten Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän Kouluterveyskyselyn tuloksista näkee, on nuorten viikoittainen alkoholinkäyttö laskenut tämän vuosituhannen aikana. Jokaisessa tutkimusryhmässä (ammattikoulun ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat, lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat ja peruskoulu) poikien juominen on ollut ja on edelleen tyttöjä yleisempää. Aiheemme mukaisesti keskitymme kuvion tulokinnassa erityisesti tyttöjen alkoholin käyttöön. Sekä lukioikäisten että peruskoulussa olevien tyttöjen alkoholinkäyttö on laskenut tasaisesti vuodesta 2000 vuoteen 2015. Ammattioppilaitokset ovat tulleet kyselyyn mukaan vasta vuosina 2008-2009. Ammattioppilaitoksessa ja lukioissa olevista

tytöistä osa on jo täysi-ikäisiä, joten on luonnollistakin, että heidän alkoholinkäyttö on suurempaa kuin peruskoululaisilla. Vuonna 2015 peruskoululaisista tytöistä kolme prosenttia ilmoitti käyttävänsä alkoholia viikoittain (Kouluterveyskyselyn muutokset peruskoulun 8. ja 9. luokan tytöillä 2006/2007–2015, [viitattu 20.10.2016]). Samana vuonna ammattioppilaitosten ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoista viikoittain alkoholia käytti 12 prosenttia tytöistä ja saman vuosiasteen lukiolaisista viisi prosenttia tytöistä (Kouluterveyskyselyn muutokset lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat: muutokset tytöillä 2006/2007–2015, [viitattu 20.10.2016]; Kouluterveyskyselyn muutokset ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat: muutokset tytöillä 2008/2009–2015, [viitattu 20.10.2016]).

Kuvio 2. Nuorten kuukausittaisen humalajuomisen muutos vuosina 2002–2015 (Päihteet ja riippuvuudet, [viitattu 20.10.2016]).

Samaisessa Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen kouluterveyskyselyssä on tutkittu myös nuorten kuukausittaista suuren humalatilaa tuottavaa juomista. Asiaa on tutkittu vuodesta 2002 eteenpäin. Ammattioppilaitosten ensimmäisen ja toisen vuoden oppilaat ovat tulleet tutkimukseen mukaan vuodesta 2008 eteenpäin. Kuten kuviosta 2 nähdään, tutkimus osoittaa kuukausittaisessa juomisessa olevan nuorten kohdalla sama suunta kuin viikoittaisessa juomisessa. Kaikissa tutkimusryhmissä (ammattikoulun ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat, lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat ja peruskoulu) kuukausittain itsensä humalaan juovien nuorten määrä on laskusuunnassa. Prosenttiosuus kuukausittain juovien kohdalla on kuitenkin suurempi kuin viikoittain juovien määrä. Ehkä oletettavastikin siis

kuukausittain itsensä humalaan juovia on enemmän kuin viikoittain juovia nuoria. Vuonna 2015 peruskouluikäisistä tytöistä oli kuukausittain tosi humalassa yhdeksän prosenttia tytöistä (Kouluterveyskyselyn muutokset peruskoulun 8. ja 9. luokan tytöillä 2006/2007–2015, [viitattu 20.10.2016]). Samana vuonna ammattioppilaitosten ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoista ilmoitti juovansa itsensä kovaan humalaan 29 prosenttia tytöistä ja lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoista puolestaan 17 prosenttia tytöistä (Kouluterveyskyselyn muutokset lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat: muutokset tytöillä 2006/2007–2015, [viitattu 20.10.2016]; Kouluterveyskyselyn muutokset ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat: muutokset tytöillä 2008/2009–2015, [viitattu 20.10.2016]).

5.1.2 Tyttöjen huumeidenkäyttö

Suomessa on käytössä huumausainelaki (L 30.5.2008/373), joka kieltää huumeet yksiselitteisesti.

5 § (19.12.2014/1127)

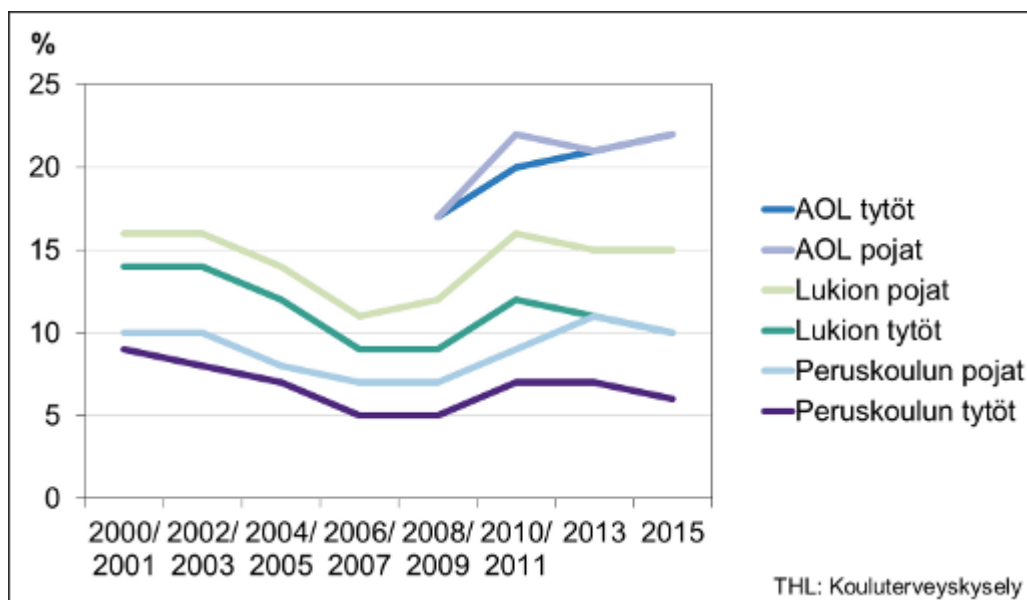
Yleiskiellot

Huumausaineen tuotanto, valmistus, tuonti Suomen alueelle, vienti Suomen alueelta, kuljetus, kauttakuljetus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito ja käyttö on kielletty. Kiellosta voidaan poiketa lääkinnällisissä, tutkimuksellisissa ja valvonnallisissa sekä teollisen käytön tarkoituksissa siten kuin niistä erikseen tässä laissa tai muualla laissa säädetään.

Kuluttajamarkkinoilta kielletyn psykoaktiivisen aineen valmistus, tuonti Suomen alueelle, varastointi, myynnissä pitäminen ja luovuttaminen on kielletty. Kiellosta voidaan poiketa tutkimuksellisissa ja teollisen käytön tarkoituksissa siten kuin niistä erikseen tässä laissa tai muualla laissa säädetään. (Huumausainelaki, L30.5.2008/373.)

Rikoslain (L 19.12.1889/39) 50 luvun 2 pykälän a-kohdassa huumausaineen käyttöririkokseen syyllistyy, jos käyttää, pitää hallussa tai hankkii vähäisen määrän huumausainetta. Rikoslain 50 luvun 1 pykälässä huumausainerikokseksi lasketaan useita erilaisia tekoja, kuten huumausaineen valmistus, viljely, myyminen, välittäminen sekä hankkiminen.

Jo ensimmäiseen huumeekokeiluun sisältyy riski koukkuun jäämiseen. Huumeista voi seurata vakavia terveyshaittoja, kuten psykoosi, aivojen häiriötilat sekä oheissairautena hepatiitti tai hiv. Huumeidenkäyttö häiritsee monesti myös ystävyyssuhteita ja opiskelua. Huumeidenkäyttö ja saaminen vaativat rahaa, mikä tarkoittaa sitä, että huumeidenkäyttäjät syyllistyvät usein myös muihin rikoksiin. (Elfgrén ym. 2007, 62.) Huumeiden vaikutuksen alaisena riskinotokynnys on matalampi ja myös aggressiivisuus saattaa lisääntyä. Päihteiden vaikutuksen alaisena on siis suurempi riski altistua väkivallalle sekä esimerkiksi omaisuusrikoksille joko tekijänä tai uhrina. Kouluikäisten kohdalla päihteidenkäyttö lisää myös poissaoloja koulusta tai aiheuttaa jopa opiskelun keskeyttämistä. Nuoret, jotka eivät tupakoi tai käytä alkoholia, harvemmin kokeilevat huumeita. (Fröjd ym. 2009, 19.)

Kuvio 3. Nuorten huumeidenkokeiluiden kehitys vuosina 2000–2015 (Päihteet ja riippuvuudet, [viitattu 20.10.2016]).

Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen tutkimus on alkoholinkäytön lisäksi tutkinut myös nuorten huumeiden käytön kokeiluja vuodesta 2000 asti. Tähänkin tutkimukseen ammattioppilaitosten ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat ovat tulleet mukaan vuonna 2008. Myös huumeekokeiluissa on nähtävissä ero tyttöjen ja poikien välillä. Pojilla huumeekokeilut ovat yleisempiä kuin tytöillä. Ainoastaan ammattioppilaitoksissa tyttöjen huumeekokeilujen määrä on noussut samaan tasoon poikien kokeilujen kanssa. Ammattioppilaitokset ovat myös ainoita, joissa huumeekokeilujen määrä on ollut edelleen kasvussa. Muissa tutkimusryhmissä on

huumekokeilujen määrä joko laskenut tai pysynyt samana vuoden 2010 jälkeen. Vuonna 2015 kyselyssä peruskouluikäisistä tytöistä kuusi prosenttia oli kokeillut huumeita (Kouluterveyskyselyn muutokset peruskoulun 8. ja 9. luokan tytöillä 2006/2007–2015, [viitattu 20.10.2016]). Ammattioppilaitoksissa opiskelevista ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoista vastaava luku oli 22 prosenttia ja lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoilla puolestaan kymmenen prosenttia (Kouluterveyskyselyn muutokset lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat: muutokset tytöillä 2006/2007–2015, [viitattu 20.10.2016]; Kouluterveyskyselyn muutokset ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat: muutokset tytöillä 2008/2009–2015, [viitattu 20.10.2016]). Alkoholinkäytön tapaan myös siis huumekokeilut lisääntyvät iän myötä.

5.2 Vahingonteko rikoksena

Rikoslain (L 19.12.1889/39) 35 luvun mukaan vahingontekoon syyllistyy, jos vahingoittaa tai hävittää toisen omaisuutta. Vahingonteko katsotaan törkeäksi, jos sillä aiheuttaa erittäin suurta vahinkoa. Tuhotyöt ja vahingonteot ovat usein nimenomaan juuri nuorten tekemiä rikoksia. Vuonna 2013 vahingontekorikoksiin syyllisiksi epäillyistä oli alle 18-vuotiaita 26 prosenttia, mikä tarkoittaa 3280 nuorta. Yksi vahingonteon muoto on muun muassa tuhotyö, johon epäiltiin syylliseksi 81 nuorta, mikä on 34 prosenttia kaikista epäillyistä. (Salmi 2014, 208.)

1990-luvun puolessa välissä noin joka kolmas nuorista oli tehnyt jonkin asteisia vahingontekoja. 2000-luvun puolessa välissä vahingontekoja nuorista oli tehnyt vain joka viidennes. Tekijöiden lisäksi myös rikosten määrä on vähentynyt. Syynä tähän voi olla valvonnan ja kontrollin lisääntyminen tai taloustilanteen parantuminen 1990-luvun laman jälkeen. Myös nuorten omassa ajattelussa on tullut muutoksia. Nuoret suhtautuvat rikoksiin entistä kielteisemmin eikä niiden tekoa enää pidetä osana normaalia murrosikää. (Kivivuori & Honkatukia 2006, 342.)

Suomen oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on vuodesta 1995 lähtien kerännyt tietoja suomalaisten 15–16-vuotiaiden rikoskäyttäytymisestä. Kyselyt antavat kuvan nuorten rikoskäyttäytymisestä ja sen muutoksista. Vuoteen 2012 mennessä tutkimus on tehty seitsemän kertaa. Vuonna 2012 vastanneita oli 4855 nuorta 51:ltä

yläkoululta ympäri Suomen. Vuonna 2012 tutkimus tehtiin ensimmäistä kertaa internet-pohjaisena. Vuonna 2012 kysely sisälsi 19 kysymystä. Kaikki kysymykset eivät suoranaisesti liity rikoksiin. (Salmi 2012, 1, 4.)

Nuorisrikollisuuskyselyyn osallistuneista nuorista 16 prosenttia oli viimeisen vuoden aikana osallistunut kirjoitteluun tai piirtelyyn seiniin, busseihin tai muihin vastaaviin paikkoihin. 15 prosenttia kyselyyn osallistuneista nuorista oli tuhonnut koululle kuuluvaa omaisuutta. Nuorista jopa yli 20 prosenttia oli osallistunut omaisuuden tuhoamiseen koulun ulkopuolella. Tytöille oli tavallisempaa piirrellä ja kirjoitella seiniin, kun taas pojat osallistuivat useammin omaisuuden tuhoamiseen. Vastaajissa oli myös sellaisia nuoria, jotka olivat osallistuneet johonkin vahingontekoon elämänsä aikana, mutta eivät enää viimeisen vuoden aikana. (Salmi 2012, 5–6.)

5.3 Varkaudet ja näpistykset

Rikoslain (L 19.12.1889/39) luvun 28 ensimmäisen pykälän mukaan varkauteen syyllistyy, jos varastaa toisen omaisuutta. Toisen pykälän mukaan varkaus on törkeä, jos varastettu omaisuus on erittäin arvokasta, se aiheuttaa uhrille tuntuvaa vahinkoa, varas käyttää hyväkseen uhrin avutonta tilaa tai varas varustautuu vaarallisella välineellä. Rikoslain luvun 28 kolmannessa pykälässä kerrotaan näpistyksestä. Näpistyksellä tarkoitetaan varkautta, jossa varastetun omaisuuden arvo ja rikokseen liittyvät seikat on vähäisiä kokonaisuutta arvostellen.

Useimmiten varkausrikokset kohdistetaan kohteisiin, kuten tavaratalot ja liikeyritykset. Osalla varastaminen on omaan tarpeeseen varastamista impulsiivisesti, kun osalla taas varastaminen on suunnitelmallista ja taloudellista hyötyä hakevaa. Näpistelijoilla motiivi saattaa olla lähinnä kavereiden aiheuttama paine varastaa. (Haapasalo 2008, 216–217.)

Aikaisemmin mainitussa nuorten rikoskäyttäytymiskyselyssä (ks. Salmi 2012) vastanneista nuorista noin 20 prosenttia oli viimeisen vuoden aikana varastanut koulusta. Kaupasta tai kioskista oli sen sijaan varastanut joka kymmenes. 73 prosenttia varkauksista kohdistui alle 20 euron tuotteisiin. Vain viidessä prosentissa

tapauksista kyse oli vähintään 500 euron tuotteesta. Koulusta ja kaupasta varastamisessa ei ollut suurta eroa tyttöjen ja poikien välillä. Yleisin varkauden muoto oli piratismi. Vuoden aikana 71 prosenttia vastanneista nuorista oli ladannut internetistä luvatta jotakin. Pojista 73 prosenttia latsasi internetistä laittomasti jotakin ja tytöillä vastaava luku oli 69 prosenttia. Vuonna 2013 8928 alle 18-vuotiasta epäiltiin varkausrikoksista, mikä on 15 prosenttia kaikista epäillyistä. (Salmi 2012, 6–7; 2014, 209.)

5.4 Tyttöjen väkivalta

Yhä useammin myös tytöt käyttäytyvät väkivaltaisesti erilaisissa tilanteissa (Purjo 2010b, 23). Väkivallan muotoja ovat fyysinen väkivalta, henkinen väkivalta, seksuaalinen väkivalta, taloudellinen väkivalta, sosiaalinen väkivalta, uskonnollinen väkivalta ja vainoaminen (Nettiturvakoti, [viitattu 23.10.2016]). Henkistä väkivaltaa on esimerkiksi sosiaalisten suhteiden manipulointi, juoruilu, juonittelu sekä porukasta pois sulkeminen (Honkatukia 1998, 70). Fyysisen väkivallan voi määritellä esimerkiksi teoksi, joka aiheuttaa tai sen on mahdollista aiheuttaa vammoja, kuten mustelmia tai viiltoja uhrille tai uhreille (Borum, Bartel & Forth 2005, 15). On tärkeää muistaa, että kaikenlainen väkivalta on psyykkisesti raskasta (Purjo 2010a, 11).

Rikoslain (L 19.12.1889/39) 21 luvun lakikohdilla suojataan henkeä, terveyttä ja ruumiillista koskemattomuutta. Rikoslain mukaan rangaistavia tekoja ovat tappo, murha, surma, lapsensurma, pahoinpitely, törkeä pahoinpitely, lievä pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä kuolemantuottamus, vammantuottamus, törkeä vammantuottamus, tappeluun osallistuminen, vaaran aiheuttaminen, heitteillepano sekä pelastustoimen laiminlyönti. Rikosnimikkeiden ero ei ole aina selvä. Päätöksen siitä, mistä rikoksesta on kyse, tekee tuomioistuin. Väkivaltaisen käyttäytymisen takana voi olla monenlaisia syitä. Esimerkiksi alkoholi ja muut päihteet lisäävät riskiä väkivaltaiseen käyttäytymiseen. (Elfgren ym. 2007, 24, 26.)

Sukupuolella on suuri merkitys identiteetille. On olemassa stereotyyppisiä ajatuksia eri sukupuolien toimintamalleista. Esimerkiksi poikien käyttämä fyysinen väkivalta on jollain tapaa normaalimpaa kuin se, että tytöt käyttävät fyysisestä väkivaltaa.

Fyysistä väkivaltaa käyttäviä tyttöjä saatetaan pitää pelottavinakin. Tyttöjen fyysinen väkivalta on vastoin yleistä käyttäytymismallia ja feminiinisuuden käyttäytymisodotusta. Tämä täytyy ottaa huomioon väkivaltaisesti käyttäytyvien tyttöjen kanssa työskennellessä. Tärkeää on nähdä sukupuolelle tyypilliset oireilumuodot. (Gjerstad & Lesojeff 2011, 11–12; Honkatukia 1998, 196–197.)

Useimmiten nuorten tekemä väkivalta liittyy koulukiusaamiseen. Pääosin se on henkistä, mutta siihen sisältyy monesti myös fyysistä väkivaltaa. Nuorisoriikollisuuskyselyyn vuonna 2012 osallistuneista nuorista kuusi prosenttia myönsi osallistuneensa väkivaltaan viimeisen vuoden aikana. Tyttöjen väkivallasta 42 prosenttia kohdistui joko ystävään tai sisarukseen. 16 prosenttia tyttöjen väkivallasta kohdistui joko entiseen tai nykyiseen seurustelukumppaniin. 11 prosentista tapauksista uhri oli entuudestaan tuntematon nuori. Väkivallan käyttö on tytöillä harvinaisempaa kuin pojilla. (Salmi 2012, 8–10.)

On harvinaista, että nuori henkilö tekee vakavan henkirikoksen. Yleensä tällaisen nuoren lapsuus on ollut jollain tapaa vaikea tai kasvua vahingoittava. Tällaisilla nuorilla ilmenee erilaisia käytösongelmia ja psyykkisiä oireita. Ennen henkirikoksen tekoa on oireilua jatkunut jo pitkään. (Haapasalo 2008, 98.) Näitäkin tapauksia on kuitenkin olemassa. Silloin kun näitä tapauksia tulee, niin ne saavat suurta median huomiota. Esimerkiksi Seinäjoella keväällä 2015 tapahtunut 15-vuotiaan tekemä murha puhutti koko Suomea. 15-vuotias tyttö yritti ensin myrkyttää samanikäisen kaverinsa. Tämä ei kuitenkaan onnistunut, joten 15-vuotias päätti puukolla tappaa ikätoverinsa. Teon taustalla oli ilmeisesti mustasukkaisuusriita. (Pöntinen 11.12.2015; Luukkanen 12.12.2015.)

5.5 Kiusaaminen

Vaikka koulukiusaaminen ei sinänsä ole rikos, liittyy siihen usein rikollisia piirteitä ja rikokseksi määriteltyjä toimia. Koulukiusaamiseen voi liittyä muun muassa väkivaltaa, vahingontekoa tai kunnianloukkausta. Kiusaamisena voidaan pitää jatkuvaa henkistä tai fyysistä väkivaltaa. (Elfgren ym. 2007, 38, 41.) Nuorisoriikollisuuskyselystä 2012 selviää, että viimeisen vuoden aikana 21

prosenttia nuorista on kiusannut. Elämänsä aikana kiusaajana tai kiusaamiseen osallistuneita on 53 prosenttia vastaajista. (Salmi 2012, 6.)

Nykyään kiusaaminen on siirtynyt paljon internetin ja muiden medioiden puolelle. Internet tarjoaa hyvät puitteet vakavallekin kiusaamiselle. Siellä voidaan esimerkiksi manipuloida valokuvia ja lähettää erilaisia juoruja. Kynnys tällaiseen kiusaamiseen on matala, koska varsinaista kasvokkaista kontaktia kiusattuun ole. Kiusatulle tämä on erittäin vahingoittavaa, koska materiaali jää suuren joukon nähtäväksi ja sitä on vaikea saada internetistä pois. Nykyään valvontaan osallistuu internetsivujen ylläpitäjien lisäksi niin sanotut ”nettipoliisit”. Internetin käyttäjille pyritään tehdä selväksi, että internetissä pätevät samat lait kuin muutoinkin. (Hietala ym. 2010, 51.) Keski-suomalaisessa julkaistussa uutisessa, *Harva kiusaamistapaus etenee poliisille*, Helsingin poliisin virtuaalisen lähipoliisiryhmän ylikonstaapeli Marko Forss sanoo

Kiusaamisrikoksia tapahtuu todellisuudella tuhansia vuodessa, mutta poliisi saa tietoonsa niistä vain pahimmat tapaukset tai tapaukset, joissa lasten vanhemmat ovat aktiivisia. (Sallinen 2011.)

5.6 Päihteiden yhteys rikoksiin

Nuorisoriikollisuuskyselyssä selvitettiin myös alkoholin osuutta vastaajien tekemissä rikoksissa. Alkoholin vaikutus rikoksiin on viime vuosien aikana vähentynyt. Tähän syynä voi olla se, että nuorten päihteidenkäyttö on vähentynyt. Vuonna 2004 nuorten vahingonteosta 49 prosenttia oli tehty alkoholin vaikutuksen alaisena, kun taas 2012 luku oli vain 25 prosenttia. Tappeluihin osallistuminen alkoholin vaikutuksen alaisena laski 65 prosentista 40 prosenttiin vuodesta 2004 vuoteen 2012. Vähiten alkoholiin sidoksissa olevia rikoksia ovat koulukiusaamiseen liittyvät rikokset ja kaupasta varastaminen. (Salmi 2012, 18–19.)

6 RIKOLLISEN KÄYTTÄYTYMISEN SEURAAMUKSET

Rikoslaissa määritellään, että rangaistusvastuun edellytyksenä on, että tekijä on teon hetkellä täyttänyt viisitoista vuotta. Rikoslain mukaan Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia (L 19.12.1889/39). Samasta rikoksesta voidaan antaa erilaisia rangaistuksia. Rikoslaita löytyy myös kaikkia rikoksia koskevat säännöt, jotka saattavat lieventää tuomiota. Tärkeä on huomioida, että ne eivät tee teosta hyväksyttävämpää. On olemassa joitain asioita, joiden perusteella rangaistavuus voidaan vähentää tai jopa poistaa. Näistä esimerkkinä on juurikin se, jos rikos on tehty alle 15-vuotiaana. Alle 15-vuotias ei voi saada rikosoikeudellista tuomiota, mutta sen sijaan lastensuojeluviranomaiset voivat ottaa hänen tapauksensa käsittelyyn. Lastensuojeluviranomaiset voivat muun muassa tehdä päätöksen huostaanotosta tai sijaishuoltoon sijoittamisesta. Tällöin vanhemmat menettävät huoltajuuden ainakin tilapäisesti ja lapsi joutuu muuttamaan muualle asumaan. Toisena vaihtoehtona ovat avohuollon tukitoimet, jolloin huoltajuus pysyy lapsen vanhemmilla. Tarkoitus lastensuojelun toimissa on katkaista lapsen rikoskierre ennen kuin se lähtee edes käyntiin. Vaikka lapsi ei siis rikosoikeudellisesti vielä vastuussa ole, tulee hänelle mahdollisia seurauksia teostaan. Korvausvelvollisuus koskee myös alle 15-vuotiaita rikoksentekijöitä. (Elfgren ym. 2007, 27, 84.)

15–17-vuotiaat ovat teoistaan rangaistusvastuussa. Heidän kohdalla ei kuitenkaan käytetä samaa rangaistusasteikkoa kuin täysi-ikäisellä, vaikka kyse olisi täysin samasta rikoksesta. Pääsääntöisesti alaikäisyys vähentää tuomiosta yhden neljännesosan. Rikosoikeudellisen rangaistuksen lisäksi myös 15–17-vuotiaisiin voidaan kohdistaa lastensuojelun tukitoimia. Näin toimitaan usein esimerkiksi silloin, kun nuorella on päihdeongelmia tai rikos on vakava. Erilaisia oikeuden määräämiä rangaistuksia ovat sovittelu, sakko, ehdollinen vankeusrangaistus, ehdoton vankeusrangaistus, elinkautinen vankeusrangaistus ja yhdyskuntapalvelurangaistus. (Elfgren ym. 2007, 80–85, 88) Lisäksi yhdyskuntaseuraamusrangaistuksiin kuuluvat nuorisorangaistus sekä nuorten ehdollisen vankeuden valvonta. Kerromme seuraavaksi tarkemmin niistä rangaistuksista, jotka koskevat nimenomaan alaikäisiä eli meidän kohderyhmämme tyttöjä.

6.1 Nuorisorangaistuksen sisältö ja käyttö

Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita 15–17-vuotiaana rikokseen syyllistynyt nuori, jos sakko katsotaan riittämättömäksi ja ehdoton vankeus liian ankaraksi rangaistukseksi nuorelle. Nuorisorangaistus on pituudeltaan vähintään neljä kuukautta ja korkeintaan yhden vuoden. Nuorisorangaistus koostuu valvonnasta, sosiaalista toimintakykyä edistävästä tehtävistä ja ohjelmista sekä työelämään perehtymisestä. Nuorisorangaistuksen täytäntöönpano ja valvonta kuuluvat rikosseuraamuslaitokselle. (Nuorisorangaistus 21.1.2016.)

Käytännössä nuorisorangaistuksen käyttö rikosseuraamuksena on kuitenkin melko vähäistä. Esimerkiksi vuonna 2015 nuorisorangaistukseen määrättiin koko maassa vain 11 henkilöä. 15–17-vuotiaita asiakkaita oli kuitenkin paljon enemmän, heitä kun oli 63. Asiakastilastoissa ovat mukana vankeusvangit, tutkintavangit, ehdonalaisesti vapautuneiden valvonnassa olevat, yhdyskuntapalvelua suorittavat, nuorten valvonnassa olevat sekä valvontarangaistusta suorittavat. Todellinen määrä on siis vielä isompi. Nuorisorangaistuksen käyttö on niin vähäistä, että rikosseuraamuslaitos on jopa muutama vuosi sitten esittänyt oikeusministeriölle nuorisorangaistuksen poistamista vedoten toimistojen kokemuksen puutteeseen. Oikeusministeriö kuitenkin päätyi nuorisorangaistuksen säilyttämiseen. (Happonen 2016, 8.)

6.2 Sovittelun merkitys nuorille rikoksentekijöille

Sovittelu on rikosasioissa suoritettavaa maksutonta palvelua, jonka tavoitteena on käsitellä rikoksesta aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyrkiä omatoimisesti sopimaan toimenpiteistä niiden hyvittämiseksi. Sovittelu tapahtuu puolueettoman sovittelijan avulla. Sovittelijan rooli perustuu vapaaehtoisuuteen sekä vaitiolovelvollisuuteen. (Flinck 2013, 12.) Sovittelu on vapaaehtoista myös rikoksen osapuolille, jos siihen ei suostu on vaihtoehtona oikeudenkäynti. Sovittelua voidaan hyödyntää niin aikuisille kuin nuorillekin. Tyypillisimpiä rikoksia, joissa sovittelua hyödynnetään, ovat pahoinpitelyt, varkaudet ja vahingonteot. Jos sovittelussa onnistutaan päätymään sovintoon, tekee sovittelija siitä kirjallisen sovinnon. Sovittelu voi siis johtaa siihen, että asian viranomaiskäsittely keskeytyy.

Sovittelun ollessa tuloksetonta, se keskeytetään ja asian puintia jatketaan viranomaisten puolesta. (Elfgren ym. 2007, 80–81.)

Sovittelu lähtee käyntiin sovittelualoitteesta, jonka voi tehdä rikoksen osapuolet, alaikäisen huoltaja, alaikäisen tai vajaavaltaiseksi julistetun täysi-ikäisen päämiehen edunvalvoja, poliisi, syyttäjä tai muu viranomainen esimerkiksi sosiaaliviranomainen. Sovitteluun osallistuvat rikoksen tekijä sekä uhri ja heidän lisäksi yksi tai kaksi puolueetonta tehtävään koulutettua sovittelijaa. Alaikäisten kohdalla paikalla on myös huoltaja tai edunvalvoja. Sovittelussa osapuolet keskustelevat rikoksesta, uhrille aiheutuneista henkisistä ja aineellisista haitoista. Osapuolet pyrkivät omatoimisesti sopimaan toimista, joilla nämä voidaan hyvittää. (Flinck 2013, 12–13.)

6.3 Nuorten ehdollisen vankeuden valvonta

”Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan yhden vuoden kolmen kuukauden ajaksi, jos tätä on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi tai uusien rikosten ehkäisemiseksi. Valvonnan täytäntöönpanosta säädetään yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa.” (Rikoslaki 19.12.1889/39, ks. Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 10.4.2015/400.)

Tavoitteena nuorten ehdollisessa valvonnassa on tukea nuorta hänen sosiaalisessa selviytymisessä sekä lisätä valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Nuorten ehdonalaisen vankeuden valvontaan kuuluu valvonnan lisäksi velvollisuuksia, kieltoja sekä muita ehtoja ja toimintoja. Rangaistukseen määrätyille nuorille laaditaan aina henkilökohtainen ja yksityiskohtainen rangaistusajan suunnitelma. Suunnitelma laaditaan yhdessä nuoren itsensä kanssa. (Rikosseuraamuslaitos (RISE) 2016, 4–5.) Valvonnan aluksi arvioidaan nuoren elämäntilanteen riskejä, tarpeita sekä voimavaroja. Niiden ja yhteisen keskustelun pohjalta laaditaan suunnitelma, jossa määritellään valvonta-ajan tavoitteet sekä keinot. Rangaistukseen kuuluvilla valvontakäynneillä käydään läpi erilaisia nuoren elämään ja rikokseen liittyviä teemoja. Tärkeintä valvontakäynneillä on se, että ne tukevat

nuorta hänen omissa muutospyrkimyksissään. (Nuorten ehdollisen vankeuden valvonta 21.1.2016.)

Valvojana rangaistuksen täytäntöönpanossa toimii rikosseuraamuslaitoksen virkamies. Valvojan tehtäviin kuuluu laatia suunnitelma ja aikataulu sekä tehdä tuomitulle selväksi, mitä hänelle määrätty rangaistus käytännössä tarkoittaa. Valvoja ohjaa ja tukee tuomittua läpi rangaistusajan. Valvoja tietysti myös valvoo, että tuomittu noudattaa hänelle määrättyjä velvollisuuksia ja tehtäviä. Valvoja on yhteydessä sekä tuomittuun, että mahdollisesti myös tuomitun huoltajiin ja paikkaan, jossa yhdyskuntaseuraamuksen sisältävää toimintaa suoritetaan. Valvojan tehtävänä on huolehtia myös muista yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoon vaadituista toimenpiteistä. Tarpeen vaatiessa voidaan määrätä myös apuvalvoja. Tällainen ratkaisu voidaan tehdä esimerkiksi haja-asutusalueella. (Rikosseuraamuslaitos (RISE) 2016, 6,8.)

Tuomitulle kuuluu omat velvollisuutensa. Hän on velvollinen osallistumaan rangaistusajansuunnitelman laatimiseen ja antamaan tarpeelliset tiedot (muun muassa yhteystiedot, tiedot taloudellisesta tilanteesta ja mahdollisesta työpaikasta tai opiskelupaikasta). Hän on myös velvollinen pitämään yhteyttä valvojaansa ja käymään sovituilla valvontatapaamisilla. Tuomittu on velvollinen noudattamaan hänelle tehtyä rangaistusajan suunnitelmaa. Tuomitun on oltava päihteetön ja käyttäytyvä asianmukaisesti. Tuomittu on myös velvollinen ilmoittamaan esteestä osallistua määrättyihin toimintoihin ja tuotava siitä asianmukainen todistus. (Rikosseuraamuslaitos (RISE) 2016, 27–28.)

Tärkein osa nuorten ehdollisen vankeuden valvontaa ovat valvontatapaamiset, joissa seurataan valvottavan olosuhteita ja niissä mahdollisesti tapahtuvia muutoksia. Tapaamisiin voi sisältyä myös erilaisia tehtäviä tai ohjelmia. Valvontaan kuuluu myös tietynlainen kontrollointi, kun tapaamisten avulla pystytään seuraamaan esimerkiksi rangaistuksen vaatimaa päihteettömyyttä. (Rikosseuraamuslaitos (RISE) 2016, 22.) Lain yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (L 10.4.2015/400) mukaan valvonta on mahdollisuus lakkauttaa aiemmin, kuitenkin aikaisintaan kuuden kuukauden jälkeen, jos käy selkeästi ilmi, ettei valvonnan jatkaminen ole enää tarpeen. Vuonna 2014 yhdeksän 15–17 -vuotiasta nuorta

suoritti tuomiotaan nuoren ehdollisen vankeuden valvonnan kautta (Rikosseuraamuslaitos 2015, 37).

6.4 Sakko rangaistuksena lain rikkomisesta

Sakko on lievin rangaistusmuodoista. Sakon voi tuomita poliisi tai se voidaan tuomita oikeudenkäynnissä. (Oikeus.fi 2015.) Sakkoja on yksityishenkilöille kolmea erilaista: sakko, rikesakko sekä rangaistusmääräyssakko (Elfgren ym. 2007, 81). Päiväsakossa määrä on vähintään yksi ja enintään 120 päiväsakkoa. Sakon suuruus määräytyy sakon saajan tulojen mukaan. Maksamaton päiväsakko voidaan erillisessä oikeudenkäynnissä muuttaa myös vankeusrangaistukseksi, jolloin kolmea päiväsakkoa vastaa yksi vankeuspäivä. Rikesakko puolestaan on kiinteä summa, jota ei voida muuntaa vankeudeksi. (Sakko 4.5.2016.) Rangaistusmääräyssakkoa käytetään lähinnä yksinkertaisissa tapauksissa, joissa poliisi kirjoittaa valmiit rangaistusvaatimusilmoitukset maksulappujen kera. Ilmoitukset kulkevat myöhemmin syyttäjän kautta, joka sitten tarkastaa ne. Yleensä ne tulevat syyttäjiltä takaisin samanlaisina, mutta joskus syyttäjä vaatii vielä erilaisia korjauksia tai oikaisuja. Rangaistusvaatimusta on mahdollisuus vastustaa seitsemän päivän kuluessa. (Elfgren ym. 2007, 82–83.)

6.5 Vankeusrangaistuksen toteutuminen nuorilla rikoksentekijöillä

Suomen vankiloissa on keskimäärin viidestä seitsemään alle 18-vuotiasta nuorta vuosittain. Luku on siis todella pieni. Alle 18-vuotiaat tulee vankiloissa sijoittaa erilleen aikuisista vangeista. Heidä ei kuitenkaan saa eristää täysin. On siis mahdollista sijoittaa heidät esimerkiksi samaan toimintaan aikuisten kanssa, jos turvallisuus pystytään siinäkin tapauksessa turvaamaan. Alaikäiset vangit pyritään sijoittamaan mahdollisimman lähelle kotipaikkakuntaansa. Nuori sijoitetaan sellaiseen toimintaan, joka tukee hänen paluuta yhteiskuntaan vapautumisen jälkeen. Tällaista toimintaa on esimerkiksi peruskoulun suorittaminen loppuun. Sijoittamisen ja toiminnan tulee palvella mahdollisimman paljon nuoren etua hänen kehityksensä kannalta. (Ohje alle 18-vuotiaiden vankien rangaistuksen

täytäntöönpanosta, sijoittamisesta, vapauttamisesta ja valvonnasta, dnro 8/004/2012 20.8.2012. 1.10.2016.)

Taulukko 1. Tyttöjen osuus 15–20 -vuotiaista vangeista 1. toukokuuta vuosina 2010–2014 (Rikosseuraamuslaitos 2015, 26).

	2010	2011	2012	2013	2014
Tytöt	1	0	1	0	0
Yhteensä nuoria	2	1	2	2	2

Rikosseuraamuslaitos on listannut vankimääriä vuosittain toukokuun ensimmäisen päivän vankimäärän mukaan. Taulukosta yksi näemme, että 15–20-vuotiaita nuoria tuomitaan vankeuteen vähän. Luvut ovat vielä pienempiä aiemmin mainitusta kokonaisarvioista nuorten vankien määrästä vuotta kohden, mistä voimme päätellä myös sen, että nuorten vankien tuomiot ovat suhteellisen lyhyitä. Suuri osa näistä suunnilleen seitsemästä vangista eivät siis ole ainakaan vuoden ympäri joutuneet vankilassa istumaan. Nuorten vankien kokonaismäärät toukokuun ensimmäisenä päivänä ovat pysytelleet 2010–luvulla suunnilleen samana. Tyttöjä on ollut 2010–2014 vuosina vankilassa vain kaksi henkilöä toukokuun ensimmäisen päivän aikana. Tämä kertoo myös siitä, että tyttöjen osuus kaikesta vankimäärästä on todella pieni.

7 LASTENSUOJELUN NÄKYMINEN TYTTÖJEN RIKOLLISUUDESSA

Halusimme ottaa myös lastensuojelun näkökulman tutkimukseemme, koska se näkyy tyttöjen rikollisuudessa sekä sen taustalla että sen seuraamuksissa. Tässä luvussa kerromme lastensuojelun toimenpiteistä sekä niihin vielä tarkemmin liittyvistä seuraamuksista. Otamme lastensuojelun huomioon omina lukuinaan myös tutkimustulostemme analysoinnissa sekä johtopäätöksiä tehdessämme.

7.1 Lastensuojelun toimenpiteet

Lastensuojelussa toimivat viranomaiset puuttuvat tarvittaviin tilanteisiin ja käyttävät niissä harkintaa. Lastensuojelussa etusijalla ovat lasten hyvinvointi ja siihen liittyvät näkökulmat. Eikä siis katsota vain rikoskäyttäytymistä. Lastensuojelun toimenpiteisiin vaikuttaa kuitenkin se, miten paljon rikoksia on tehty ja rikosten vakavuus sekä se, missä vaiheessa rikosura on menossa. (Hinkkanen 2007.) Alkuun pyritään käyttämään lastensuojelun avohuollon toimenpiteitä. Niillä nuorilla, jotka syyllistyvät rikoksiin jo varhain, on usein ongelmia vanhemmuussuhteissa. Taustalla on muun muassa tunteetonta ja väkivaltaista käyttäytymistä. Rikollisen käyttäytymisen ehkäisemiseksi on näiden riskiryhmään kuuluvien nuorten hoito ja tukeminen tärkeää. (Haapasalo 2008, 100–101.)

Lastensuojelulain (L13.4.2007/417) yhdeksännen luvun 40 pykälän mukaan nuori on otettava huostaan muun muassa silloin, jos hän tekee muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai nuori päihteidenkäytöllä vakavasti vaarantaa omaa kehitystään ja terveyttään. Lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma ja käyttämällä avohuollon tukitoimia. Lastensuojelun toimenpiteitä ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto. Näihin liittyy myös sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki L13.4.2007/417, 1 luku, 3§.) Avohuollon tukitoimiin kuuluu lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämistä, taloudellista tukea ja sosiaalista tukea. Voidaan antaa esimerkiksi apua työpaikan, asunnon ja ihmissuhteiden kanssa, lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja, tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta sekä muita lasta ja

perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia (lastensuojelulaki L13.4.2007/417, 7 luku, 36§).

Lastensuojelun viimeisin keino on pakkohuostaanotto. Se on juridinen päätös, jossa lapselle rakennetaan uusi yhteisö ympärille. Paikka, johon nuori sijoitetaan, voi olla hyvinkin laitosmainen tai toisaalta sijoituspaikka voi olla perheenomainen. Tällaisia paikkoja ovat muun muassa ammatillinen perhekoti, lapselle ennestään tuttu perhe tai aiemmin vieras perhe. Huostaanotto ei ole välttämättä lopullinen päätös. Huostaanoton tarkoituksena on antaa nuorelle mahdollisuus uuteen alkuun. Sen voi nähdä joko ennaltaehkäisevänä lastensuojelutyönä tai jatkumona jo aiemmin aloitetulle lastensuojelutyölle. Tarkoitus on pienentää terveys- ja hyvinvointieroja. Toisaalta seurauksena sijoituksesta voi nuorelle tulla myös ahdinkoa ja vaikeuksia. Viranomaisten ja perheiden käsitykset huostaanoton tarpeellisuudesta saattavat poiketa toisistaan. (Heino ym. 2013, 51.)

Lastensuojelun toimenpiteet perustuvat aina lapsen etuun (Kuula & Marttunen 2009, 1). Lastensuojelu näkyy tyttöjen rikollisuudessa sekä syissä että seurauksissa. Siksi päätimme tehdä kokonaan oman kappaleen kertomaan lastensuojelusta tyttöjen rikollisuuteen liittyen. Päihteidenkäytön, antisosiaalisuuden sekä psykiatrisen sairastumisen riski kasvaa koulukotiin sijoitetuilla nuorilla. Monella koulukotiin sijoitetuista nuorista on vaikeuksia käsitellä omia tunteitaan. Myös heidän kognitiivinen suoriutuminen on keskivertoa heikompi. Se näkyy päättelyn ja tarkkaavaisuuden häiriöinä. Myös psykoosin riski on koulukotiin sijoitetuilla suurempi kuin muulla väestöllä keskimääräisesti. (Manninen 2013, 7.)

Nuoret, joilla on haastavat kotiolut, ovat alttiita käytösongelmille. Vaikeat käytösongelmat johtavat lastensuojelun asiakkuuteen ja mahdollisesti myöhemmin rikolliseen käytökseen. Haapasalo esittää Loeberin ja Farringtonin (2000) mukaan, että jopa puolella käytösongelmista kärsivistä lapsista on riski kehittyä rikolliseksi nuoriksi. Näistä nuorista reilu kolmannes on riskiryhmässä tulla vakavia rikoksia tekeväksi nuoreksi. (Haapasalo 2008, 99.) Varsinkin teini-iässä sijoitetut nuoret voivat huonosti pitkälle aina nuoreen aikuisuuteen asti. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten elinoloihin, vanhempiin ja huolenpitoon on liittynyt tekijöitä, jotka ovat epäsuotuisia nuorelle. (Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät 2016.)

Tytöillä pakkohuostaanoton taustalla on harvemmin rikos kuin pojilla. Kuulan ja Matti Marttusen mukaan Vehkalahti (2002) ja Pösö (1993) ovat tulleet aiemmissä tutkimuksissa siihen tulokseen, että tytöt sijoitetaan useimmin laitoksiin huolta herättävän tai kontrolloimattoman seksuaalisen käyttäytymisen vuoksi. Nuorten ongelmien taustalla on usein kyse vanhempien ongelmista, palvelujen saatavuuden vaikeudesta tai koulun, yhteisön ja yhteiskunnan ongelmista. Kun huostaanotossa on kyse lapsen omasta ongelmakäyttäytymisestä, on taustalla jatkuvia poissaoloja koulusta, rikollista käyttäytymistä tai mielenterveysongelmia. (Kuula & Marttunen 2009, 10, 13.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on vuosina 2014-2015 toteuttanut HuosTa-hankkeen. HuosTa tehtiin yhteistyössä kahdeksan kunnan, kolmen sosiaalialan osaamiskeskuksen ja kahden yliopiston kanssa. Tutkimuksessa tukittiin sitä, millaisilla syillä lasta sijoitetaan kodin ulkopuolelle, millaisia asioita huostaanoton taustalla on, millaisia palveluita ja tukitoimia perheet ovat saaneet ennen huostaanottoa ja millaisia kustannuksia huostaanotosta tulee. Tutkimuksessa tulee ilmi, että vuonna 2014 lastensuojeluilmoituksia tehtiin 107 301 ja nämä ilmoitukset liittyivät 63 709 lapseen. Lastensuojeluilmoitusten määrä vaihteli riippuen kunnasta ja maakunnasta. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin eniten 16–17-vuotiaista. Tutkimuksessa 13–17-vuotiaista sijoitetuista nuorista 54 prosenttia eli yli puolet olivat tyttöjä. Tutkimuksen aineiston lapsista ja nuorista puolet olivat teini-ikäisiä. Tutkimuksessa teini-ikäksi määriteltiin 13–17 vuotta. Tutkimuksessa olleista yli 13-vuotiaista nuorista 25 prosentilla ilmeni tilanteessa ennen huostaanottoa paljon alkoholinkäyttöä ja 34 prosentilla nuorista sitä ilmeni vähän. Tutkimuksessa arvioitiin, että 23 prosentilla teini-ikäisistä on runsaasti päihteiden- ja huumeidenkäyttöä. Vähäistä käyttöä oli teini-ikäisistä 26 prosentilla. (Heino ym. 2016, 6, 21, 52, 72.)

7.2 Lastensuojelun seuraamukset

Lastensuojelun sijaishuollossa on mahdollista antaa erilaisia seuraamuksia, jos nuoren käytös sitä vaatii. Näistä seuraamuksista aiheuttamme koskevat eniten yhteydenpidon rajoittaminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto sekä eristäminen.

Yhteydenpidon rajoittaminen. Lastensuojelulain (L13.4.2007/417) 11 luvun pykälän 62 mukaan lapsen oikeutta pitää yhteyttä vanhempiinsa voidaan rajoittaa muun muassa, jos yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä. Yhteydenpidon rajoittamisena voidaan muun muassa rajoittaa lapsen oikeutta tavata tai pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin läheisiin tai ottaa rajoituksen ajaksi sijaishuoltopaikan haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät laitteet ja välineet tai rajoittaa niiden käyttöä.

Liikkumisvapauden rajoittaminen. Lastensuojelulain (L13.4.2007/417) 11 luvun pykälän 69 mukaan sijaishuollossa olevan nuoren liikkumista voidaan rajoittaa, jos se on hänen huoltonsa kannalta välttämätöntä ja hänen etunsa mukaista. Liikkumisvapauden rajoittamisella voidaan tarkoittaa kieltoa poistua laitoksen alueelta, laitoksesta tai tietyn yksikön tiloista. Päätös liikkumisvapauden rajoittamisesta voidaan antaa, jos lapsi on vakavasti vaarantanut terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai tekemällä jotain muuta näihin verrattavaa. Liikkumisvapautta voidaan rajoittaa myös, jos se katsotaan tärkeäksi lapsen suojelemiseksi itseään vahingoittavalta käytökseltä. Liikkumisvapauden rajoittamista voidaan määrätä seitsemäksi vuorokaudeksi, jonka jälkeen on tehtävä uusi päätös, jos rajoituksen on syytä jatkua. Yhtäjaksoisesti liikkumisvapautta voidaan rajoittaa enintään 30 vuorokautta kerrallaan. Rajoittaminen on lopetettava heti, kun se ei ole enää välttämätöntä. Laitoksen työntekijä voi asettaa rajoituksen korkeintaan 7 vuorokaudeksi, jonka jälkeen pidemmästä rajoittamisesta vaaditaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätös.

Aineiden ja esineiden haltuunotto. Lastensuojelulain (L13.4.2007/417) 11 luvun pykälän 65 mukaan sijaishuollossa olevalta lapselta tulee ottaa haltuun päihtymistarkoituksessa käytettävät aineet ja niiden käyttöön soveltuvat välineet. Lapselta on myös otettava haltuun esineet, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai jonkun toisen vahingoittamiseen.

Eristäminen. Lastensuojelulain (L13.4.2007/417) luvun 11 pykälän 70 mukaan lapsi saadaan eristää laitoksen muista lapsista, jos se on hänen oman tai muiden lasten hengen, terveyden tai turvallisuuden kannalta välttämätöntä. Eristämistä ei

saa jatkaa vuorokautta pidempään ilman uutta päätöstä ja se on lopetettava heti kun se ei ole välttämätöntä. Eristämisen aikana lapselle on taattava riittävä huolenpito ja hoito sekä mahdollisuus keskustella hoitajan kanssa.

Jälkihuolto. Lastensuojelulain (L13.4.2007/417) luvun 12 pykälän 75 mukaan lapselle tai nuorelle on sijoituksen päätyttyä järjestettävä jälkihuolto. Pykälän 76 mukaan jälkihuoltoa järjestettäessä on otettava huomioon lapselle tehty asiakassuunnitelma. Jälkihuollolla tuetaan lasta tai nuorta, hänen vanhempiaan ja huoltajiaan sekä henkilöä, jonka kasvatuksessa lapsi on. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen lastensuojelunkäsikirjan (Jälkihuolto 2017) mukaan jälkihuollon palvelut suunnitellaan yksilökohtaisesti. Tarkoitus on turvata riittävä toimeentulo ja järjestää asuminen. Jälkihuollon muotoja ovat esimerkiksi taloudellinen ja psykososiaalinen tuki sekä ohjaus ja neuvonta.

8 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Tässä luvussa tarkastelemme aiheemme ajankohtaisuutta sekä tuomme esille aiheeseen liittyviä aiempia tutkimuksia. Kerromme myös tutkimuksemme tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Perustelemme myös sitä, miksi valitsimme aiheeksemme tyttöjen rikollisuuden työntekijöiden näkökulmasta.

8.1 Opinnäytetyömme tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tarkoituksena opinnäytetyössämme on tutkia, miten tyttöjen rikollisuus näyttäytyy rikosseuraamustyöntekijöiden ja lastensuojelun työntekijöiden työssä. Meidän mielestä on mielenkiintoista selvittää, minkälaisia rikoksia tytöt tekevät, millaisia syitä rikosten taustalla on ja mitä seuraamuksia tytöt ovat saaneet. Halusimme myös kysyä työntekijöiltä ideoita, miten tyttöjen rikollisuutta voisi ennaltaehkäistä.

Päädyimme neljään pääkysymykseen, joiden pohjalta lähdimme asioita selvittämään. Nämä kysymykset ovat:

1. Millaisia rikoksia tytöt tekevät?
2. Mistä tyttöjen rikollisuus johtuu?
3. Millaisia seuraamuksia tytöt ovat rikoksistaan saaneet?
4. Miten tyttöjen rikollisuutta voisi ennaltaehkäistä?

8.2 Aiheen ajankohtaisuus ja siihen liittyvä aikaisempi tutkimustieto

Aikaisempia tutkimuksia aiheesta on Suomessa tehty hyvin vähän. Suurin osa nuorten rikollisuuteen liittyvistä tutkimuksista kertoo lähinnä pojista. Tyttöjen rikollisuus on kuitenkin alkanut olemaan enemmän esillä mediassa, joten koimme tärkeänä tutkia nuorten rikollisuutta nimenomaan tyttöjen kohdalla.

Yksi syy sille, miksi tyttöjen rikollisuudesta on tärkeää saada tuoretta tietoa, on sen ajankohtaisuus. Aiheen ajankohtaisuutta ja mediahuomiota lisäsi muun muassa

Seinäjoella tapahtunut teinisorma. Seinäjoella tapahtui huhtikuussa 2015 murha, jota kutsuttiin ”teinisormaksi”. Tässä murhassa 15-vuotias tyttö surmasi luokkatoverinsa. Teko tapahtui syytetyin kotona ja syy tekoon on mustasukkaisuus. Uhri ja syytetty olivat olleet ihastuneita samaan poikaan ja syytetty halusi surmaamisella raivata kilpailijan tieltään. (Luukkanen 2015, 2.) ”Teinisorma” ja sen käsittely ovat saaneet paljon näkyvyyttä mediassa valtakunnallisesti (Saartenoja 2015, 4). Tapahtunut ”teinisorma” on myös aiheuttanut paljon keskustelua. Surmasta on keskusteltu erilaisilla palstoilla ja foorumeilla myös laajasti. (Peltokangas 2015, 2.)

Aiheen ajankohtaisuuden voi nähdä myös siinä, että Suomeen on perustettu niin sanottuja Ankkuri-tiimejä. Ankkuri-tiimien on tarkoitus ehkäistä lasten ja nuoren syrjäytymistä ja rikoskierrettä. Tiimin tehtäviin kuuluvat muun muassa varhainen puuttuminen alaikäisten rikolliseen käyttäytymiseen, avun tarpeen selvittäminen, ohjaaminen tarvittavan avun luo sekä turvallisuuden lisääminen moniammatillisella yhteistyöllä. Ankkuri-tiimin toimintaan kuuluu myös jalkautuminen nuorten pariin. (Poliisi, [viitattu 2.3.2017].) Ankkuri-tiimin toiminta on saumatonta yhteistyötä moniammatillisesti. Sillä pyritään tehostamaan viranomaistoimintaa ja interventioiden tehokkuutta ongelmanuorten parissa työskennellessä. Tarve Ankkuri-toiminnan aloittamiseen lähti viranomaisten aloitteesta. Ensimmäisenä Ankkuri-toiminta on aloitettu Hämeenlinnan seutukunnassa vuonna 2003. Alkuun lähdettiin rakentamaan moniammatillista yhteistyötä. Vähitellen toiminta on lähtenyt laajenemaan myös muualle päin Suomea. (Vertio 2013, 59.)

Ankkuri-tiimissä käsitellään alaikäisten tekemiä rikoksia yhdessä epäiltyjen ja heidän vanhempiansa kanssa (Venetmäki & Toikka 2013, 2). Ankkuri-tiimiin kuuluu paikkakunnittain hieman vaihdellen poliisi, sosiaalityöntekijä, perusterveydenhuolto, nuorisotoimi, etsivä nuorisotyöntekijä, erityisnuoriso-ohjaaja, sosiaaliohjaaja sekä psykiatrinen sairaanhoitaja. Ankkuri-tiimillä on myös tiivis yhteys rikosten sovitteluun, seurakuntiin sekä kouluihin. (Venetmäki & Toikka 2013, 3; Vertio 2013, 59; Poliisi, [viitattu 2.3.2017].) Käytännössä Ankkuri-tiimin työ tarkoittaa sitä, että alaikäiselle, joka tekee rikoksen, annetaan sosiaalista tukea ja häntä autetaan pois rikoskierteestä. Ankkuri-tiimin moniammatillinen työryhmä tarjoaa hyvän mahdollisuuden muun muassa alaikäisen ongelmien mahdollisimman varhaiseen

huomaamiseen ja helpottaa oikean viranomaisen löytämisen avun tarpeeseen. (Ankkuri-malli, [viitattu 2.3.2017], 5–6.)

Tyttöjen rikollisuuden tutkiminen on ollut viime aikoina Suomessa jonkin asteisessa lepotilassa, eikä tuoreita tutkimuksia juurikaan ole. Viimeisin laajempi Suomessa tehty tutkimus koskien tyttöjen rikollisuutta on Päivi Honkatukian väitöskirja *Sopeutuvat tytöt? Sukupuoli, sosiaalinen kontrolli ja rikokset* vuodelta 1998. Väitöskirjassaan Honkatukia tutkii laajemmasta näkökulmasta, kuinka tyttöjen paineet ja odotukset olla tietynlaisia sukupuolestaan johtuen, on tuotu näkyväksi ja kuinka tytöt niihin vastaavat? Honkatukia tutkii tyttöjen rikosten luonnetta. Hänen kysymyksiään tutkimuksessa ovat, minkälaista rikollista käyttäytymistä tytöillä on, minkälaisia merkityksiä tytöt omaan rikollisuuteensa liittävät ja, miten tytöt käsittävät sukupuoliroolinsa rikollisessa käyttäytymisessä. Aineistona Honkatukia käytti ryhmähaastatteluja, nuorten aiheesta kirjoittamia esseitä sekä kyselyjä. Aineistot on hankittu vuosina 1992–1995 Helsingissä. Tutkimukseen osallistuneet tytöt olivat 12–19-vuotiaita. Nuoret osallistuivat tutkimukseen joko koulun tai nuorisotoimen kautta. (Honkatukia 1998, 317–318.)

Honkatukian tutkimuksessa selvisi, että eniten rikoksia tehdään noin 15-vuotiaana. Myös tytöt osallistuvat rikoksen tekoon. Tutkimuksen mukaan ikä ja elämäntavat kuten esimerkiksi se, kuinka läheiset välit ovat vanhempiin vaikuttavat siihen, kuinka nuori osallistuu rikosten tekoon. Yleisin rikos nuorilla tytöillä on näpistely. Syyksi näpistelyyn tytöt sanovat sen olevan jännittävää tai, että heillä ei olisi rahaa ostaa. Sukupuolierot näkyvät siinä, mitä näpistellään. Tytöt näpistelevät vaatteita ja meikkejä ja pojat enemmän harrastustavaraa. Tytöt myös tunsivat enemmän häpeää ja syyllisyyttä näpistelystä. (Honkatukia 1998, 229, 318–319.)

Honkatukian tutkimuksessa esille nousi neljä syytä, jotka toimivat rajoittavina tekijöinä tyttöjen rikollisuudessa. Ensimmäinen näistä on normatiivinen näkemys naisen vartalosta. Tytöt saattavat pitää itseään heikompina, mikä tuo epävarmuutta rikoksen teossa. Toinen syy on tytön seksuaalinen maine. Rikosten tekeminen saattaisi johtaa huonoon maineeseen. Kolmantena syynä esiin nousi keskinäinen riippuvuus ihmissuhteissa. Tyttöillä on usein ajatus vastuullisuudesta ja toisten huolehtimisesta. Nämä ajatukset vähentävät rikollista käyttäytymistä. Neljäs rajoittava tekijä on se, että ajatus normaalista naiseudesta ei sovi ajatukseen

rikoksentekijästä, sillä väkivaltaa ja rikollisuutta ei pidetä naisellisina ominaisuuksina. (Honkatukia 1998, 319–320.)

Myös Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on tutkinut nuorten rikoskäyttäytymistä. Vuonna 2012 Venla Salmi on julkaissut tutkimuksen *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2012*. Vuonna 2012 julkaistu tutkimus on seitsemäs laatuaan. 2012 oli ensimmäinen vuosi, kun kysely tehtiin internet-pohjaisesti. Kyselyyn vastasi 4855 yhdeksännen luokan oppilasta ja 4059 kuudennen luokan oppilasta. Tutkimus sisälsi 19 kysymystä kielletyistä tai rikollisista teoista. Tutkimuksessa selvisi muun muassa se, että vuonna 2012 nuorten yleisimpiä rikoksia olivat luvaton verkkolataaminen sekä alkoholinkäyttö. Harvinaisempia rikoksia olivat pahoinpitelyt ja vahvojen huumeidenkäyttö. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että niitäkin esiintyi. Tutkimusraportissa osassa vastauksista oli eroteltu tyttöjen ja poikien määrät. Vuonna 2012 tytöistä 31 prosenttia oli osallistunut yhteen tai kahteen rikostyyppiin. 14 prosenttia oli osallistunut 3-5 rikostyyppiin ja neljä prosenttia oli osallistunut jopa yli viiteen rikostyyppiin. 51 prosenttia tytöistä ei ollut tehnyt mitään rikollista. (Salmi 2012, 1–2, 5, 17, 31.)

9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyömme tutkimusmenetelmää, laadullista tutkimusta, aineistonkeruumenetelmää sekä tutkimuksemme etenemistä. Tarkastelemme nimenomaan niitä menetelmiä, joita itse olemme käyttäneet. Tässä kappaleessa pohdimme myös tutkimuksemme luotettavuutta ja eettisyyttä.

9.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus

Laadullisen tutkimuksen taustalla on ajatus todellisen elämän kuvaamisesta. Sen vuoksi kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tarkoitus on ennemminkin löytää tosiasioita sen sijaan, että vain todennettaisiin olemassa olevia väitteitä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 152–153.) Tavoitteena ei siis ole löytää totuutta. Tutkimuksen teon aikana muodostuu erilaisia tulkintoja, joiden avulla pyritään tuomaan esille toiminnasta jotain, joka ei muuten ole helposti havainnoitavissa. Tulkintojen käsittelyn kautta luodaan esimerkiksi malleja, ohjeita tai tietoa tutkittavasta asiasta. (Vilka 2015, 120.) Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan ihmisten toistensa välille luomia merkityksiä. Haetaan ihmisten omia kuvauksia heidän todellisuudestaan. Tutkimuksen alussa mietitään, halutaanko kokemukseen vai käsityksiin liittyviä merkityssisältöjä. (Vilka 2005, 97.)

Kirjassaan *Tutki ja kehitä* (2015, 120) Vilka kertoo Anttilan (1996, 184–185) mukaan laadullisessa tutkimusmenetelmässä korostuvan kolme eri näkökulmaa tutkimuskohteeseen. Nämä näkökulmat ovat konteksti, ilmiön intentio ja prosessi. Kontekstiin liittyen tutkija selvittää ja kertoo tekstissään, millaisiin sosiaalisiin, kulttuurisiin, historiallisiin ja ammatillisiin yhteyksiin tutkimuskohde liittyy. Kontekstiin liittyen tutkija kuvailee myös tutkimustilanteen. Ilmiön intentioon liittyen tutkijan on tarkkailtava tutkittavan käyttäytymistä tutkimustilanteessa. Tutkija seuraa, millaisia motiiveja tai pyrkimyksiä liittyy tutkittavan ilmaisuun ja tekemiseen. On pohdittava, onko havaittavissa esimerkiksi peittelyä tai kaunistelua ja, mikä on motiivi tämän toiminnan taustalla. Vilkan (2015, 121) näkemyksen mukaan prosessilla tarkoitetaan tutkimusaikataulun ja tutkimusaineiston yhteyttä tutkijan omaan

ymmärtämiseen. Pidempi perehtyminen aiheeseen auttaa luomaan laajemman käsityksen.

Laadullisessa tutkimusaineistossa aineiston laajuudella ei ole suurta merkitystä, vaan laatu on tärkeämpää. Tarkoituksena ei ole tavoitella yleistettävyyttä. Täyden yleistettävyyden sijaan tavoite on mielenkiinnon ja yleisen ymmärryksen lisääntyminen. (Vilkkä 2015, 150, 195.) Esimerkiksi meidän opinnäytetyössämme on haastateltavia eri puolilta Suomea, mutta on huomioitava, että tällaisen tutkimuksen vastaukset ovat suuntaa antavia. Vastauksissa on selkeästi löydettävissä yhtäläisyyksiä, josta voi päätellä, että tilanteet ja tavat ovat saman tyyppisiä eri paikkakunnilla. Vilkkä (2015) kertoo Varton (1992, 103–104, 107–108) mukaan, että tutkimus on yleistettävä ja pätevä, kun tutkimuksen tulokset tulevat aineistosta, joka on teemoiteltu. Tarkoitus on, että tutkimusaineistoa käytetään apuna tutkittavan asian ymmärtämisessä ja tulkinnan muodostamisessa. Pyritään esimerkiksi kyseenalaistamaan vanhoja ajatusmalleja ja selittämään tutkittavaa asiaa ymmärrettäväksi. (Vilkkä 2015, 150, 195.) Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että se on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, joka tapahtuu todellisissa tilanteissa. Laadullisten tutkimusten kohdejoukko on useimmiten valittu tarkoituksen mukaisesti ja tutkimustapana käytetään laadullisia metodeja, joista yksi on esimerkiksi käyttämämme teemahaastattelu. Yleisesti laadulliseen tutkimukseen kuuluu, että suositaan tutkittavien kohtaamista aineiston saamiseksi. Jokaista tapausta pidetään ainutlaatuisena ja se huomioidaan myös aineiston tulkinnassa. (Hirsjärvi ym. 2005, 155.)

9.2 Tutkimuksen eteneminen

Aloitimme tutkimuksemme maaliskuussa 2016 tekemällä tutkimussuunnitelman. Tutkimussuunnitelmassa kerroimme, mitä aiomme tutkia, miksi valitsimme kyseisen aiheen ja, miten aiomme tutkimuksen toteuttaa. Lisäksi tutkimussuunnitelmassa esittelimme meidän tutkimuskysymykset. Aiheeksi valikoitui tyttöjen rikollisuus, koska aihe on ollut ajankohtainen ja esillä mediassa. Lisäksi halusimme valita aiheen, jota ei ole paljon tutkittu, koska halusimme tarjota tietoa aiheesta, josta ei ole tuoretta tietoa. Päädyimme siihen, että haastattelemme

rikosseuraamuslaitoksen- ja lastensuojeluntyöntekijöitä. Valitsimme näiltä toimijoilta ne työntekijät, jotka työskentelevät tutkimuksemme kohderyhmän parissa. Halusimme haastateltavia kahdelta eri sektorilta, jotta saisimme laajemman näkökulman. Haastateltavat työntekijät ovat eri puolilta Suomea, koska halusimme kattavamman näkymän ympäri Suomea. Seuraava vaihe oli hakea tutkimuslupia. Koska haastattelimme rikosseuraamuslaitosten työntekijöitä, niin emme tarvitse erillistä tutkimuslupaa, vaan työntekijöiden oma suostumus riitti tähän. Lastensuojelulaitokselta saimme tutkimusluvan (LIITE 1) sillä ehdolla, että laitoksen nimi tai sijainti ei tule julki. Teimme yhteistyötahon kanssa sopimuksen opinnäytetyön teosta (LIITE 2).

Haastateltavien työntekijöiden saaminen osoittautui erittäin vaikeaksi. Kysyimme usealta eri paikkakunnalta haastateltavia ja saimme lopulta 13 haastateltavaa. Ennen haastatteluiden tekoa tutkimme teoriaa ja taustoja aiheesta. Haastattelut suoritimme marras-joulukuussa 2016. Teimme haastattelut yhdyskuntaseuraamustoimistoissa ja lastensuojelulaitoksessa. Haastatteluista kuusi oli yksilöhaastatteluita ja yksi oli ryhmä haastattelu. Käytimme haastattelumuotona teemahaastattelua, jonka tukena meillä oli etukäteen laadittu kysymysrunko (LIITE 3). Nauhoitimme kaikki haastattelut, jotta huomaamme kaikki tärkeät asiat eikä mikään unohdu. Haastatteluiden jälkeen vuorossa oli niiden litterointi eli nauhalta tekstimuotoon kirjoittaminen. Haastatteluiden aluksi kerroimme haastateltaville mahdollisuudesta pysyä anonyymina. Kerroimme myös, että työn valmistumisen jälkeen haastattelutekstit ja nauhat tullaan hävittämään. Yksilöhaastatteluiden kesto vaihteli puolesta tunnista tuntiin. Ryhmähaastattelun kokonaiskesto oli noin kaksi tuntia.

9.3 Haastattelu ja litterointi

Haastattelu on yleinen tutkimisen tapa kvalitatiivisissa tutkimuksissa. Haastattelu on tiedonkeruumenetelmänä joustava. Esimerkiksi tutkijan on mahdollista muokata kysymysten ja aiheiden järjestystä haastattelutilanteen mukaan. Tutkijan on myös mahdollisuus selventää haastateltavan antamia vastauksia. Tutkimusmenetelmänä haastattelussa on paljon hyviä puolia. Haastattelutilanteessa haastattelijan ja

haastateltavan välillä on suora yhteys. Haastattelijan on mahdollisuus nähdä haastateltavan eleet ja ilmeet sekä kuulla äänenpaino. Kun haastatteliija näkee non-verbaalin viestinnän, on hänen mahdollisuus paremmin ymmärtää, mitä haastateltava tarkoittaa. Haastattelulla tutkimusmenetelmänä on myös huonoja puolia. Haastattelutilanteessa haastateltava voi olettaa tutkijan haluavan tietynlaisia vastauksia ja näin ollen antaa niin sanotusti sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastattelut ovat myös hyvin aikaa vieviä. (Hirsjärvi ym. 2005, 193–195.)

Teoksessaan *Tutki ja kehitä* (2015, 123) Hanna Vilkka käyttää tutkimusta varten tehtävistä haastatteluista nimitystä tutkimushaastattelu. Tutkimushaastattelun eri muotoja ovat muun muassa lomakehaastattelu, teemahaastattelu sekä avoin haastattelu. Yleisin tapa tutkimushaastatteluiden tekoon on tehdä haastattelut yksilöhaastatteluina, mutta haastattelut on myös mahdollista tehdä ryhmähaastatteluina. Tässä opinnäytetyömme tutkimuksessa käytimme teemahaastattelua. Käytimme teemahaastattelua opinnäytetyössämme, koska tarvitsimme tietoa tietyistä teemoista, mutta koimme, että lomakehaastattelu olisi ollut liian strukturoitu. Me teimme kuusi yksilöhaastattelua sekä yhden ryhmähaastattelun.

Teemahaastattelua voi pitää ikään kuin lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuotona. Se on avoimempi kuin lomakehaastattelu, mutta strukturoidumpi kuin avoin haastattelu. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että etukäteen on tiedossa haastattelun teemat, mutta kysymysten muoto ja järjestys voivat vaihtua haastattelusta toiseen. (Hirsjärvi ym. 2005, 197.) Teemahaastattelussa haastattelijan tehtävä on huolehtia, että pysytään käsiteltävissä teemoissa. Ryhmähaastattelussa tämän lisäksi haastattelijan on varmistettava, että kaikki haastateltavat saavat puheenvuoron. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 126.)

Haastatteluiden jälkeen tapahtuvalla litteroinnilla on suuri merkitys tutkimusprosessissa. Litteroinnilla tarkoitetaan nauhoitetun aineiston kirjoittamista sanasta sanaan. Litterointia voidaan tehdä koko aineistoista tai siitä valikoiden. Me litteroimme koko aineiston, jotta kaikki saamamme tieto tulee varmasti esille. (Hirsjärvi ym. 2005, 210.) Litteroinnin haastavuutta lisäävät se, kuinka paljon materiaalia on ja, miten nopeasti tai selkeästi haastateltavat puhuvat haastattelun aikana. Esimerkiksi ryhmähaastattelu on haastavampi litteroida, koska täytyy

erottaa, kuka puhuu ja missä kohtaa. Litterointia aloittaessa on tärkeää numeroida haastateltavat sekä antaa jotakin muita tuntomerkkejä esimerkiksi ikä ja sukupuoli. Tämä helpottaa aineiston käsittelyä ja analyysia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

9.4 Aineiston analyysi teemoittelemalla

Tässä tutkimuksessa käytämme analyysitapana teemoittelua. Teemoittelu on luonteva tapa analysoida teemahaastattelun tuloksia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Teemoittelulla tarkoitamme sitä, että tutkimustulosten analysointivaiheessa tarkastelemme ja poimimme haastatteluissa esiin nousevia teemoja. Ne pohjautuvat haastattelurungossa käyttämiimme teemoihin. Osa teemoista saattaa myös nousta uutena meidän aiemmin valitsemiemme teemojen rinnalle. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 173.) Teemat haastatteluja varten muodostetaan aineistolähtöisesti eli aiempien teorioiden ja tutkimusten pohjalta. Teemat toistuvat kaikissa haastatteluissa vaihtelevin määrin ja eri sanoin sanottuna. Tutkimusaineiston litteroinnin jälkeen aineisto kootaan näiden teemojen alle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

Tutkimusraportissa käytetään usein teemoista nousseita sitaatteja. Sitaattien tarkoituksena on antaa havainnollistavia esimerkkejä ja ilmentää, että tutkimusaineisto on antanut pohjaa näiden teemojen muodostumiselle. Sitaatteja käytettäessä on mietittävä niiden tarpeellisuutta ja mielekkyyttä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Haastattelurunkoon (LIITE 3) me valitsimme teemoiksi taustan, rikostyyppin, ennaltaehkäisyn, päihteiden ja mielenterveyden vaikutuksen sekä lastensuojelun. Teemat valikoituivat alun teoreettisen viitekehyksen tuoman tiedon pohjalta. Nämä meidän teemat pysyivät loppuun asti samoina eikä uusia teemoja noussut esiin. Lopullisiksi teemoiksi muodostuivat tyttöjen tavat tehdä rikoksia, päihteiden ja mielenterveysongelmien yhteys tyttöjen rikollisuuteen, taustan merkitys tyttöjen rikollisuudessa, tytöille rikoksista tulevat seuraamukset ja kehittämisehdotuksia nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn. Tutkimustuloksia esiteltäessä käytämme sitaattien yhteydessä haastateltavista koodeja Tt1-13. Emme halua tarkemmin lähteä avaamaan laajemmin, kuka

työntekijöistä on kommentoinut asioita ja, millä tavalla. Tällä tavoin haluamme varmistaa, että anonyymiteetti pysyy mahdollisimman tarkasti.

9.5 Opinnäytetyömme luotettavuus ja eettisyys

Tärkeä osa tutkimusta on varmistaa sen luotettavuus ja eettisyys. Nämä molemmat kulkevat mukana tutkimuksen suunnittelusta aina loppuun asti. Seuraavaksi kerromme, mitä luotettavuudella ja eettisyydellä tutkimuksessa tarkoitetaan ja, miten ne meidän opinnäytetyössämme näkyvät.

Luotettavuus. Tutkimusta tehdessä on pyrittävä alusta asti arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksista puhuttaessa luotettavuutta voidaan kuvata kahdella eri termillä. Nämä ovat reliabiliteetti sekä validiteetti. Reliabiliteetti merkitsee tutkimuksen toistettavuutta. Tutkimuksen toistettavuutta voidaan arvioida monin eri keinoin. Esimerkiksi jos useampi arvioija päätyy samaan tulokseen, niin voidaan tutkimusta pitää reliaabelina. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä on ollut tarkoitus. (Hirsjärvi ym. 2005, 216; Metsämuuronen 2006, 56.)

Vilka kirjoittaa teoksessaan *Tutki ja kehitä* (2015, 196) Varton (1992, 103–104) mukaan laadullisen tutkimuksen olevan luotettava, kun teorian muodostukseen ei ole vaikuttaneet epäolennaiset tai satunnaiset tekijät. Samassa teoksessa Vilka esittää, että Eskolan ja Suorannan (2000, 208, 210) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden taustalla ovat itse tutkijat sekä tutkijoiden rehellisyys tutkimusprosessin aikana. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan suhteessa teoriaan, analyysitapaan, teemoitteluun, tulkintaan, tuloksiin sekä johtopäätöksiin (Vilka 2015, 197). Tarkka kuvailu tutkimuksen toteutuksesta ja sen vaiheista parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen kuvailussa on hyvä kertoa muun muassa luokittelun syntymiset ja miksi juuri kyseiset haastateltavat on valittu. Myös sitaattien käyttö tutkimusten tuloksia esiteltäessä lisää luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2005, 217–218.) Tutkijan täytyy perustella ratkaisunsa tutkimusta tehdessä ja arvioida niiden onnistumista ja toimivuutta tavoitteiden kannalta (Vilka 2015, 197).

Meidän mielestämme meidän tutkimustamme voidaan pitää luotettava monestakin syystä. Olemme kertoneet tarkasti tutkimuksemme vaiheet sekä sen etenemisen. Lisäksi olemme perustelleet valintamme tutkimuksen aiheesta ja haastatellusta asiantuntijaryhmästä. Haastattelimme asiantuntevia työntekijöitä, jotka työskentelevät kohderyhmän parissa. Työntekijät edustavat useampaa paikkakuntaa sekä kahta eri toimialaa. Nämä valinnat antavat laajemman ja monipuolisemman näkökulman, joka lisää luotettavuutta, kun vastaukset tutkimukseen eivät tule vain yhden työpaikan näkökulmasta. Haastateltavien lukumäärä lisää luotettavuutta. Näin suuresta haastattelujen määrästä pystyy jo näkemään toistuvia ja yhtäläisiä piirteitä. Käytämme tutkimusanalyysissämme haastatteluissa saatuja sitaatteja, mitkä todentavat haastatteluiden tuloksia. Olemme alun teoreettiseen viitekehykseen valinneet olennaista tietoa kohderyhmästä ja aiheeseen liittyvistä asioista.

Etiikka. Hyvään tutkimusetiikkaan kuuluu hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattaminen. Tutkimusetiikka tulee huomioida suunnitteluvaiheesta aina tutkimuksen valmistumiseen asti. Hyvään tutkimusetiikkaan kuuluu jo tutkimussuunnitelman tekeminen huolellisesti. Vastuu tutkimusetiikasta on tutkijoilla. Tutkimusetiikkaan kuuluu, että tukijat noudattavat eettisiä tutkimusmenetelmiä. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan on oltava rehellinen, huolellinen ja tarkka tutkimuksen teon joka vaiheessa. Esimerkiksi lähdeviitteiden merkitseminen ja oikeellisuus ovat tärkeitä. Tulee antaa kunnia niille, keiltä tieto oikeasti tulee. (Vilka 2015, 41–42, 45, 49.)

Yksi suurimmista eettisiä ongelmia aiheuttavista asioista on tutkimuksen aineiston kerääminen. Nykyään haastattelut usein äänitetään, joten tutkijoiden täytyy aina kertoa syy, miksi äänitetään, miten äänityksiä käytetään, miten niitä säilytetään ja, miten ne tuhotaan. Säilytyksen yhteydessä täytyy myös miettiä, kenelle äänityksen voi antaa. Haastateltaville on syytä kertoa, voidaanko häntä tunnistaa äänitteestä. Tämä lisää luotettavuutta haastateltavan ja haastattelijan välillä. (Oliver 2010, 46, 83.)

On erittäin tärkeää, että haastateltavien on niin halutessaan mahdollisuus pysyä anonymineina. Anonymiteetti saattaa auttaa puhumaan totuudenmukaisesti, kun ei tarvitse miettiä, että sanat voidaan yhdistää juuri häneen. Myös tutkijalle voi olla

helpompi kirjoittaa vaikeistakin asioista, kun ei tarvitse miettiä alkaako haastateltava katua, mitä on haastattelussa omalla nimellään kertonut. Anonymiteetin etu on myös se, että haastattelussa tulevia nimiä ei julkaista. Olisi väärin, että henkilöiden, jotka eivät ole lupautuneet haastatteluun, nimet tulisivat esille siksi, että ne liittyvät asiayhteyteen. (Oliver 2010, 77–80.)

On huomioitava, että on kyse minkä tahansa alan tutkimuksesta on yhteisiä asioita, joita pidetään epäeettisinä. Näitä ovat muun muassa tahallinen harmin aiheuttaminen sekä tiedon väärinkäyttö. (Kumar 2005, 211.) Tutkimusetiikkaa voidaan pitää osana niin ammatillista kuin tieteellistäkin sivistystä. Myös tutkimustaitojen ylläpitoa voidaan pitää osana ammatillista sivistystä. (Vilkkä 2015, 53.)

Me olemme pitäneet huolta hyvästä tutkimusetiikasta. Teimme heti alusta huolelliset ja tarkat tutkimussuunnitelmat. Teoriatietoa etsiessämme ja siitä kirjoittaessamme huolehdimme tarkoista lähdemerkinnöistä. Haastateltavia hakiessamme kerroimme, millaista tutkimusta teemme ja miksi. Tutkimusta varten olemme hakeneet siihen tarvittavat luvat (LIITE 1). Haastatteluvaiheessa haastateltaville kerrottiin heti alkuun, että tulemme äänittämään haastattelut. Kerroimme myös, miten aiomme aineiston säilyttää ja tutkimuksen valmistumisen jälkeen tuhota. Pidämme huolta sekä ihmisten, että paikkojen anonymiteetin säilymisestä.

10 TUTKIMUKSEN TULOKSET RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN NÄKÖKULMASTA

Tässä luvussa kerromme opinnäytetyömme tutkimuksen tuloksista rikosseuraamuslaitoksen osalta. Olemme tutkimustuloksia läpikäydessämme päättäneet kertoa rikosseuraamustyöntekijöiden ja lastensuojelutyöntekijöiden vastaukset erikseen. Vastauksissa oli selkeitä eroavaisuuksia ja koemme, että tämä myös selkiyttää opinnäytetyömme rakennetta. Näin myös lukijan on helpompi tietää, kumman toimialan haastateltavat luvussa omaa näkökulmaansa kertovat. Lastensuojelutyöntekijöiltä saadut vastaukset käsittelemme seuraavassa luvussa. Olemme jakaneet tulokset teemoihin, jotka nousivat esille teoreettisen viitekehyksen ja haastatteluiden pohjalta. Näitä teemoja ovat tyttöjen tavat tehdä rikoksia, päihteiden ja mielenterveysongelmien yhteys tyttöjen rikollisuuteen, taustan merkitys tyttöjen rikollisuudessa, tytöille rikoksista tulevat seuraamukset sekä kehittämisehdotuksia nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn. Tarkastelemme aineistoa tutkimuskysymystemme suunnasta. Haastatteluiden alussa kysyimme työntekijöiltä taustatietoa siitä, minkälainen työhistoria heillä on rikosseuraamusosalta. Kaikilla haastateltavilla oli jo useampi vuosi työkokemusta rikosseuraamusosalta, osalla lähes kymmenen vuoden kokemus. Kaikki haastatteluihin osallistuneet työskentelivät rikosseuraamuslaitoksella juuri nuorten parissa. Haastateltavat olivat kolmesta eri toimipisteestä.

10.1 Tyttöjen tavat tehdä rikoksia

Rikostyyppit. Monet rikosseuraamuslaitoksentyöntekijät muistuttivat, että kaikki rikoksia tehneet tytöt eivät päädy rikosseuraamuslaitoksen asiakkaiksi. Usein lastensuojelun toimenpiteet ovat parempi vaihtoehto. Ne estävät rikoskierteen syntymisen, mutta eivät samalla lailla synnytä rikollisen identiteettiä kuin rikosseuraamuslaitoksen asiakkuus saattaa tehdä. Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaaksi tullaan vain, jos lastensuojelun toimenpiteet eivät ole riittäviä.

Lähes kaikissa haastatteluissa tuli ilmi, että tytöt tekevät monenlaisia rikoksia. Erityisesti pahoinpitelyt ja päihteisiin liittyvät rikokset nousevat esille isona osana.

Näiden lisäksi kaikissa haastatteluissa tulivat esille omaisuusrikokset ja erityisesti näpistykset. Muutama haastateltava mainitsi myös petoksia ja kavalluksia tapahtuvan. Yhdessä haastattelussa mainittiin virkamiehen väkivaltainen vastustaminen rikostyyppinä.

...tavallaan koko niinku ajattelee tyttöjen sitä nuoria, mutta siis onhan se lisääntyny sellanen niinku väkivalta. (Tt9)

Muutamassa haastattelussa selvisi, että syy pahoinpitelyyn voi olla pitkään jatkunut koulukiusaaminen. Työntekijät muistuttivatkin, että koulukiusaaminen nimekkeellä ei sinänsä tule rikoksia, mutta ne voivat tulla esiin esimerkiksi näinä pahoinpitelyinä. Yksi työntekijä kertoi, että omaisuusrikos voi olla esimerkiksi sellainen, että on porukalla varastettu isompia määriä tai sitten on tapauksia, joissa on hankittu rahaa jostain, että voi elää niin sanottua ”hienoa elämää”.

Suurin osa työntekijöistä sanoi, ettei kavereiden painostamista ole huomattavissa, vaan tytöt tekevät rikoksia vapaaehtoisesti. Yksi haastateltavista kuitenkin toi esiin, että toisten nuorten paine saattaa näkyä. Ei esimerkiksi lähdetä tilanteesta, vaikka oltaisiin eri mieltä. Suurimmassa osassa haastatteluista kerrottiin, että pääsääntöisesti tytöt tekevät rikoksia porukassa. Tällöin kaveripiirin merkitys korostuu. Haastatteluissa ilmeni, että myös rikostyyppi vaikuttaa siihen, että tehdäänkö yksin vai porukalla. Esimerkiksi rattijuopumukset ja pienemmät näpistelyt voidaan tehdä yksin, mutta sitten taas varastelut ja pahoinpitelyt tehdään porukalla.

Kyllä he ihan vapaaehtoisesti o lähteny mukaan. (Tt13)

...pahoinpitelyissä niis on kyllä ollu joko niinku yks kaveri tai niinkun on voinu olla niitä enemmänki kolmekin, vaikka niinku mukana. (Tt9)

Ainakin yhden haastateltavista mukaan näyttäisi siltä, että tyttöjen väkivalta on lisääntynyt. Monet haastateltavat toivat esille, että nuoruuteen kuuluu kokeilunhalua. Silti nuorempana tehdään harvemmin rikoksia törkeällä rikosnimikkeellä.

Tyttöjen ja poikien rikosten erot. Tyttöjen ja poikien rikollisuudessa on pieniä eroja rikostyypeissä. Tyttöillä on vähemmän pahoinpitelyjä, vahingontekoja sekä huumausainerikoksia kuin pojilla. Silti tuli ilmi, että tytöt esimerkiksi tappelevat siinä

missä pojatkin. Yksi haastateltava toi esiin myös eron päihteidenkäytön liittymisessä pahoinpitelyihin. Tyttöillä pahoinpitelyihin ei välttämättä liity päihteet toisin kuin pojilla useimmiten liittyy.

Haastatteluissa mainittiin, että nuorilla tytöillä ei ole seksuaalirikoksia. Nuorilla pojilla niitä sen sijaan on. Haastattelujen mukaan myös liikenne rikkomuksia ja huumausainerikoksia on pojilla enemmän. Yksi haastateltavista kertoi, että tytöillä näitä törkeitä rattijuopumuksia alkaa tulla ajokortti-ian lähestyessä, kun taas pojilla niitä saattaa olla jo nuorempaanakin. Nuoremmilla tytöillä rikokset ovat enemmänkin varkauksia ja pahoinpitelyitä.

10.2 Päihteiden ja mielenterveysongelmien yhteys tyttöjen rikollisuuteen

Päihteet. Kaikissa haastatteluissa tuli selvästi esille, että päihteidenkäyttö liittyy vahvasti myös alaikäisten tyttöjen rikollisuuteen. Tytöt joko tekevät rikoksia päihtyneenä tai tekevät rikoksia siksi, että saisivat päihteitä. Moni haastateltavista sanoi, että yleensä rikosseuraamuslaitoksen asiakkaiksi tulevilla on muitakin päihteitä käytössä kuin pelkkä alkoholi. Monessa haastattelussa tulikin esiin, että nimenomaan huumeidenkäyttö on lisääntynyt. Osa työntekijöistä liitti tämän siihen, etteivät nuoret vielä huumeidenkäytön alussa näe aineiden riskejä ja omaa tulevaisuutta. Huumeidenkäytön aiheuttamat muutokset näkyvät vasta iän myötä. Mainittiinkin, että yleinen kannabismyönteisyys näkyy. Suurin osa haastateltavista sanoi, että alkoholinkäyttö nuorilla on vähentynyt. Yksi haastateltavista kuitenkin kertoi hänen mielestään myös alkoholinkäytön lisääntyneen niin määrinä kuin kertoina.

Päihteet ja rikokset se on tämä vanha juttu, ne kulkee käsi kädessä. (Tt6)

...ne melkein sitte liittyy joko siihen, että sekoillaan päihteissä tai hankitaan niitä päihteitä. (Tt2)

No kannabishan on ihan yleistynyt niinku...huolestuttavasti. Sitten että ja se semmoinen asennemyönteisyys. (Tt8)

Haastatteluista ilmeni, että naisten ja miesten päihdemaailmoissa on eroja. Työntekijöillä on kuva, että naiset ovat yleisesti ottaen motivoituneempia irrottautumaan alkoholista kuin miehet. Huumeidenkäytössä tilanne on toisinpäin. Naiset myös monesti rankaisevat itseään repsahduksista. Esimerkkitalanteeksi yksi työntekijä kertoi, että naiset saattavat lopettaa syömisen. Useassa haastattelussa tuli myös ilmi, että huumeisiin liittyen naiset joutuvat kokemaan hyväksikäyttöä.

Alaikäisten kohdalla työntekijät kutsuvat myös nuorten vanhemmat mukaan ensimmäiselle käyntikerralle rikosseuraamustyöntekijän luokse. Muutama haastateltavista kertoi tähän liittyen, että nuorten on vaikeampi puhua joistakin asioista vanhempiensa läsnäollessa. Työntekijät nostivat päihteidenkäytön tällaiseksi esimerkiksi. Tällaisessa tilanteessa nuoren kanssa voidaan keskustella kahden kesken asiasta ja vanhemmat ovat mukana keskustelussa vain osan ajasta. Yhdessä haastattelussa mainittiin myös, että monella nuorella on sellainen tilanne, että päihteidenkäytön lopettaminen tarkoittaisi myös kavereiden menettämistä. Hän mainitsikin, että näitä asioita miettiessä nuori yleensä kallistuu päihteiden ja rikosten puolelle.

Mielenterveys. Kysyimme mielenterveysongelmien näkymisestä tyttöjen rikollisuudessa. Kaikissa haastatteluissa tuli ilmi mielenterveysongelmien monesti liittyvän tyttöjen rikollisuuteen. Silti vain yksi haastateltava sanoi, että suurimmalla osalla asiakkaista olisi mielenterveysongelma, toinen puolestaan arvioi, että muutamalla prosentilla olisi ongelmia mielenterveydessä.

Niit on ne muutama prosentti. Siel oli selkeesti niitäkin. (Tt6)

Muutama haastateltava toi esille, ettei näin nuorten tyttöjen mielenterveysongelmia ole vielä välttämättä diagnosoitu, vaikka sellaisia olisikin. He mainitsivat, että epäilevät mielenterveysongelmaisia olevan enemmän kuin diagnoosin saaneita. Haastatteluissa ilmeni myös, että diagnosoitujakin psyykkisiä sairauksia heidän asiakkaillaan on. Yksi haastateltavista mainitsi, että hänen asiakkaistaan on muutama ollut laitoshoidossakin. Monessa haastattelussa tuli ilmi, että yleisimpiä heidän asiakkaillaan olevia diagnooseja ovat ahdistus, masennus ja paniikkihäiriöt. Näiden lisäksi esiintyy myös maanis-depressiivisyyttä, skitsofreniaa sekä

yksittäisinä diagnooseina myös muita sairauksia. Haastatteluissa tuli myös ilmi, että osa psyykkisistä ongelmista kärsivistä tytöistä hakeutuu hoitoon. Kolmasosa haastateltavista työntekijöistä sanoikin, että heillä on hyvät verkostot alueensa niihin palveluihin, jotka tarjoavat apua mielenterveysongelmista kärsiville nuorille. Jokaisessa haastattelussa tuli ilmi, ettei työntekijä voi määrätä nuorta avun piiriin, vaan työntekijät voivat ainoastaan tukea ja auttaa avun hakemisessa. Yksi haastateltavista toi esille, että osa nuorista on ollut tutkimuksissa, mutta on keskeyttänyt ne. Hän myös mainitsi, että osa nuorista on lääkivastaisia, mikä saattaa vaikeuttaa hoitoa.

Osa jää ilman hoitoa ja osa osaa sitte hakeutua hoitoon ja saa apua.
(T13)

Suurimmassa osassa haastatteluissa ilmeni, että mielenterveys- ja päihdeongelmat liittyvät toisiinsa. Nuoret pyrkivät lääkitsemään heillä olevia mielenterveysongelmia päihteillä, mistä voi seurata jopa vaan mielenterveysongelmien paheneminen. Joskus näissä tilanteissa ongelmien alkuperänä ovat olleet päihteet ja mielenterveysongelmat ovat seurausta niistä. Esimerkiksi psykoosi, ahdistus ja masennus saattavat olla yhteydessä päihteisiin. Myös rikosten käsittelemättömyys voi olla syynä mielenterveysongelmien syntyyn. Haastateltavien mukaan mielenterveysongelmista puhutaankin valvontatapaamisissa.

Sit ne kulkee niin käsi kädessä, kun ne etenee se elämä ni useesti niitä ruvetaan lääkitsemään päihteillä viimeistään niitä mielenterveysongelmia. (Tt1)

Yksi haastateltavistamme toi esille tilanteen paranemisen. Hän kertoi, että nykyään kiinnitetään enemmän huomiota mielenterveysongelmiin, eikä pomotella paikasta toiseen. Esimerkiksi hän nosti tilanteen, jossa nuorella on sekä päihde- että mielenterveysongelma. Ennen tällaista nuorta on siirretty kahden paikan välillä, nykyään moniongelmaisinkin nuoren on mahdollista saada apua samasta paikasta sen sijaan, että hoitavat tahot pakenisivat vastuuta sysäämällä sitä vain toisen harteille.

10.3 Taustan merkitys tyttöjen rikollisuudessa

Haastateltavista noin puolet toi esille, että heillä näkyy työssä tyttöjen määrän lisääntyminen asiakaskuntana. Yksi haastateltava totesi, että tyttöjen rikollisuus on yleensä oireilua jostain. Sama ajatus toistui vastauksien taustalla kaikissa muissakin haastatteluissa. Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaan olevien tyttöjen taustalla on haastattelujen perusteella löydettävissä yhteisiä taustatekijöitä.

Perhetaustan vaikutus. Haastateltavista neljä toi esiin yksinhuoltajuuden näkymisen heidän asiakkaanaan olevien tyttöjen taustoissa. Haastateltavat kertoivat, että taustalla voi olla vanhempien ero, toisen vanhemman kuolema tai jokin muu syy, jonka vuoksi toinen vanhemmista on paljon pois tytön elämästä. Joissain tilanteissa lapsi saattaa olla tekemisissä molempien vanhemmistaan kanssa, toisissa tilanteissa välit jompaan kumpaan vanhemmista voivat olla kokonaan poikki. Haastateltavat kertoivat, että perheet saattavat olla aika rikkinäisiä ja kinaa saattaa tulla helposti. Yksi haastateltavista kertoi, että nimenomaan isättömyys näkyi. Suurin osa haastateltavista kuitenkin lopuksi totesi, että ihan kaikenlaisia vanhempia löytyy.

Kaksi haastateltavaa mainitsi väkivallan näkymisen asiakkaina olevien tyttöjen lapsuudessa. He kertoivat, että väkivallan käyttö ongelmienratkaisuna voi olla lapsuudesta opittu tapa. Tässä yhteydessä yksi haastateltavista toikin esille, että asiakkaat ovat monella tavalla ongelmaisia taustaltaan. Muutama haastateltavista toi esiin myös nuoruuden yleisesti haastavana aikana. Teini-iän rajattomuus nousee voimakkaasti esille. Yhdessä haastattelussa nousi esille myös, että vaikka vanhemmat ovat nuoren kanssa eri mieltä tämän teoista, niin tietty välittäminen saattaa silti näkyä.

Koska tutkimuksemme koskee nimenomaan alaikäisiä, kysyimme myös, ovatko tyttöjen vanhemmat yhteydessä rikosseuraamuslaitoksen työntekijöihin. Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan kokenut, että vanhemmat olisivat paljon yhteydessä ilman nuorta. Kaksi haastateltavaa sanoi, että poikien vanhemmat ovat tyttöjen vanhempia useammin yhteydessä työntekijöihin. Pari haastateltavaa totesi, että vanhempien soittaessa on vanhemmilla usein myös muita asioita, joista haluaisivat

puhua. Vanhemmista saattaa huomata väsymyksen meneillään olevaan tilanteeseen. Pari haastateltavaa kertoi, että vanhemmat ovat saattaneet jopa itse kokea väkivaltaa lapseltaan, mikä lisää vanhempien väsymystä entisestään. Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöille puretaan siis haastateltavien mukaan joskus myös vanhempien omaa väsymystä.

Lastensuojelu. Lastensuojelutausta nousi esille kaikissa haastatteluissa. Ilmeni, että pääosin asiakkailta on lastensuojelutaustaa, mutta muistutettiin myös, että ei kaikilla sitä ole, eikä lastensuojelutausta automaattisesti johda rikollisuuteen. Parissa haastattelussa tuotiin lastensuojelutausta esiin nimenomaan avohuollon puolelta, mutta myös lastensuojelulaitoksessa olo tuli esille. Yhden haastateltavan mukaan juuri lastensuojelulaitoksissa olevat nuoret näkyvät isona asiakasryhmänä. Yhdessä haastattelussa nousi esiin myös perhekotitausta. Lastensuojelusta tarkemmin kerromme omassa luvussaan.

Kyllä näkyy lastensuojelu taustaa myös. Ää...Ehkä enemmänkin tota avo avopuolta sitten...Mutta myös tietysti laitosta. (Tt8)

Ylisukupolvisuus. Yli puolet haastateltavista sanoi ylisukupolvisuutta näkyvän jonkun verran. Vain yksi haastateltavista sanoi, ettei sitä ole juurikaan nähtävissä. Suurimmassa osassa haastatteluja tuotiin kuitenkin esille, että ylisukupolvisuutta on vaikea määritellä, eikä se rikollisuuden osalta korostu mitenkään. Sen sijaan useammassa haastattelussa tuotiin esille, että ylisukupolvisuus saattaa näkyä monessa muussa asiassa. Mainittiin muun muassa, että se näkyy kyvyttömyytenä koko elämänhallinnassa. Yksi haastateltavista toi esille myös toimeentulotuella elämisen ylisukupolvisuuden ja syrjäytyneisyyden näkymisen. Lisäksi ylisukupolvisuutta on haastateltavien mukaan nähtävissä päihde- ja mielenterveysongelmissa. Kahdessa haastattelussa tuotiin esille myös lastensuojelutaustan ylisukupolvisuuden näkyminen. Haastateltavat sanoivat, että ylisukupolvisuutta pyritään tietysti katkaisemaan. Muutama haastateltava sanoi, että on vanhempia ja nuoria, jotka itse haluavat kierteen katkaista. He sanoivat, että on kuitenkin myös vanhempia, jotka eivät asiaa edes ajattele, koska ovat itse senkaltaiseen elämään aina tottuneet.

Näky tää, tää tämmöinen toimeentulotuella elämisen sukupolviuus, mikä on kans sit tää syrjäytyneisyys täähän näky meillä tässä tietynlailla niinku ihan sama näissä näillä nuorilla naisilla tää tietty syrjäytyminen on jo aika pitkällä valitettavasti sanoa, kun ne tulee tänne. (Tt8)

Kaveripiirin vaikutus. Kaveripiirin merkitys nousi tavalla tai toisella esille joka haastattelussa. Kaikissa haastatteluissa sanottiin, että kaveriporukka vaikuttaa tyttöjen rikollisuuteen. Monessa haastattelussa sanottiin, että teini-iässä saatetaan toisten nuorten kanssa ajautua ”väärille poluille” ja rikosten pariin. Muutama haastateltava toi vielä erikseen esille sen, että myös aiemmin niin sanottu hyvä tyttö saattaa tehdä rikoksia väärään porukkaan ajautuessaan tai huonojen sattumusten kautta. Yksi haastateltava mainitsi esimerkiksi tilanteen, että voi joutua mukaan, vaikka pahoinpitelyyn, kun ei tajua lähteä tilanteesta ajoissa pois. Toisaalta yksi haastateltava toi esille myös sen, että monesti tytöillä on syrjäytyminen melko pitkällä heidän tullessa rikosseuraamuslaitoksen asiakkaiksi. Näiden lisäksi yhdessä haastattelussa tuli esille myös rikkinäiset ja väkivaltaiset seurustelutaustat, jotka osaltaan ovat saattaneet lisätä tyttöjen päihteidenkäyttöä.

Kyllä yleensä ne kaveriporukat on semmosia, että meiän asiakkaat tuntee toisensa. Että se on niinkö, että ne on ihan eri piirit sitte semmoset nuoret, joilla ei oo rikoksia. (Tt13)

Maahanmuuttajatausta. Myös maahanmuutto nousi esiin kolmessa haastattelussa. Näissä haastatteluissa ilmeni, että etenkin tyttöjen puolella ulkomaalaisuus ei juurikaan näy asiakaskunnassa. Yhdessä haastattelussa nousikin esiin ajatus tyttöjen ja poikien eroista eri kulttuurien välillä. Monissa kulttuureissa tytöillä on tiukempaa, joten haastateltava pohtikin, voisiko se olla syy siihen, että ulkomaalaistaustaisia tyttöasiakkaita on vähemmän suhteessa poikiin. Haastatteluissa kuitenkin ilmeni, että kuitenkin myös tyttöasiakkaissa on maahanmuuttajataustaisia, vaikka määrät ovatkin vähäiset. Yhdessä haastattelussa pohdittiin myös maahanmuuton näkymistä rikosseuraamuslaitoksella tulevaisuudessa. Ensimmäisellä maahanmuuttajasukupolvella ja heidän lapsillaan on suuri työ sulautua yhteiskuntaan, joten haastateltavan mukaan hän ymmärtää kyllä, että reaktioita tulee. Hän myös pohti, että kolmannella sukupolvella alkaa sulautuminen olla

helpompaa. Hän sanoikin, että tulevaisuus sen näyttää, miten viimeaikojen maahanmuuttomäärät tulevat näkymään.

Yhteneväiset piirteet taustalla. Suurimmassa osassa haastatteluista tuli ilmi, että usein rikoksia tehneiden tyttöjen taustalla näkyy koulukiusaamista ja suurimmalla osalla nimenomaan kiusaajana olemista. Myös nuorena alkaneen päihteidenkäytön vaikutus nuoren kehitykseen tuli haastatteluissa esille. Noin puolet haastateltavista mainitsi myös, että rikollisuuden taustalla voi olla myös keskittymishäiriöitä kuten ADD:tä tai ADHD:tä. Yksi haastateltavista toi esiin aluekohtaisten erojen näkymisen tarkoittaen nimenomaan kaupunginosien eroista. Eli jostakin tietystä osasta kaupunkia on enemmän asiakkaita kuin muualta.

Naiserityisyys. Muutaman haastateltavan kanssa tuli puheeksi myös nais erityisyyden näkyminen. Näiden haastateltavien mukaan tietynlainen sosiaalinen kontrolli pitää naiset ehkä ruodussa. Haastateltavat toivat esiin, että naisten ja tyttöjen ikään kuin oletetaan olevan esimerkiksi huolehtivia. On tiettyjä normeja, joita naisten ja tyttöjen oletetaan noudattavan ja lisäksi naisilla ja tytöillä oletetaan olevan tietty asema. Haastateltavat sanoivatkin, että myös nämä seikat mahdollisesti rajoittavat tyttöjen rikollisuutta.

10.4 Tytöille rikoksista tulevat seuraamukset

Rikosseuraamuslaitoksen seuraamukset rikoksista pohjaavat vahvasti lakiin ja oikeuden antamiin rangaistuksiin, joten suuria poikkeuksia ja eroavaisuuksia eri toimipisteiden välillä ei tullut esiin. Varsinaisten rangaistusten lisäksi tuomme tässä kappaleessa esiin lastensuojelun osuutta rikosseuraamuspuolen seuraamuksissa, nuorten asennetta seuraamuksiin sekä eroja tyttöjen ja poikien seuraamusten välillä.

Haastateltavista yksi kertoi, että tyttöjä on rikosseuraamuslaitoksella ehdonalaisesti rangaistujen nuorten valvonnassa sekä lausuntoasiakkaina. Hän koki tyttöjen määrän kasvaneen. Silti hän sanoi tyttöjä olevan asiakkaina vaihtelevasti. Haastatelluista kaikki olivat sitä mieltä, että tyttöjä on asiakkaina poikia vähemmän.

Kaikki haastateltavat kertoivat, että seuraamukset riippuvat rikoksesta, tekijän iästä sekä aiemmasta rikosrekisteristä. Kaksi haastateltavista muistutti, että rikollisen käyttäytymisen jatkuessa myös siitä tulevat seuraamukset kovenevat. Yksi haastateltavista antoi esimerkin, että jos tekee rikoksia koeajalla, voidaan vankeusrangaistus laittaa täytäntöönpantavaksi. Haastateltavista muutama toi esille, että tavoitteena on se, että enemmän seuraamuksia suoritettaisiin vapaudessa. Kaikki haastateltavat myös sanoivat, että työntekijöinä heidän tavoitteenaan on ennaltaehkäistä rikosten uusimista. Kaksi haastateltavista myös mainitsi, että on tärkeää pitää nuoret pois vankiloista, sillä vankilaan joutuessa myös rikoksen uusimisriski kasvaa. Muutama haastateltavista totesi, että suurimmalla osalla rikosseuraamuslaitoksen asiakkaina olevista tytöistä on rikoskierre tai korkea uusimisriski. Jos näin ei olisi, olisivat tytöt lastensuojelun toimenpiteiden kohteena.

No tyttöjen rikollisuus näkyy sillä lailla, että niitä on meillä ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnassa ja mä oon alottanu 2004 eli kyllä niitä enemmän on niinku määrällisesti. (Tt13)

Niinku kuiteski rikollinen käyttäytyminen jatkuu se tietysti sitten ne seuraamukset menee niinku vakavemmaksi. Erityisesti jos ne tehään vielä koeaikana. (Tt8)

Rangaistukset. Kaikkien haastateltavien mukaan ehdottomasti yleisin nuorten saama rangaistus rikoksesta on ehdollinen vankeusrangaistus ja siihen päälle valvonta. Moni haastateltava puhui ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnasta. Alaikäisenä vankilaan joutuminen on kaikkien mukaan todella harvinaista. Sitä yritetään välttää rangaistuksena, koska vankilaan joutuminen kasvattaa uusimisriskiä. Muutama haastateltavista sanoikin, että alle 18-vuotias voi joutua Suomessa vankilaan oikeastaan vain murhasta tai taposta. Muista mahdollisista rangaistuksista vastauksissa tuli ilmi yhdyskuntapalvelu, ehdollinen vankeus ja siihen päälle yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus, nuorisorangaistus sekä sakko. Yhdyskuntapalvelun sekä ehdollisen vankeusrangaistuksen ja siihen päälle yhdyskuntapalvelun esille tuoneet sanoivat kaikki, että tytöillä ne ovat harvinaisia. Yksi haastateltavista sanoi, että yhdyskuntapalvelua tulee yleensä vain sellaisille, joilla on jo rikostaustaa tai kyseessä on vakavampi rikos. Haastateltavista vain yksi mainitsi mahdollisena rangaistuksena valvontarangaistuksen, mutta sanoi itsekin

niitä tulevan erittäin vähän. Haastateltavat toivat ilmi, että sakkorangaistuksen saaneet eivät tule rikosseuraamuslaitoksen asiakkaiksi.

No tässä näin 15-18 niin näkyy se, että et et se on kyl aika harvinaista, että saa mitään muuta, ku ehdollista ja valvontaa. Että kun näil ei oo usein ole nii paljon sitä rikostaustaa ku nää alaikäiset ku tulee tänne nii ellei oo kysymyksessä vakava rikos, jos on heti et jo saa vaikka törkeästä huumausainerikoksesta tuomion alaikäisenä nii silloinhan tota tota sitten, mut siinäkin tietysti pitää olla niinku täysi-ikäinen. Se se on pääsääntöisesti nii on kyllä on kyllä sitten tota ehdollista ja valvontaa se. (Tt8)

Kaikissa haastatteluissa kerrottiin tarkemmin ehdollisesta vankeudesta ja siihen liittyvästä valvonnasta, koska se on yleisin rangaistus, jota tytöt ovat rikoksistaan saaneet. Haastateltavat kertoivat, että valvonta kestää 15 kuukautta. Heidän kaikkien mukaan monella valvontatapaamisten väliä harvennetaan valvonnan edetessä. Valvontaa on kuitenkin vähintään kerran kuukaudessa. Muutama haastateltavista kuitenkin sanoi, että joillain valvontatapaamisia saattaa olla jopa kerran viikossa, jos se koetaan tarpeelliseksi. Suurin osa haastateltavista kokee, että tuo 15 kuukautta on liian lyhyt aika valvontaan. Pari haastateltavaa toi esille, että esimerkiksi kaksi vuotta voisi olla hyvän pituinen aika. Haastateltavat perustelivat pidemmän ajan tarvetta sillä, että jo papereiden tulo oikeudesta saattaa kestää ja todellinen työskentelyaika jää silloin lyhemmäksi kuin tuo 15 kuukautta. Muutama haastateltava sanoi, että ei ole edes harvinaista, että valvonnan loppuvaiheessa myös nuori itse sanoo, että toivoisi valvonnan vielä jatkuvan. Haastateltavat sanoivat, että monesti valvonnan loppuvaiheessa vasta tuntuu, että päästään käsittelemään niitä avain asioita. Kaikkien haastateltavien mukaan tärkeä onkin muistaa, että luottamuksen saaminen työntekijän ja nuoren välille ottaa oman aikansa.

...nuori itekkin sanoo, että että toivois, et se jatkuis, koska siin kestää, että se luot- keskinäinen luottamus saavutetaan ja päästään niinku siinä työskentelysuhtees...(Tt5)

Kaikki haastateltavat toivat myös esiin, että rangaistusten noudattamattomuudesta tulee seuraamuksia. He kertoivat, että jos ei esimerkiksi tule paikalle valvontatapaamisiin lähtee silloin poliisille noutopyyntö, mikä tarkoittaa sitä, että

poliisi tuo nuoren paikalle tapaamiseen. Viimeisin vaihtoehto, jos jatkuvasti rikkoo rangaistuksen sääntöjä, on hakea syyttäjältä valvonnan pidentämistä. Kaikki haastateltavat kuitenkin sanoivat sen olevan hyvin harvinaista. Suuri osa haastateltavista sanoi sen olevan jopa jollain tasolla turhaa. Jos nuori ei tähänkään asti ole käynyt tapaamisissa, ei hän luultavasti käy silloinkaan, jos valvonta-aika pitenee.

Ja sitte jos tota meil on nii tämmöne tavallaan portaittainen tää sanktiojärjestelmä, et me voidaan antaa suullinen huomautus, kirjallinen huomautus, kirjallinen varotus, ööö, tehä ilmoitus syyttäjälle (Tt2)

Nuorisorangaistus. Kysyimme erikseen nuorisorangaistuksen käytöstä yhtenä seuraamuksena rikoksista. Haastateltavat kertoivat, nuorisorangaistuksen olevan rangaistusmuoto, joka tulee kyseeseen juurikin 15–17-vuotiailla rikoksentekijöillä. Lähes kaikki haastateltavat sanoivat, ettei nuorisorangaistusta juurikaan käytetä. Muutama sanoikin, että nuorisorangaistus ei ole aina toimiva. Pari haastateltavista totesi, että nuorisorangaistusta suositellaan vain rikoskierteessä tai huonossa sosiaalisessa tilanteessa oleville. Osan haastateltavista mielestä ne, joille nuorisorangaistus olisi tarpeellisin, ovat usein niin sekavassa elämäntilanteessa, että nuorisorangaistuksen suorittaminen ei onnistu. Yksi haastateltava tiivistä asian hyvin, nuorisorangaistuksesta ei ole hyötyä sellaiselle, joka ei tapaamisiin tule. Yksi haastateltavista sanoikin, että ehdollinen vankeusrangaistus ja valvonta ovat monesti parempi vaihtoehto. Yksi haastateltava toi esiin näkökulman, että nuorisorangaistus voidaan antaa, jos puhutaan vakavammasta rikoksesta.

Muutama haastateltavista sanoi, että heillä on asiakkaita myös nuorisorangaistusta suorittamassa. Heistäkin kuitenkin yksi totesi, että ei muista yhdelläkään tytöllä olleen nuorisorangaistusta käytössä. Muista poiketen yhden haastateltavan mukaan nuorisorangaistuksen käyttö on hänen mielestään lisääntynyt viimeisen neljän vuoden aikana.

Haastateltavat kertoivat nuorisorangaistuksen olevan intensiivinen. Se kestää neljästä kahteentoista kuukauteen ja tapaamisia siinä on viikoittain. Yksi haastateltavista kertoi, että nuorisorangaistuksessa käydään läpi tiettyä käsikirjaa,

johon sisältyy muun muassa motivaatiokeskustelua, rikoskeskustelu sekä yhteiskuntaosio. Kaikki haastateltavat korostivat, että on tärkeää tehdä suunnitelma keskusteluja varten yhdessä nuoren kanssa. Haastateltavista kaksi sanoi, että lähtökohtaisesti nuorisorangaistus voisi olla hyvä ja siitä voisi saada sisällöllisesti onnistuneen. Heistäkin toinen kuitenkin lisäsi, että motivoituneisuus liittyy tähän paljon ja suhtautumisesta nuorisorangaistukseen täytyy puhua jo seuraamusselvitysvaiheessa.

Seuraamusselvitys. Kaikissa haastatteluissa ilmeni, että alaikäisen rikosseuraamusten selvittely lähtee siitä, kun syyttäjänvirasto lähettää rikosseuraamuslaitokselle seuraamusselvityspyynnön. Haastateltavat kertoivat, että selvityksessä arvioidaan muun muassa nuoren asennetta ja elämäntilannetta. Haastateltavien mukaan seuraamusselvityksessä otetaan kantaa valvonnan tarpeeseen. Yksi haastateltavista eritteli, että yksilökohtainen arvio lastensuojelun ja rikosseuraamuslaitoksen toimenpiteiden välillä perustuu muun muassa kriminogeenisiin tekijöihin ja uusimisriskin arviointiin. Hän myös kertoi, että on olemassa tietty kaava, jota käytetään. Lisäksi hän mainitsi, että tässä arvioinnissa myös rikosseuraamustyöntekijöiden ammattitaito on suuressa roolissa.

Kaikki haastateltavat kertoivat, että seuraamusselvitysvaiheessa otetaan yhteys myös nuoren vanhempiin tai muuhun huoltajaan. Lisäksi heidän mukaan ollaan yhteydessä sosiaaliviranomaisiin lastensuojelun toimenpiteisiin liittyen. Tarkastetaan, onko nuorella historiaa tai suunnitteilla olevia toimenpiteitä lastensuojelussa. Pari haastateltavaa mainitsikin, että tässä kohtaa on näkyvissä kuntakohtaisia resurssieroja sen suhteen, pystyvätkö sosiaaliviranomaiset osallistumaan tapaamiseen vai ei. Kaikki haastateltavat mainitsivat, että alaikäisen lapsen huoltajalla on lakisääteinen oikeus tulla kuulluksi, joten huoltaja on joko mukana tapaamisella tai joissain tapauksissa asia voidaan hoitaa huoltajan kanssa esimerkiksi puhelimen välityksellä. Suurin osa haastateltavista puhui siitä, että alaikäistä ei kevyin perustein oteta rikosseuraamuslaitoksen asiakkaaksi, koska rikosseuraamuslaitoksen asiakkuus saattaa johtaa rikollisen identiteetin kehittymiseen, mikä vain lisää uusimisriskiä. He sanoivatkin, että seuraamusselvityksessä lastensuojelun työntekijät voivat antaa mielipiteensä, jos tuntuu siltä, etteivät lastensuojelun toimenpiteet ole enää riittäviä.

Lähes kaikki haastateltavat mainitsivat myös, että rikoksentekohetkestä saattaa mennä hyvinkin pitkä aika ennen kuin valvonta pääsee alkamaan. Syyksi nousivat esimerkiksi se, että nuoret saattavat valittaa tuomioistaan hovioikeuteen. Muutama sanoi, että vastaan on tullut myös tilanteita, joissa nuori on jo ehtinyt kuvitella, ettei teosta tulekaan seuraamuksia ja on jatkanut toimintaansa samanlaisena. Sitten onkin nuorella ollut jo pitkä lista rikoksia, kun varsinainen valvonta on alkanut. Nuori on saattanut myös tulla jo täysi-ikäiseksi seuraamusta odotellessaan. Haastateltavat sanoivat, että pitkä viive aiheuttaa sen, että nuoren tilanne voi olla jo aivan toisenlainen kuin rikoksenteko hetkellä.

Kun meille saattaa kestää pitkä aika ennenku ne niinku tulee meille, et niinku just se, että et se on tosi harmi, että sit jollain niini tai monillakin on varmaan sillee, et eihän tästä ny mitää seurannukkaa ja eka ajattelee. Ja sit voi jatkaa sitä toimintaa ja sit yhtäkkiä alkaaki napsahtaa niitä sit sieltä niinku. Ni sit onki jo pitkä lista rikoksia. (Tt9)

Valvontatapaamiset. Haastateltavista kaikki sanoivat, että valvontatapaamiset aloitetaan elämäntilannekartoituksella ja tehdään rangaistusajansuunnitelma. Sen perusteella sitten suunnitellaan tavoitteet ja tehdään jatkosuunnitelmat tuleville tapaamisille. Kaikki haastateltavat myös korostivat yhteistyötä nuoren kanssa suunnitelmaa tehdessä. Suurin osa haastateltavista mainitsi, että koska ensimmäisellä tapaamisella on huoltaja mukana, on työntekijän erittäin tärkeää havainnoida, mitä nuori kertoo tai jättää kertomatta. Moni haastateltavista sanoi, että nuorta on mahdollista kuulla myös yksin, jolloin huoltaja on paikalla vain osan aikaa. Haastateltavista kaikki puhuivat siitä, että kaikkien asiakkaiden kanssa käydään rikos- ja päihdekeskustelut. Suurimman osan mukaan keskusteluja pyritään käymään hieman eri näkökulmasta kuin esimerkiksi kavereiden tai psykiatrin kanssa, joten nuori ei joudu toistamaan samoja asioita joka paikkaan. Haastateltavat mainitsivat suurin osa myös siitä, että he ovat velvoitettuja ohjaamaan nuorta oikeaan paikkaan, jos vielä asiakkuuden päätyttyäkin tarvitsee muita palveluja.

... jossain ensimmäises tapaamisessa niin ei niinku siinä, et sit niinku tavallaan kerrotaan, et mikä tää valvonta on ja mitä ja sit kartottaa sitä elämäntilannetta ja siitä, että et monilla joku sellanen niinku akuutti joku kriisi, asia tai joku, mikä niinku tavallaan on hyvä siinä ensin niinku hoitaa tai saada siihen jotain tukea tai apua ja sit niinku sit ku se elämä

on jotenki sillee niinku vähä tasaisempi tai saanu johonki apua, ni sit pystyy niinku tavallaan sitte palaan siihen rikokseenki ja siitä keskustelee. (Tt9)

Mut tärkein on se, et on kuultu se vanhempien mielipide siihen ja kanta asiaan ja kerrottu, miten tää prosessi etenee, et he on varmasti siitä tietosia, et tota noin sitte voidaan nuori kutsua toinen kerta itekseen, jos niikseen. (Tt5)

Nii, niin kavereitten kas ei varmaan pysty oikee samalla tavalla puhua, mitä meiän kans. Se on vähän erilaista puhumista sitte. Ja sitte, jos on asiakkuus psykiatrian puolella tai A-klinikalle, niin siellä käsitellään sitte eri asioita. Että me käsitellään myös niitä, puhutaan päihteistä ja, mutta me puhutaan sitte niistä rikoksista, mistä ei siellä puhuta. (Tt13)

Moni haastateltavista kertoi, että heidän tehtäviinsä kuuluu nuorten asiakkaiden elämäntilanteen edistäminen. He sanoivat, että käytetään motivoivaa keskustelutyyliä ja yritetään korostaa nuoren omia vahvuuksia ja siten tukea itsenäistymistä. Samalla katsotaan, kuinka nuori on valmis ottamaan apua vastaan. Suurin osa haastateltavista sanoi, että pyrkimys on päästä puuttumaan nuoren tilanteeseen nopeasti. Lähes kaikkia sanoivat, että valvontatapaamisissa ison osan ajasta vie ihan nuoren käytännön asioiden järjestäminen ja hoitaminen. Kaikki haastateltavat kertoivat myös, että on olemassa erilaisia ohjelmia, joita asiakkaiden kanssa käydään läpi. Monessa haastattelussa tuli ilmi, että esimerkiksi suuttumuksen hallintaan tarkoitettu SUHA-ohjelma on yleisesti nuorten kohdalla käytössä. Noin puolet haastateltavista sanoi, että lähes kaikkia rikosseuraamuslaitoksen ohjelmista käytetään myös nuorten kanssa. Yksi haastateltavista mainitsi, että vaikka ohjelmat ovat asiakkaalle vapaaehtoisia, suostuvat lähes kaikki niiden läpikäymiseen, koska työntekijät ovat hyviä motivoimaan.

Lastensuojelun osuus rikosseuraamuslaitoksen seuraamuksissa. Kaikissa haastatteluissa tuotiin esille, että rikosseuraamuslaitoksen työntekijät tekevät yhteistyötä lastensuojeluviranomaisten kanssa. Haastateltavat kertoivat, että kun alaikäinen tekee rikoksen, tehdään automaattisesti ilmoitus lastensuojeluviranomaisille. Muutama haastateltava kuitenkin tarkensi, että se ei automaattisesti johda lapsen sijoitukseen. Kaksi haastateltavista kertoi, että usein

aloitetaan joku lastensuojelun avohuollon tukitoimi, joka kuitenkin sekin voidaan lopettaa, jos se ei ole tarpeellinen.

Noin puolet haastateltavista sanoi, että lastensuojelun kanssa pyritään tekemään yhteistyötä yhteisiä asiakkaita koskien. Esimerkiksi pyritään siihen, että asiakassuunnitelmat olisivat yhteneviä. Haastateltavista pari toikin esille, että nuorelle voi käydä hyvin raskaaksi, jos joutuu käymään samat keskustelut jokaisen tahon työntekijän kanssa erikseen. Haastateltavista jokainen korosti sitä, että alaikäisen kohdalla ensisijaiset tukitoimet ovat nimenomaan lastensuojelun tukitoimet. He sanoivat, että jos alaikäinen päätyy rikosseuraamuslaitoksen asiakkaaksi, täytyy uusimisriskin olla jo huomattava. Noin puolet haastateltavista pohti lastensuojelun tukitoimien ongelmaa ja he arvelivat yhden ongelman olevan se, ettei nuoret sitoudu niihin niin tarkasti. He sanoivat, että vaikka lastensuojelussakin sääntöjen rikkomisesta tulee rangaistuksia, on rikosseuraamuslaitoksen rangaistus silti jollain tapaa erilainen. Nämä haastateltavat kokevat, että rikosseuraamuspuolen rangaistukset herättävät nuorta enemmän kuin lastensuojelun.

...ni meidän siis asiakassuunnitelma niinku jälkihuollonki, ni pitää olla siis yhdenmukainen sen lastensuojelun tai jälkihuollon asiakassuunnitelman kanssa, ni se meidän rangaistusajan suunnitelma sitten, mikä tehdään niin, että ollaan ja pyritään myös pitää sen takia yhteyttä niinku hyvin, että ei tarvi niinku tavallaan, et sä käyt, vaikka siellä tota jälkihuollon tapaamas sitä sosiaaliohjaajaa ja sit sä tuut samal viikol tai seuraaval viikol tänne, ettei sun pidä niitä samoja asioita nyt sit niinku puhua, et sillee tavallaan, että siel hoidetaan eri asioita ku täällä. Koska muuten tulee nuorelleki tavallaan se ähky, ku että niinku, et ei sit haluaa enää missään käydä, ku on aina sit niinku jotain, jos käy ***** , et kolmelle eri ihmiselle puhuis samoja asioita. Niin aika raskasta. (Tt9)

Tää oli tärkeä pointti. Se rajaus tulee sieltä. Lastensuojelu on ens sijanen alaikäisen kohdalla, aina. (Tt6)

Mutta että että kyllähän just se korkea uusimisriski on, on se, mitä eniten arvioidaan alaikäisten kohalla. Jos ajatellaan, et et et se lastensuojelu ei ei ehkä riitä. Mut et sit kyl niinku enemmän ja enemmän ehkä myös se, et jos nuori ei oo niinku mihinkään sitoutunu, ni se on myös semmonen niinku hälyttävä tekijä, et nyt ehkä sitte vois kuitenkin tarvita meitä. (Tt2)

Muutama haastateltava puhui myös rikosseuraamustyöntekijöihin ulkoapäin kohdistuvista ja välillä jopa epärealistisista odotuksista. Haastateltavat puhuivat siitä, että heillä on suhteellisen tiivis kontakti nuoren kanssa. Heidän mukaan tämän vuoksi muut palvelujärjestelmän organisaatiot tuntuvat kuvittelevan, että rikosseuraamustyöntekijät pystyisivät automaattisesti korjaamaan pitkäaikaisiakin ongelmia, joita nuorella elämänsä kanssa on. Haastateltavat miettivätkin, että miksi heillä ajatellaan olevan jotain erilaisia keinoja ja, miten näitä paineita voi tulla muilta palvelujärjestelmän organisaatioilta. Haastateltavat kuitenkin sanoivat, että on heillä toisaalta erityisosaaminen nimenomaan tähän työhön.

Nuorten asenne. Kaikissa haastatteluissa ilmeni asioita myös nuorten asenteista tehtyjä rikoksia ja valvontaa kohtaan. Lähes joka haastattelussa tuli esiin, että suhtautuminen ja esimerkiksi katuminen vaihtelevat. Muutama haastateltavista ilmaisikin, että nuoren muutosvaihe vaikuttaa. Puolet haastateltavista sanoi, että nuorempi ei vielä välttämättä osaa ottaa vastuuta teostaan tai välttämättä edes näe teoissaan mitään väärää. Yksi haastateltavista kuitenkin sanoi, että harvemmin on sellaisia, että enää seuraamusvaiheessa yritettäisiin kokonaan kieltää tehty rikos. Suuri osa haastateltavista sanoi huomanneensa, että monelle nuorelle tuomio pysäyttää ajattelemaan ja halu hoitaa omat asiat kuntoon kasvaa. Yksi haastateltavista myös sanoi, että yleensä rikosseuraamuslaitoksen asiakkuus ei ole sellainen asia, jolla halutaan pönkittää egoa. Useimmiten halutaan, ettei esimerkiksi koulussa saada tietää, ettei vaan saa niin sanotusti leimaa otsaan. Kouluun ei ollakaan yhteydessä, jos siihen ei ole erityistä tarvetta.

Et toki sitten ne nuorten niinku suhtautumiset ja asenteet valvontaa kohtaa vaihtelee paljon, että osa ajattelee ja sanoo sen jo lausuntovaiheessa, että kuulostaa tosi hyvältä, tämmöstä hän varmaan tarttis ja hoitaa hienosti ja ja näin. Ja sitte osalle se on ihan myrkkyä ja he ilmoittaa heti, että ei aio hoitaa ja sit meidän tehtävä on tehdä sitä motivointia. (Tt2)

No on, ja varmaan niinku se ehkä paistaa just semmosista, jotka on niinkun niinku sen just niinku siis, et jos ne on just niinku 16-vuotiait vaikka, niin niin tota et siis se sellanen niinku sellanen teiniangsti ja niinku sellanen, mä tiedän kaikki ja paremmin ku sinä ja kaikki niinku semmonen, et ku sit taas, et jos sä oot jo niinku 18 tai 20, ni voi olla ihan eri. Osaa ottaa sitä niinku tavallaan sitä vastuuta niistä omista

tekemisistään. Et niinku 16-vuotias ei niinku pakosti nää siinä niinku omassa toiminnassaan mitään väärää tai niinkun, että olisi syy. Et oikeuttaa sen niinkun esimerkiksi sen pahoinpitelynsä jonkun takia, mikä on siihen johtanu. Jos on niin niinku vahva siinä omassa niinku kannassaan, että. (Tt9)

Suurin osa haastateltavista sanoi, että etenkin tytöistä vain pieni osa on sellaisia, joita ei tavoiteta tapaamisiin. Moni haastateltava kertoi, että ne asiakkaat, jotka eivät tapaamisiin säännöllisesti ilmaannu, ovat niitä, jotka työllistävät enemmän. Tällaisten nuorten kohdalla kun ei tapaamisia niin helposti voi suunnitella eteenpäin nuorten tarpeita vastaamaan, koska ei voida luottaa siihen, että nuori ilmaantuu paikalle. Suurin osa haastateltavista sanoi, että on myös niitä, joita kiinnostavat vain päihteet ja rikosten tekeminen. Haastateltavat kuitenkin sanoivat, että myös näitä nuoria motivoidaan ja autetaan, sillä hekin saattavat esimerkiksi valvonnan vasta loputtua herätä ja muuttaa toimintaansa. Perheen perustaminen ja raskaaksi tuleminen tulivat esille esimerkkinä asioista, mitkä nimenomaan tytöillä voi myöhemmin herättää halun muutoksen tekoon. Haastateltavat sanoivat, että valvonnan aikana käydyistä keskusteluista voikin löytyä apu myös myöhemmässä vaiheessa.

...et siin omas elämäs tulee joku muutos, vaikka joku, et se saa hyvän tyttöystävän tai poikaystävän tai pääsee opiskelee tai joku tämmönen myönteinen muutos, niin sitten tavallaan pystyy vuosien jälkeenkin palauttaa niitä, mitä me ollaan käyty vaikka valvontatapaamisilla läpi ja annettu niinku niitä niitä semmosii tota vinkkejä tai tai herätelty sitä muutosmotivaatiota, mietitty yhdessä keinoja toimia erilaila jossain tilanteessa tai näin päin pois. (Tt5)

Erot tyttöjen ja poikien välillä. Haastateltavat löysivät joitain eroja tyttöjen ja poikien välillä seuraamuksiin liittyen. Useimmissa haastatteluissa toistui se, että tytöt käyvät poikia tunnollisemmin valvontatapaamisissa. Yksi haastateltavista lisäsi, että tytöt eivät ole yhtä usein kadoksissa kuin pojat. Muutama haastateltava kertoi, että nuoria muistutetaan tapaamisista ennakkoon enemmän kuin aikuisia. Kaksi haastateltavista totesi myös, että on tosi harvinaista, että tyttö tulisi asiakkaaksi toisen kerran. Yhdessä haastattelussa ilmeni, että tyttöjen kanssa voi olla alusta asti todella helppoa, sillä juttu lähtee helposti alusta asti käyntiin ja tutustumiseen menevä aika on lyhempi verrattuna poikiin. Suhteen luominen vaikuttaa siihen, miten asiakkuus toimii. Haastateltavista yks toi esille, että tytöt

uskaltavat helpommin pyytää apua ja tueksi mukaan johonkin asian hoitoon. Toisaalta myös vastakkaisia näkemyksiä tuli haastatteluissa esille. Yksi haastateltavista kertoi, että jotkut tytöt voivat olla hyvinkin haastavia ja sanoi, että tytöillä käyttäytymistä voi olla ihan kaikenlaista laidasta laitaan.

No kyllä tytöt tulee aika tunnollisesti. Tytöillä on kalenterin ja ne merkkää ajat ylös ja näin. Mutta pojat on vähän semmosia hajamielisempiä ja sitte aika monelle on sovittu, että laitetaan muistutusviesti, että otetaan kuitenkin huomioon, että on nuori, eikä oo ihan aikuinen, joka vielä vastaa omista tekemisistään, että vähän enemmän muistutellaan nuoria. (Tt13)

Tytöt harvemmin tulee sitten niin uuestaan, että. Se on tosiaan niinkö, en oo tuota ajatellukkaa ennen mutta. Tyttöjä ei oo tullu uudestaan sitten, mitä kuitenkin kohta 13 vuotta ollu niin sen ois kyllä huomannu, jos ois tällane tapahtunu. (Tt13)

Yksi haastateltavista sanoi, että pojilla rikollinen käyttäytyminen on tyttöjä useammin alkanut jo nuorempana, mikä huomioidaan esimerkiksi rangaistuksia annettaessa. Suurimmassa osassa haastatteluja ei kuitenkaan tullut mitään järin suuria eroja esiin tyttöjen ja poikien välille.

10.5 Kehittämisehdotuksia nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn

Kaikilla haastateltavilla oli samankaltaisia ehdotuksia ennaltaehkäisyyn. Ennaltaehkäisyä pidetään isona asiana. Kaikilla haastateltavat ovat sitä mieltä, että opetusjärjestelmään ja kouluille tarvittaisiin ennaltaehkäisevää apua nopeammin. Lisäksi kouluille tarvittaisiin enemmän pätevää henkilökuntaa. Suurimman osan haastateltavista mukaan koulun tulisi huomata, onko oppilaalla päihteidenkäyttöä tai muita ongelmia. Yhdessä haastattelussa pohdittiin myös, että monesti merkit ovat näkyvissä jo päiväkodissa. Lastensuojelussa on nyt pienet resurssit ja vaikeitakin ongelmia, jos pystyttäisiin puuttumaan aikaisemmin, menisivätkö tilanteet niin pahaksi?

No varmaan pitäis niinku siis jo niinku aikaisemmin siis puuttua. Siis niinku koulussa tai siel lastensuojelullisin keinoin niinku kyetä

puuttumaan niinku jo niinku, et kun nähdään jotain, koska kyllähän ne on niinku nähtävinä, nähtävissä jo siis niinku päiväkodista niinku...(Tt9)

Muutamit haasteltavista toivat esille myös perhetyön merkityksen. Heidän mukaansa perheiden tulisi saada tukea koteihin. Esimerkiksi vanhempien erot voivat aiheuttaa monenlaisia ongelmia ja näihin tilanteisiin olisi hyvä saada tukea koko perheelle. Lisäksi haastateltavat muistuttivat, että päihteiden tullessa kuvioon tilanteet monimutkaistuvat entisestään. Perhetyöhön liittyen muutama työntekijä mainitsi, että nykyään on valitettavasti havaittavissa eroja eri kuntien välillä.

Auttamaan näitä nuoria sillai hyvissä ajoin et sitte perheet pitäis saada enemmän tukea niinku sinne, sinne koteihin sitte hyvissä ajoin, että. (Tt8)

Kaikki haastateltavat pitivät ennaltaehkäisevien palveluiden merkitystä suurena. Tärkeänä pidettiin myös verkostotyötä ja osa mainitsikin, että siihen vähän jopa velvoitetaankin. Alaikäisten kohdalla otetaan yhteys huoltajiin, vanhempiin, lastensuojeluun sekä sosiaalityöntekijöihin. Haastateltavat kertoivat, että nuoria ohjataan erilaisiin palvelupaikkoihin, jos heillä on esimerkiksi päihdeongelma tai he ovat syrjäytymisvaarassa.

Monen haastateltavan mukaan olisi tärkeää saada syrjäytymiskierrettä vähennettyä. Esimerkiksi yhdessä haastattelussa nousi esiin, että olisi tärkeää saada käytyä koulu loppuun, ensin peruskoulu ja sitten vielä jatko-opiskelut päälle, ettei nuori jäisi tyhjän päälle. Yksi haastateltavista toi ilmi, että olisi tärkeää saada syrjäytymiskierre katki, koska muuten se jatkuu herkästi seuraavalle sukupolvelle. Ennaltaehkäisyssä yhteydessä tuli myös esille päihteidenkäyttö ja se, että tytöille syntyy ainakin alkoholiin poikia nopeammin riippuvuus ja haitat tulevat nopeammin esille. Ennaltaehkäisyssä olisikin hyvä päästä puuttumaan ongelmiin heti alussa.

No ainakin se, että saa käytyä koulun loppuun, että ensinnäkin peruskoulu ja sitte, että pääsee opiskelemaan, että ei jää ihan tyhjän päälle. (Tt13)

Suurin osa haastateltavista kertoi, että rikosseuraamuslaitoksella työntekijät pyrkivät siihen, että tuetaan kokonaisuudessa nuoren arkea. Sillä pyritään siihen, ettei uusia rikoksia enää tule. Useampi haastateltavista sanoi, että kokivat

pystyvänsä tekemään ennaltaehkäisevää työtä. Haastateltavat kertoivat, että rikosseuraamuslaitoksen ennaltaehkäisevään työhön kuuluvat uusimisriskin ennaltaehkäisy, vankilan välttämisessä auttaminen, valvonta 21-vuotiaaksi asti, nuorten puhuttelu, interventio sekä itse rikosten käsittely. Interventiolla tarkoitettiin faktojen ja valistuksen kertomista.

11 TUTKIMUKSEN TULOKSET LASTENSUOJELUN NÄKÖKULMASTA

Tässä luvussa kerromme opinnäytetyömme tutkimuksen tuloksista lastensuojelun osalta. Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden näkökulmasta saadut tulokset on esitelty edellisessä luvussa. Olemme jakaneet myös lastensuojelun työntekijöiltä ilmenneet tulokset teemoihin, jotka nousivat esiin teoreettisen viitekehyksen ja haastatteluiden pohjalta. Näitä teemoja ovat tyttöjen tavat tehdä rikoksia, päihteiden ja mielenterveysongelmien yhteys tyttöjen rikollisuuteen, taustan merkitys tyttöjen rikollisuuteen, tytöille rikoksistaan tulevat seuraamukset sekä kehittämisehdotuksia nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn. Tarkastelemme aineistoa tutkimuskysymystemme suunnasta. Haastatteluidemme alkuun kysyimme työntekijöiltä heidän työhistoriaansa lastensuojelun puolelta, jotta tietäisimme, millaisella kokemuspohjalla he meille pystyvät asiaan vastaamaan. Kaikilla haastateltavilla oli takanaan pitkä työhistoria lastensuojelutyöstä.

11.1 Tyttöjen tavat tehdä rikoksia

Kaikki lastensuojelun haastateltavat kertoivat, että tyttöjen tekemästä rikollisuudesta puhutaan pienemmillä rikosnimikkeillä kuin poikien rikollisuudesta. Kaikki tyttöjen tekemä rikollisuus ei tule poliisin tietoon. Myös se tuli kaikista haastatteluista esiin, että tytöt tekevät rikoksia porukassa. Porukka vie mukanaan rikoksiin ja onkin harvinaisempaa, että rikos tehdään yksin. Haastatteluissa nousi esiin rikostyyppinä näpistely, päihteisiin liittyvät rikokset, varastelu sekä pahoinpitelyt. Yhdestä haastatteluista tuli esiin, että rikoksen teon taustalla saattaa olla esimerkiksi sairauksia tai häiriöitä, kuten ADHD.

...tyttöillä voi olla sellasta, että että tuota niin tehdään paljon enemmän salassa, että sitten niinkun, että se on ehkä, ehkä tuota jotaki kautta sitte tulee tietoo, mutta pojat pojat niinku ehkä näyttää jotenki sen suuremmin sen. (Tt12)

No varmasti se porukka on varmasti se et kaveriporukka vie mukanaan aika paljon, paljon kyllä että. (Tt10)

Näpistys. Kaikista haastatteluista tuli esiin näpistys rikoksena. Se oli rikosnimekkeistä yleisin tytöillä. Näpistely voi tapahtua yksin tai porukassa. Tytöt näpistelevät meikkejä, vaatteita ja koruja. Kaikki haastateltavat sanoivat, että näpistelyyn liittyy kokeilunhalua ja sitä ei välttämättä tehdä tavarain vuoksi, vaan halutaan nimenomaan kokeilla rajoja. Yksi haastateltava totesi, että harva 16–17-vuotias enää näpistelee ja iän myötä rikokset muuttuvat vakavemmiksi.

Että pojat vie alkosta viinaa tai kaljaa vie. Mutta tytöillä sitte on jotakin meikkejä tai vaatteita tai koruja tai sellasia niinku, niinku pääosin, että. (Tt12)

Huumausainerikokset. Kaikki haastateltavat ottivat esille jollakin tavalla huumausainerikokset. Lähellä täysi-ikäisyyttä huumausainerikokset korostuvat. Nuori harvoin pystyy pitämään päihteidenkäytön salassa, jos se on voimakasta. Yhden haastateltavan mukaan suurimmalla osalla nuorista on huumausainerikoksia. Yksi haastateltava otti esille tupakoinnin. Lastensuojelulaitoksen nuorista lähes kaikki tupakoivat. Moni sen takia, että pääsisivät mukaan porukkaan helpommin.

Rikokset lastensuojelulaitoksessa. Puhuttaessa rikoksista lastensuojelulaitoksen yhteydessä ottivat työntekijät esille erilaisia asioita siihen liittyen ja vastaukset erosivat toisistaan. Yksi haastateltava korosti rikoksista puhuttaessa, että tyttöjä on sijoitettuna lastensuojelulaitoksissa vain vähän. Haastatelluissa suurin osa kertoi, että kaikki rikokset eivät tule henkilökunnan tietoon nuoren ollessa lastensuojelulaitoksessa. Yksi haastateltava kertoi, että työntekijöiden tietoon tulee rikos, kun nuori jää siitä kiinni poliisille, joku näkee nuoren rikoksen teossa, sosiaalisen median kautta tai nuori kertoo muille nuorille tai työntekijälle rikoksesta. Toinen haastateltava kertoi, että tytöillä on tullut lastensuojelulaitoksessa rikoksia, joihin on jouduttu puuttumaan. Näitä ovat olleet varastelu, väkivalta, huumausainerikos ja pahoinpitely.

11.2 Päihteiden ja mielenterveysongelmien yhteys tyttöjen rikollisuuteen

Päihteet. Kaikki haastateltavat sanoivat, että lastensuojelulaitoksessa ilmenee päihteidenkäyttöä nuorilla. Haastateltavat kertoivat siitä, että päihteidenkäyttö

saattaa jatkua lastensuojelulaitoksessa ja päihteidenkäytöstä on jääty kiinni sisätiloissakin. Yksi haastateltava sanoi, että päihteidenkäyttö voi olla syy nuoren sijoitukselle. Tässä tapauksessa nuorelle voidaan järjestää katkaisuhuolto lastensuojelulaitoksessa. Kaikki haastateltavat toivat esille, että päihteidenkäyttö harvoin loppuu kuin seinään, kun tullaan lastensuojelulaitokseen. Monelle nuorelle on jo ehtinyt syntyä riippuvuus päihteisiin eikä tilannetta auta, vaikka kaveripiiri vaihtuu sijoituksen myötä. Yksi työntekijä sanoi, että nuoren kanssa pyritään keskustelemaan päihteidenkäytöstä ja tätä kautta saada nuorta ymmärtämään sen riskejä.

Kaikki haastateltavat toivat esille haastattelutilanteessa kannabiksen. Haastateltavat kertoivat, että kannabis on huumeista yleisin nuorilla. Yksi haastateltavista sanoi, että nuoret pitävät kannabista turvallisempana kuin alkoholia, vaikka osalla on ollut kannabiksen käyttöön liittyen psykoosi. Toinen haastateltava toi esille sen näkökulman, että nuoret hakevat pahaan oloon helpotusta kannabiksesta. Kaksi kolmasosaa haastateltavista sanoi, että tyttöjen ja poikien päihteiden käytöllä ei ole eroa. Haastatteluissa tuli ilmi, että päihteidenkäyttö on nykyään nuorilla yleistä. Yksi haastateltavista kertoi, että ikä vaikuttaa siihen, minkä tyyppisiä päihteitä käytetään. Yhdessä haastattelussa tuli esille, että on myös sellaisia nuoria, jotka ovat sekaantuneet kaikkiin päihteisiin. Kaksi kolmasosaa haastatelluista kertoi siitä, miten helppoa nuoren on nykyään hankkia itselleen päihteitä internetin välityksellä myös vieraalla paikkakunnalla. Huumemyyjä on valmis ajamaan toiselle paikkakunnalle myymään huumeita nuorelle korvausta vastaan. Poliisi ei myöskään voi tälle asialle mitään.

Moni sanoo kuiteski, että pahaan oloon haetaan siitä kannabiksesta apua, että. Mikä se paha olo sitten on sille pitäis nimi vaan löytyä. (Tt10)

...kyllä se on yleistymään päin tuo homma ja se on nii helppo, helppo saada aineita vaikka ois vieraalla paikkakunnalla. (Tt10)

Haastatteluissa tuli esille, että päihteet vaikuttavat suuresti tyttöjen rikollisuuteen. Kaikissa haastatteluissa tuli esille, että rikoksia tehdään, että saadaan päihteitä tai sitten rikoksia tehdään päihtyneenä. Tästä esimerkkinä sanottiin, että varastetaan päihteiden vuoksi. Yksi haastateltava toi esille, että päihteisiin liittyvät peruserikokset eivät ole vähentyneet tai lisääntyneet viime vuosina. Yhdessä haastattelussa tuli

esille se, että päihtyneenä kaveriporukka vie mukanaan rikoksiin eikä välttämättä tiedetä mitä rikoksia on tehty. Tuli esille, että näpistyksiä, varkauksia ja myös pahoinpitelyjä tehdään selvinpäin. Yksi haastateltava korosti sitä, että huumeusaineen käyttö on itsessään rikos. Kaikki haastateltavat kertoivat, että tyttöjen huumeidenkäyttö on kovempaa ja rankempaa. Käytetään kovempia huumeita ja amfetamiini on yleistymässä tytöillä. Tytöt joutuvat myymään itseään, jotta saavat huumeita. Kovemmat huumeet ovat kalliimpia ja tätä kautta rahan tekotapa muuttuu myös. Haastattelussa tuli ilmi, että jos on nuorena jo ajautunut käyttämään päihteitä, niin harvoin enää tulee lastensuojelulaitokseen vaan on psykiatrisessa hoidossa.

No tytöillä tietysti on se se raha, mistä se kulkee mistä se raha saadaan aineisiin siinä on sitte monta, monta vaihtoehtoa joko että varastellaan tai sitte jopa myydään itseänsä. (Tt10)

Mielenterveys. Kaikki haastateltavat kertoivat siitä, että nuorilla ilmenee masennusta. Masennuksen sanottiin olevan yleisin mielenterveysongelmista. Myös ahdistuneisuutta ilmeni nuorilla. Kaksi kolmasosaa haastateltavista sanoi, että nuorilla ei välttämättä ole diagnooseja mielenterveysongelmiinsa, eikä heillä välttämättä ole vain yhtä ongelmaa. Yksi haastateltava otti esille, että traumaattiset kokemukset aiheuttavat mielenterveydenongelmia, jos niitä ei pysty käsittelemään. Toinen haastateltava taas toi esille, että sosiaalisten tilanteiden pelko on yleinen tytöillä ja se voi aiheuttaa muitakin ongelmia.

Että tota nii, nii tietysti ny masennusta on jonkin verran. (Tt11)

Ei ehkä tunnisteta sitä omia sairauksiansa. (Tt10)

...mikä on tuonu mielenterveysongelmia ehkä enemmän nuorille justii nämä tämmöiset traumaattiset kokemukset sun muut. Se on ehkä se yks pohja, mikä on aiheuttanut niitä sitte myöhemmässä ikää. (Tt10)

Haastatellut kertoivat, että helpotusta mielenterveydenongelmiin haetaan päihteistä. Usein mielenterveysongelmat ja päihteet liittyvät toisiinsa. Yksi haastateltava kertoi, että mielenterveysongelmat näkyvät myös rikollisuudessa. Toinen haastateltava oli asiasta eri mieltä ja kertoi, että mielenterveysongelmat eivät vaikuta tyttöjen rikollisuuteen.

11.3 Taustan merkitys tyttöjen rikollisuudessa

Sijotuksen syy. Kaikki haastateltavat sanoivat, että tyttöjä on sijoitettuna vähemmän. Haastateltavista kaikki olivat sitä mieltä, että ei voi tarkasti määrittellä ikää, milloin nuori tulee sijoitukseen lastensuojelulaitokseen. Osa haastateltavista osasi arvioida, että tytöt tulisivat sijoitukseen murrosiässä 14–16-vuotiaana. Yksi haastateltava sanoi, että tytöillä menee kauemmin ennen kuin sijoitus tulee kysymykseen, koska tytöillä olevia ongelmia ei välttämättä huomata heti.

Ei varmaan oo semmoista yleensä sääntöä tai näin. Et meillä on nuorin tyttö tullu kakstoista vuotiaana. Ja vanhimmat on sen seitsemäntoista viittä vaille kaheksantoista vuotiaita, että. (Tt11)

Kaikki haastateltavat ottivat esille vaikeudet koulunkäynnissä yhtenä syynä sijoitukselle. Myös päihdeongelmat tulivat esille kaikissa haastatteluissa. Yksi haastateltava kertoi, että lastensuojelulaitokseen nuori voi tulla myös pelkästään siksi, että nuorelle järjestetään katkaisuhoidoita, koska päihteidenkäyttöä on paljon. Sama haastateltava toi myös ainoana esille sen, että väkivalta ja mielenterveysongelmat voivat olla myös syy sijoitukselle.

...sanotaanko tytöillä on ehkä tuolla koulu ongelmissa varmaan ne, mistä ne yleensä niinku kiinnitetään huomiota, että siellä tytöillä voi myös mennä vähän pitempään se, että ne lähtee kuten sijoitukseen, että. (Tt10)

Päihteet nyt viime aikoina näkyny tosi paljon sellaisia niinku tota niin päihdenuoria, et jokka on niinku 17-vuotiaita ja ihan sellaisia, jotka tulee sellaiselle päihdekatkolleikki sitte pelkästään. (Tt12)

Rikollisuuden suhteen tuli haastateltavilta erilaisia näkökulmia. Yksi haastateltava kertoi, että rikollisuus olisi ollut syy sijoitukselle ja toinen taas kertoi, että rikosten takia ei ole ketään nuorta otettu huostaan. Suurimmassa osassa haastatteluista kerrottiin siitä, että tytöt ovat lähteneet karkureissuille ja tämä on ollut yksi syy sijoitukselle.

Kaverisuhteet. Kaikki haastateltavat toivat esille kaveripiirin merkityksen, kun puhuttiin tyttöjen rikollisuudesta. Kaikissa haastatteluissa sanottiin kaveripiirillä olevan vaikutusta siihen, että tekeekö rikoksia vai ei. Huostaanotolla eri

paikkakunnalle pyritään saamaan etäisyyttä vanhaan kaveripiiriin. Toinen haastateltava toi esille, että niillä tytöillä, jotka käyttävät päihteitä on yleensä pari vuotta vanhempia kavereita ja suurin osa näistä kavereista on poikia. Tällä tavalla tytön on helpompi saada päihteitä.

Rikostausta. Haastateltavien mielipiteet nuorten rikostaustan suhteen jakautuivat puoliksi. Puolet oli sitä mieltä, että kaikilla olisi jonkinlaista rikostaustaa esimerkiksi näpistelyä. Puolet taas oli sitä mieltä, että nuoret jakautuisi tässä asiassa puoliksi, että osalla on rikostaustaa ja osalla ei. Kaksi haastateltavaa kertoi, että myös lastensuojelulaitoksessa oloaikana tehdään rikoksia. Toinen näistä kertoi, että nuoren tilanne voi rauhoittua, kun kaveripiiri vaihtuu, mutta myös vanha kuvio nuorella voi jatkua. Voi mennä aikaa ennen kuin nuori pääsee tästä eroon.

Perhe. Kaikissa haastatteluista tuli esille nuorten kotiolot jollakin tavalla. Kaksi kolmas osaa haastateltavista kertoi, että monella nuorella on traumaattisia kokemuksia ja hyväksikäyttöä taustalla. Nämä asiat heijastuvat nuoren elämään ja mielenterveysongelmiin. Kaksi haastateltavaa sanoi, että nuorilla, jotka sijoitetaan, ei ole välttämättä yhteisiä piirteitä, koska kotiolot ovat erilaisia. On tultu sijoitukseen ehjistä ydinperheistä, rikkiäisistä perheistä tai nuori on itse tehnyt omat valintansa ja joutunut esimerkiksi huumeiden pariin.

Kaksi haastateltavaa kertoi vanhempien päihteidenkäytöstä ja toinen näistä lisäsi, että se voi olla ylisukupolvista. Näiden asioiden takia nuori voi ajautua väärin ympyröihin. Yksi haastateltava otti esille, että tytöillä, jotka käyttävät päihteitä voi olla heikot suhteet äitiin, kun taas isän kanssa saattaa olla helpompi korjata välit. Toinen haastateltava kertoi, että niillä nuorilla, jotka ovat kasvaneet lastenkodissa, ei välttämättä ole muita aikuisia tukena kuin viranomaiset.

11.4 Tytöille rikoksista tulevat seuraamukset

Liikkumisvapauden ja yhteydenpidon rajoittaminen. Seuraamukset rikkomuksista ja rikoksista tulevat lastensuojelulaitoksessa lastensuojelulain mukaa. Kaikki haastateltavat mainitsivat liikkumisvapauden rajoittamisen. Liikkumisvapauden rajoittaminen voi tulla esimerkiksi, jos on ”hatkassa” eli

karkuteilla pitkään, tehnyt rikoksen tai on ollut päihtyneenä. Yksi haastateltava kertoi nuorten "hatkaamisesta", että sitä tapahtuu enemmän kesällä kuin talvella. Sama haastateltava kertoi myös, että tytöille yleisempää "hatkaamisen" suhteen on se, että jätetään palaamatta lomilta. Ja jos tytöt lähtevät lastensuojelulaitoksen alueelta niin todennäköisesti lähtevät lähialueelle "hatkaan" ja käyttämään päihteitä. Liikkumisvapauden rajoituksessa estetään se, ettei nuori liiku lastensuojelulaitoksen ulkopuolella ilman aikuista. Kaikki haastateltavat korostivat sitä, että eri lastensuojelulaitoksissa on erilaisia seuraamuksia. Kaikissa haastatteluissa tuli myös esille seuraamuksena yhteydenpidon rajoittaminen. Tässä rajoituksessa nuorelta voidaan ottaa puhelin pois. Tähän haastateltavat lisäsivät, että täytyy olla sosiaalityöntekijän lupa. Yksi haastateltava sanoi, että seuraamukset lastensuojelulaitoksessa arvioidaan jokaisen nuoren kohdalla yksilöllisesti ja rangaistuksia annetaan tarpeen mukaan.

No tietysti tuo lastensuojelulaki on yks, mikä määrittelee aika paljon, mitä saadaan tehdä ja mitä ei. Että ei että tota se on semmoinen, mikä sitoo aika paljon käsiä siinä asiassa, että. (Tt10)

...arvioidaan aina yksilöllisesti nuori kohtaisesti, mikä on sen nuoren tilanne, tavoite ja taustakin. Että tota mikä siitä mahdollisesti seuraa. (Tt11)

Lastensuojelulaitoksen yhteistyö poliisin kanssa. Kaikki haastateltavat kertoivat, että lastensuojelulaitos tekee yhteistyötä poliisin kanssa. Korostettiin sitä, että pääsääntöisesti poliisi jakaa rangaistukset. Jos lastensuojelulaitoksessa ilmenee huumeidenkäyttöä, niin poliisille ilmoitetaan asiasta ja poliisi tutkii asian. Poliisi voi kirjoittaa tästä sakon. Poliisille ilmoitetaan myös, jos lastensuojelulaitos kuulee, että nuoret ovat tehneet jotakin. Pyritään siihen, ettei laitoksessa pysty käyttämään huumeita. Yksi haastateltava otti esille, että lastensuojelulaki rajoittaa työntekijän mahdollisuuksia tutkia nuorta ja nuoren tavaroita. Tarvitaan kirjallinen päätös nuoren tutkimiseen.

Et se on sopimus poliisin kanssa taikka yleensäkin kaikki, mitä käytetään aineita jää täällä talolla kiinni aineidenkäytöstä nii kaikki ilmoitetaan poliisille. (Tt10)

Pysäytysjakso. Kaksi työntekijää otti puheeksi pysäytysjakson seuraamuksena. Pysäytysjaksolla nuori on ohjaajan kanssa, eikä ole muiden nuorten kanssa tekemisissä. Nuori saa aikaa keskustelulle ohjaajan kanssa ja samalla myös estetään päihteidenkäyttö. Pysäytysjaksosta on hyviä kokemuksia ja sitä voidaan myös kutsua intensiivijaksoksi, jonne nuori voidaan laittaa viikoksi tai sosiaalityöntekijän päätöksellä kuukaudeksi. Intensiivijakso tulee kysymykseen esimerkiksi, jos nuoren huume- tai rikoskierrettä ei saada katkaistua.

Keskustelu nuoren kanssa. Kaikki haastateltavat korostivat keskustelun merkitystä, jos nuoren kanssa tulee vaikeuksia laitoksessa. Keskustelulla yritetään saada nuori ajattelemaan ja puhumaan. Kaksi haastateltavista sanoi, että kyseeseen voi tulla myös kasvatuksellinen seuraamus, jossa nuoren kanssa sovitaan jotakin yhteisesti. Voidaan sopia esimerkiksi, että nuori ei viikonloppuna lähde pois lastensuojelulaitoksen alueelta. Yksi haastateltavista kertoi, että sijoitus itsessään on seuraamus, jonka avulla saadaan välimatkaa kaveriporukkaan. Kaikille sijoituksessa olleille järjestetään jälkihuolto.

11.5 Kehittämisehdotuksia nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että nuorten rikolliseen käyttäytymiseen tulisi puuttua aiemmin. Aikaisemmin puuttumisella voitaisiin ehkäistä sitä, ettei tilanne menisi nuorella pahaksi. Yksi haastateltava korosti, että nuoren tilanteen ollessa huono, on vaihtoehtona enää kiireellinen sijoitus. Tytöillä asioista puhuminen on vaikeaa ja tytöt pystyvät tekemään rikoksia piilossa. Kaikki haastateltavat puhuivat siitä, että nuorella tulisi olla mahdollisuus puhua asioistaan. Jos ei kotona siihen pysty, niin sitten pitäisi puhua jossakin muualla. Yksi haastateltava sanoi, ettei pelkkä valistus riitä ennaltaehkäisyksi.

Tytöillä kuiteski se puhuminen nii vaikeeta niistä asioista se on todella vaikeaa ottaa, mitä aikasemmin apua tulee sen parempi se ois se hyöty siitä. (Tt10)

Sanotaan, jos kymmenvuotiaana ajautuu tonne aineiden pariin nii se pitäis vaa vuoden sisään melkee kiinni sieltä sivuun, että. (Tt10)

Kaikki haastateltavat korostivat koulun suurta roolia ennaltaehkäisyssä. Koulussa henkilökunnan tulisi kiinnittää huomiota oireilevaan nuoreen ja ottaa nuoren tilanne puheeksi ennen kuin tilanne pahenee. Myös kodin rooli tuli esille haastatteluissa. Tulisi varmistaa, että nuoren kotona on kaikki kunnossa. Kaksi haastateltavaa otti esille haastatteluissa perhetyön, jota tehdään kotiin. Perhetyön avulla kuullaan ja tuetaan perhettä. Haastateltavat puhuivat siitä, että perhetyötä tulisi saada enemmän perheisiin. Perhetyön avulla pystyttäisiin näkemään, mitä ongelmia on ja myös nuori pääsisi puhumaan.

...kotona ja koulussa oltais hereillä ja niinku jos tuota havaitaan jotakin on se sitte kiusaamista tai ihan jotaki näpistelyä tai jotakin niin, et heti puututtais sitte siihen. (Tt12)

Kaikissa haastatteluissa puhuttiin siitä, että myös lastensuojelulaitoksissa pyritään tekemään ennaltaehkäisevää työtä. Lastensuojelulaitoksessa ollessaan nuori saa etäisyyttä kaveripiiriinsä ja jo tämä voi vähentää rikollisuutta. Lastensuojelulaitosaikana nuoren kanssa suunnitellaan tulevaa ja käydään läpi, mitä itsenäinen elämä tarkoittaa. Nuoren kanssa selvitetään esimerkiksi opiskelu- ja työasioita. Lastensuojelulaitos aika on hyvä hetki näille keskusteluille. Jälkihuolto tulee nuorelle sijoituksen jälkeen. Aina nämä toimenpiteet lastensuojelulaitoksessa eivät auta ja nuori ajautuu takaisin rikoksien pariin. Yksi haastateltava kertoi siitä, että moni nuori repsahtaa lastensuojelulaitoksesta pääsemisen jälkeen hetkeksi ja tämän jälkeen saa taas elämänsä hallintaan.

12 JOHTOPÄÄTÖKSET RIKOSSEURAAMUSTYÖNTEKIJÖIDEN HAASTATTELUJEN POHJALTA

Seuraavaksi tarkastelemme haastatteluidemme tuloksia tutkimuskysymyksiimme peilaten. Tässä luvussa tarkastelemme nimenomaan rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden vastauksia. Lastensuojelun johtopäätökset esittelemme seuraavassa luvussa. Vertailemme tuloksia tutkimuksemme teoreettiseen viitekehykseen sekä aiempaan tutkimustietoon ja teemme johtopäätöksiä niihin tukien. Tutkimuksemme on tehty laadullisena tutkimuksena, joten sen tavoitteena on selvittää nimenomaan siihen osallistuneiden henkilöiden kokemuksia tyttöjen rikollisuuden näkymisestä heidän työssään. Tuloksemme siis saattavat poiketa aiemmasta tutkimustiedosta. Tuomme esiin myös näitä poikkeavia tuloksia. Luvun loppuun olemme koonneet taulukon, jossa esittelemme tutkimuksemme keskeisimmät tulokset.

12.1 Tyttöjen tekemät rikokset

Tutkimuksessamme nousi selvästi esiin kokeilunhalun olevan osa nuoruutta. Haastatteluissa ilmeni, että nuoret haluavat kapinoida ja testata rajoja. Myös Kivivuori (2009, 2) kertoo rikosalttiuden olevan suurimmillaan nuoruus vaiheessa. Friis kumppaneineenkin (2006, 47) näkee nuoruuden uhkina päihteet ja rikollisuuden. Samaa tulosta tukee myös Jokela (2006, 106), jonka mukaan nuorella kiellettyihin tekoihin syyllistyminen on niin yleistä, että sen on katsottu jo melkein kuuluvan osaksi nuoruutta.

Kaikki rikoksen tehneet tytöt eivät päädy rikosseuraamuslaitokseen asiakkaiksi. Haastatteluissa ilmeni, että ensijaisesti pyritään käyttämään lastensuojelun toimenpiteitä. Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaiksi päädytään, kun lastensuojelun toimenpiteet eivät ole riittävät, uusimisriski on korkea tai on kyseessä hyvin vakava rikos. Lastensuojelulainkin (L13.4.2007/417) mukaan nuori otetaan huostaan, jos hän tekee muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon. Haastatteluissamme selvisi, että kun nuori jää kiinni rikollisesta teosta, ilmoitetaan siitä aina sosiaaliviranomaisille. Se ei automaattisesti tarkoita huostaanottoa, vaan monesti

lastensuojelun avohuollon toimenpiteetkin ovat riittäviä. Myös Haapasalo (2008, 100) kertoo, että alkuun koitetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimia.

Haastatteluissamme tyttöjen tekemistä rikostyypeistä nousivat esiin erityisesti pahoinpitelyt, päihderikokset ja omaisuusrikokset. Purjon (2010b, 23) mukaan yhä useampi tyttö käyttäytyy väkivaltaisesti. Sen sijaan Salmen (2012, 31) julkaiseman tutkimuksen mukaan pahoinpitelyt ja vahvojen huumeidenkäyttö olivat harvinaisempia rikoksia. Me luulemme eron johtuvan siitä, että rikosseuraamuslaitokselle päätyvät asiakkaaksi vain ne vakavimmat tapaukset. Pienemmät rikokset jäävät lastensuojelun asiakkuuteen, jos siihenkään. Meidän tutkimuksessamme yleisinä rikoksina näkyvät pahoinpitelyt ja päihteidenkäyttö jäävät pienempään rooliin Salmen (2012) tutkimuksessa, jossa otanta on laajempi kuin pelkät rikosseuraamuslaitoksen asiakkaat. Huumeidenkäytön puolestaan kieltää täysin huumausainelaki (L 30.5.2008/373). Tutkimuksessamme selvisi myös, että huumeidenkäytön lisääntyminen näkyy rikosseuraamuslaitoksella, erityisesti kannabis nousi esiin. Vastoin meidän haastattelujen tuloksia, Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan (Päihteet ja riippuvuudet, [viitattu 20.10.2016]) vuoden 2013 jälkeen lukio- ja peruskoulu ikäisten huumekokeilut ovat vähentyneet ainakin vuoteen 2015 asti. Meidän haastattelumme mukaan päihteet liittyvät voimakkaasti rikoksiin. Rikoksia tehdään päihtyneenä tai sen takia, että saataisiin hankittua päihteitä. Sen sijaan Salmen (2012, 19) mukaan alkoholin vaikutus rikoksiin on viime vuosina vähentynyt. Hän epäilee syyksi sitä, että nuorten päihteidenkäyttö on vähentynyt. Meidän tutkimuksessamme ilmeni myös, että tytöillä huumemaailmaan liittyy monesti hyväksikäyttöä.

Haastatteluissamme nousi esille, että rikoksia tehdään pääsääntöisesti vapaaehtoisesti eikä kavereiden painostamista ole juurikaan havaittavissa. Tieto oli meidän mielestä yllättävä, sillä esimerkiksi Friisin ja kumppaneiden (2006, 45) mukaan nuoret kokeilevat yhteisössään asioita ja sitä kautta kehittävät arvojaan ja tapojaan. Myös meidän haastatteluissa toisaalta ilmeni, että kaveripiirien vaikutus on suuri. Uutena tietona mihinkään aikaisempaan tutkimukseen nähden tytöillä esimerkiksi pahoinpitelyihin ei välttämättä liity päihteet ollenkaan, toisin kuin saman ikäisillä pojilla yleensä liittyy.

12.2 Taustat tyttöjen tekemien rikosten takana

Tuloksissamme tuli esiin, että suurella osalla rikosseuraamuslaitoksen asiakkaana olevista tytöistä on lastensuojelutaustaa. Myös Manninen (2013, 7) ilmaisee, että lastensuojelu näkyy tyttöjen rikollisuudesta puhuttaessa sekä rikollisuuden taustalla, että seurauksena. Tutkimuksessamme korostui, että kaveripiirillä on suuri vaikutus tyttöjen rikollisuuteen. Suurin osa rikoksista tehdään ryhmässä. Salmi (2006, 192–193, 199) kertoo sosiaalisella pääomalla olevan suuri merkitys nuoren hakiessa itseään ja arvojaan sekä irtautuessaan vanhemmistaan. Hänen mukaansa sosiaalinen verkosto on määrittelemässä nuoren elämän suuntaa ja paljon keskenään tekemisissä olevat nuoret alkavat muistuttaa toisiaan. Samaa asiaa tukee myös Jokela (2006, 97), joka kirjoittaa, että rikosten taustalla saattaa olla muun muassa haitallinen perheympäristö, ystävien rikoskäyttäytyminen ja epäsuotuisa asuinalue. Hän sanoo myös, että kaikilla rikoksia tekeville on kuitenkin omat syynsä tekoihin. Sama ilmenee myös meidän tutkimuksessa, jossa haastateltavat ilmaisivat, että asiakkaita tulee erilaisista perhetaustoista. Toisaalta haastatteluissamme tuli esille, että rikosseuraamuslaitoksen työntekijät ovat huomanneet sosiaalisten ongelmien ylisukupolvisuutta ilmenevän. Haapasalon (2006, 124) mukaan rikollisen kehityksen riskiä lisäävät, jos lapsen elämään sisältyy perheväkivaltaa, vanhempien mielenterveysongelmia, kaltoinkohtelua tai epäjohtonmukaista kasvatusta. Aaltonen kumppaneineen (2003, 195–197) kertoo, että vanhempien avioero on myös lapselle pitkä ja raskas prosessi. Ero voi johtaa siihen, että vanhemmilta saatu tuki vähenee. Myös meidän tutkimuksessamme nousee esille yksinhuoltajaperheessä eläminen. Tätä samaa asiaa tukee myös Kivivuori (2013, 200), jonka mukaan vanhempien ero tai paikkakunnan vaihto voi vaikuttaa rikolliseen käyttäytymiseen.

Haastateltaviemme mukaan päihde- ja mielenterveysongelmat liittyvät nuorilla usein toisiinsa. Sama ilmenee Turtosen (2006, 16–17) mukaan, joka kertoo vakavien ahdistuneisuushäiriöiden mahdollisesti johtavan masennukseen tai päihdeongelmiin. Myös Hietala kumppaneineen (2010, 69–71) kertoo, että nuorten mielenterveysongelmat voivat näkyä käytöshäiriöinä, aggressiivisuutena, valehteluna, näpistelynä tai yleisenä piittaamattomuutena. Meidän haastateltaviemme mukaan heidän asiakkailtaan olevia yleisimpiä

mielenterveyssairauksia ovat masennus, ahdistus ja paniikkihäiriöt. Myös Hietala ja kumppanit (2010, 73–74) kertovat masennuksen olevan nuorten mielen sairauksista yleisin. Toisaalta taas haastatteluissamme selvisi, ettei nuorilla vielä välttämättä ole diagnooseja, vaikka haastateltavat oireilua tunnistivatkin.

Honkatukia (1998, 196–197, 319–320) kirjoittaa tutkimuksessaan, ettei ajatus naiseudesta sovi yhteen ajatukseen rikollisesta. Hänen mukaansa väkivaltaisesti käyttäytyviä tyttöjä saatetaan pitää jopa pelottavina. Tyttöjen väkivalta on vastoin yleistä eettistä koodistoa ja feminiinisyyteen liitettyä käyttäytymisodotusta. Myös Kivivuoren (2013, 190) mukaan sosiaalinen kontrolli vaikuttaa rikolliseen käyttäytymiseen ehkäisevästi. Kirjoittamattomat normit ovat epävirallista sosiaalista kontrollia. Myös meidän haastateltavat toivat esiin, että naiseuden normit ovat yksi tyttöjen rikollisuutta rajoittava tekijä.

12.3 Työille rikoksistaan tulleet seuraamukset

Haastateltaviemme mukaan tyttöjen rikoksistaan saamat rangaistukset perustuvat lakeihin. Haastateltavamme kertoivat, että aina kun alaikäinen tekee rikoksen, otetaan yhteys sosiaaliviranomaisiin. Lastensuojelun tukitoimet ovat ensisijainen seuraamus. Myös Elfgren kumppaneineen (2007, 27) kertoo, että lastensuojelun on tarkoitus katkaista rikoskierte ennen, kuin se edes alkaa.

Rikoslain (L19.12.1889/39) mukaan alle 21-vuotiaana rikoksen tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehostamiseksi valvontaan. Haastateltaviemme mukaan yleisin rikosseuraamuslaitoksen rangaistuksista nuorilla onkin ehdonalainen vankeusrangaistus ja siihen päälle valvonta. On myös olemassa nimenomaan 15–17-vuotiaille tarkoitettu nuorisorangaistus, joka kuitenkin haastattelumme perusteella on melko harvinainen. Tämän saman toteaa myös Happonen (2016, 8), jonka mukaan vuonna 2015 nuorisorangaistukseen määrättiin vain 11 henkilöä. Haastateltavamme kertoivat, että nuorten saama rangaistus riippuu rikoksesta, tekijän iästä sekä aiemmasta rikosrekisteristä. Myös Elfgren ja kumppanit (2007, 85, 88) kertovat, että alaikäisten kohdalla ei käytetä samaa rangaistusasteikkoa kuin täysi-ikäisillä. He myös mainitsevat jo aiemmin esille tulleen seikan, että alaikäisiin voidaan kohdistaa myös lastensuojelun tukitoimia.

Haastatteluissa korostui, että valvontatapaamisissa suuri osa ajasta menee ihan nuorten käytännön asioiden hoitamiseen. Heistä tuntuu, että aikaa asioiden hoitamiseen on liian vähän. Tavoitteekseen he kokevat ennaltaehkäistä rikosten uusimista. Haastateltavat toivat myös esiin, etteivät työntekijät voi pakottaa nuorta esimerkiksi psykiatrisen avun piiriin. Tehtävänä on tukea ja auttaa avun saamisessa. Seuraamuksissa ei juurikaan ilmene eroja tyttöjen ja poikien välillä.

12.4 Kehittämisehdotuksia nuorten rikollisuuden ennaltaehkäisyyn

Kaikki haastateltavat pitivät ennaltaehkäisyä tärkeänä asiana. Haastateltaviemme mukaan kouluille ja varhaiskasvatukseen olisi tärkeää saada ennaltaehkäisevää apua nopeammin. Tämä tarkoittaisi myös lisää henkilökuntaa. Toinen esille nousnut asia oli perhetyön lisääminen ja verkostotyön tekeminen. Kivivuori (2009, 3) kirjoittaa, että syrjäytyminen voi olla syy rikollisuudelle ja toisaalta rikollisuus voi olla syy syrjäytymiselle. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät 2016) mukaan esimerkiksi koulutuksesta ulkopuolelle jääminen on yksi syrjäytymisen riskitekijä. Syrjäytymiskierteen katkaisu nousikin esiin haastateltaviemme vastauksissa. Haastateltavamme korostivat myös päihteidenkäyttöön puuttumista nopeasti. Myös Fröjd kumppaneineen (2009, 22) kertoo, että riippuvuuden riski kehittyy suuremmaksi, mitä nuorempana alkoholinkäyttö aloitetaan. Haastateltavat kertoivat, että rikosseuraamustyöntekijät tukevat nuorten arkea kokonaisuudessaan, mikä jo ennaltaehkäisee rikosten uusimista.

Taulukko 2. Tutkimuksen keskeisimmät tulokset rikosseuraamustyöntekijöiden puolelta.

Teema	Tyttöjen tavat tehdä rikoksia	Päihteiden ja mielenterveysongelmien yhteys tyttöjen rikollisuuteen	Taustan merkitys tyttöjen rikollisuudessa	Työille rikoksista tulleet seuraamukset	Kehittämisehdotuksia nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn		
Keskeisimmät tulokset	Kokeilunhalu kuuluu nuoruuteen	Päihteet liittyvät voimakkaasti → Rikoksia tehdään päihtyneenä tai, että saataisiin päihteitä	Suurella osalla lastensuojelutausta	Kaikki eivät päädy rikosseuraamuslaitokselle → Lastensuojelun toimenpiteet ensisijaisia → Otetaan yhteys sosiaaliviranomaiseen	Kouluille ja opetusjärjestelmään ennaltaehkäisevää apua nopeammin → Vaatii enemmän henkilökuntaa		
	Pahoinpitelyt, päihteet ja omaisuusrikkokset nousivat rikostyyppinä esiin	Huumeidenkäytön lisääntyminen näkyy → Esimerkiksi kannabiksen käyttö lisääntynyt	Kaveripiirillä suuri vaikutus			Rangaistukset perustuvat lakeihin	Tarvittaisiin enemmän perhetyötä
		Työille huume maailman liittyä monesti hyväksikäyttöä				Valvontatapaamisissa käytetään aikaa käytännön asioihin → Valvonta-aika liian lyhyt	
	Rikoksia tehdään vapaaehtoisesti → Kaverien painostamista ei ole juurikaan huomattavissa	Päihde ja mielenterveysongelmat liittyvät toisiinsa	Asiakkaita tulee erilaisista perhetaustoista	Rangaistus riippuu rikoksesta, tekijän iästä ja aiemmasta rikosrekisteristä → Yleisin rangaistus tytöille ehdonalainen vankeusrangaistus + valvonta → Nuorisorangaistus harvinainen → Seuraamuksissa ei juurikaan eroa tyttöjen ja poikien välillä	Tavoite vähentää syrjäytymiskierrettä		
		Nuorilla ei välttämättä vielä diagnoosia → Jos on niin yleisimpiä masennus, ahdistus ja paniikkihäiriöt	Sosiaalisten ongelmien ylisukupolvisuutta ilmenee			Nopea puuttuminen päihteidenkäyttöön	
		Päihteet ei aina mukana toisin kuin pojilla	Työntekijät eivät voi pakottaa avun piiriin → Tuetaan ja autetaan avun saamisessa				Naiseuden normit rajoittavat tyttöjen rikollisuutta

13 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET

LASTENSUOJELUNTYÖNTEKIJÖIDEN HAASTATTELUJEN

POHJALTA

Tässä luvussa tarkastelemme haastatteluidemme tuloksia tutkimuskysymyksiemme suunnalta nimenomaan lastensuojelun työntekijöiden kautta. Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden vastauksia on tarkasteltu edellisessä luvussa. Vertailemme saamiamme tuloksia tutkimuksemme tuloksia esittelemäämme teoreettiseen viitekehykseen sekä aiempaan tutkimustietoon. Näiden avulla teemme johtopäätöksiä aiheesta. Tutkimuksemme on tehty laadullisena tutkimuksena, joten sen tavoitteena on selvittää nimenomaan siihen osallistuneiden henkilöiden kokemuksia tyttöjen rikollisuuden näkymisestä heidän työssään. Tuloksemme siis saattavat poiketa aiemmasta tutkimustiedosta jonkin verran. Tuomme tässä luvussa esiin myös näitä poikkeavia tuloksia ja poikkeavaa teorial tietoa. Luvun loppuun olemme koonneet taulukon, jossa esittelemme tutkimuksemme keskeisimmät tulokset.

13.1 Tyttöjen tekemät rikokset

Haastateltaviemme mukaan tyttöjen rikosnimikkeet ovat poikia kevyempiä. He kertoivat, että tyttöjen tekemät rikokset eivät yleensä tule poliisin tietoon. Myös Salmi (2004, 112) sanoo, että harvemmin nuorten tekemät rikokset tulevat poliisin tietoon. Tutkimuksessamme selvisi myös, että rikoksia tehdään yleensä porukassa. Haapasalon (2008, 100) mukaan tytöille korostuu porukassa tekemisen lisäksi nimenomaan rikosten tekeminen poikien kanssa. Myös Salmi (2006, 199) sanoo, että nuorten tekemät rikokset saattavat olla tapa viettää aikaa yhdessä.

Haastatteluissa esiin nousi yleisimpinä tyttöjen rikostyyppinä näpistely, päihteisiin liittyvät rikokset, varastelu sekä pahoinpitely. Haastateltavamme mainitsivat, että myös lastensuojelulaitoksessa tapahtuu päihteidenkäyttöä. Haastateltavat pitivät kannabista yleisimpänä huumeena ja yleisestikin päihteidenkäyttöä nuorilla yleisenä. Päihteet vaikuttavat suuresti tyttöjen rikollisuuteen. Rikoksia tehdään niiden vuoksi tai niiden alaisena. Samaa tukee myös Elfgren kumppaneineen (2007,

24, 62), joiden mukaan päihteet lisäävät riskiä väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Lisäksi huumeidenkäyttö ja niiden saaminen vaativat rahaa, mikä osaltaan lisää rikollisuutta. Haastateltavamme totesivat, että onhan päihteidenkäyttö jo itsessään rikos. Friisin ja kumppaneiden mukaan (2006, 142–143) mukaan tupakka on yleisin nuorten käyttämä päihde. Sama ilmeni myös meidän tutkimuksessamme, jossa selvisi, että lähes kaikki lastensuojelulaitoksen nuorista tupakoi. Tutkimuksessamme selvisi, että nuoret jäävät kiinni rikoksistaan joko siten, että poliisi saa heidät kiinni, toiset nuoret kertovat tai nuoret itse kertovat jollekin

13.2 Taustat tyttöjen tekemien rikosten takana

Friisin ja kumppaneiden (2006, 44–45) mukaan nuoruus on elämänvaihe, jossa ihminen etsii itseään, voimavarojaan ja identiteettiään. Tutkimuksessamme selvisi, että sijoitus lastensuojelulaitokseen on yleisintä nuoruudessa 14–16-vuotiaana. Haastateltavamme kertoivat, että sijoituksessa on vähemmän tyttöjä kuin poikia. Gullman (2011) kertoo, että oppimisvaikeuksien takana voivat olla lukivaikeudet, motivaation puute, vuorovaikutus- ja kommunikaatio-ongelmat, ongelmat tunne-elämässä ja mielenterveydessä sekä yleisesti elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia. Oppimisvaikeudet vaikuttavat opiskelun lisäksi muihin elämän osa-alueisiin. Gullman (2011) kertoo myös, että oppimisvaikeudet voivat olla yhteydessä päihdeongelmiin ja syrjäytymiseen. Meidän haastatteluissamme selvisi, että syynä sijoitukseen on tytöillä usein ongelmat koulunkäynnissä. Muita syitä sijoituksen taustalla ovat esimerkiksi päihdeongelmat, väkivalta ja mielenterveysongelmat. Haastatteluissakin selvisi, että monella on taustalla traumaattisia kokemuksia ja hyväksikäyttöä. Haapasalon (2006, 123–124) mukaan myös rikollisen kehityksen riskitekijät voidaan luokitella ominaisuuksiin, joista yksi on asuinympäristön riskitekijät. Näihin ympäristötekijöihin liittyvä stressi saattaa näkyä myös ihmisen biologisissa toiminnoissa. Esimerkiksi haastatteluissammekin ilmennyt traumaattinen väkivalta voi heijastua elimistön toimintoihin ja muuttaa hormonitasoja sekä autonomisen elimistön reagoititapoja. Vaikka Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (Nuorten syrjäytyminen 2016) mukaan sosiaalisen huono-osaisuuden ja rikosalttiuden välillä on olemassa korrelaatio, niin meidän tutkimuksessamme selvisi, että lapset lastensuojelulaitokseen tulevat erilaisista

perheistä. Taustalla on niin sanotusti ”hyviä perheitä” sekä heikko-osaisempia perheitä.

Haastatteluissamme selvisi, että kaveripiirillä on iso merkitys rikosten tekoon. Tätä ajatusta tukee myös Salmi artikkelissaan Sosiaalinen pääoma ja nuorisirikollisuus (2006, 187, 199), jonka mukaan rikoskäyttäytymistä suosivat sosiaaliset siteet lisäävät riskiä syyllistyä rikoksiin. Hänen mukaan nuorten rikollisuus liittyykin monta kertaa vahvasti sosiaaliseen elämään ja kaverisuhteisiin. Rikokset voidaan nähdä rohkeutena ja halutaan näyttää muille. Tutkimuksessamme selvisi, että lastensuojelulaitoksessakin saatetaan tehdä rikoksia. Ajatus siitä oliko rikoksia ennen sijoitusta, jakoi mielipiteitä.

Hietalan ja kumppaneiden (2010, 75) mukaan masennus on tytöillä yleisempää kuin pojilla. Myös meidän haastateltavat kertoivat, että masennus on yleisin mielenterveysongelma. He sanoivat, että jos ei traumaattisia kokemuksia pysty käsittelemään, ne aiheuttavat mielenterveysongelmia. He kuitenkin kertoivat, että kaikilla ei välttämättä ole diagnooseja. Haastateltavat myös kertoivat, että päihteet ja mielenterveysongelmat liittyvät toisiinsa, sillä mielenterveysongelmiin haetaan monesti helpotusta päihteistä. Samaa ajatusta tukee Friis kumppaneineen (2006, 118) joiden mukaan esimerkiksi masennuksen hoitamattomuuteen liittyy riski päihteiden ongelmakäyttöön.

13.3 Työille rikoksistaan tulleet seuraamukset

Haastateltavamme kertoivat, että lastensuojelulaitoksen seuraamukset erilaisista rikkeistä määräytyvät lastensuojelulaissa. Erilaisia seuraamuksia ovat muun muassa liikkumisvapauden rajoittaminen, yhteydenpidon rajoittaminen sekä pysäytysjakso. Haastateltavamme kuitenkin mainitsivat, että lastensuojelulaki myös rajoittaa jonkin verran heidän mahdollisuuksiaan. He eivät esimerkiksi saa ottaa nuorelta pois tupakkaa. Hinkkasen (2007) mukaan lastensuojelussa lasten hyvinvointi on etusijalla eikä katsota pelkkää rikoskäyttäytymistä. Silti lastensuojelun toimenpiteisiin vaikuttaa se, millainen rikostausta on. Myös meidän haastatteluissamme selvisi, että seuraamukset arvioidaan yksilökohtaisesti.

Haastateltavamme kertoivat, myös, että eri lastensuojelulaitoksissa seuraamuksia annetaan eri tavoin, toisissa herkemmin tai toisissa harvemmin.

Haastateltavamme kertoivat, että työntekijät tekevät yhteistyötä poliisin kanssa. Myös keskustelun merkitystä seuraamuksena pidettiin suuressa arvossa. Lisäksi haastateltavamme totesivat, että onhan sijoitus jo sinänsä seuraamus. Myös lastensuojelulain (L 13.4.2007/417) mukaan lapsi on sijoitettava, jos tekee muun kuin vähäisenä pidettävän teon.

13.4 Kehittämisehdotuksia nuorten rikollisuuden ennaltaehkäisyyn

Haastateltaviemme mukaan ongelmiin tulisi puuttua aikaisemmin, jottei tilanne menisi niin pahaksi. He pitivät ennaltaehkäisyä tärkeänä. Saman ajatuksen tärkeyttä korostaa Kivivuori (2013, 28) jonka mukaan rikosura alkaa usein nuorella iällä. Hänen mukaan on harvinaista, että vakavampiin rikoksiin syyllistyvä aloittaisi rikosten teon vasta aikuisena.

Haastateltavamme pitivät tärkeänä ennaltaehkäisyn muotona mahdollisuutta puhua asioista jollekin, jos ei kotona niin jossain muualla. Pidettiin tärkeänä, että myös koulussa kiinnitettäisiin huomiota oireiluun. Perhetyön viemistä kotiin ja koko perheen tukemista korostettiin. Haastateltavamme kertoivat, että myös lastensuojelulaitoksessa pyritään tekemään ennaltaehkäisyä. Esimerkiksi etäisyys kaveripiiriin voi vähentää rikollisuutta. Lisäksi on mahdollisuus saada keskusteluapua ja suunnitellaan yhdessä tulevaisuutta. Myös Heino kumppaneineen (2013, 51) kertoo, että huostaanoton tarkoitus on antaa mahdollisuus uuteen alkuun. Sitä voidaan pitää joko ennaltaehkäisevänä tai jatkumona aiempiin lastensuojelun toimenpiteisiin. Haastateltavamme pitivät jälkihuoltoa tärkeänä ennaltaehkäisyssä. Lastensuojelulain (L13.4.2007/417) mukaan jälkihuollolla tuetaan lasta tai nuorta, hänen vanhempiaan ja huoltajiaan ja henkilöä, jonka kasvatuksessa lapsi on. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (Jälkihuolto 2017) mukaan jälkihuollon on tarkoitus turvata riittävä toimeentulo ja järjestää asuminen.

Taulukko 3. Tutkimuksen keskeisimmät tulokset lastensuojelun työntekijöiden puolelta.

Teema	Tyttöjen tavat tehdä rikoksia	Päihteiden ja mielenterveysongelmiensa yhteys tyttöjen rikollisuuteen	Taustan merkitys tyttöjen rikollisuudessa	Työille rikoksista tulleet seuraamukset	Kehittämisehdotuksia nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn
Keskeisimmät tulokset	Tytöillä poikia pienemmät rikosnimikkeet	Päihteidenkäyttö nuorilla yleistä	Tyttöjä vähemmän kuin poikia	Seuraamukset lastensuojelulain mukaisia → esim. LVR, YPR ja pysäytysjako	Tulisi puuttua jo aiemmin → Tilanne ei menisi niin pahaksi
	Kaikki rikokset eivät mene poliisin tietoon	Laitoksessakin päihteidenkäyttöä → Harvoin loppuu kuin seinään → Voi olla syy sijoitukselle		Sijointi yleisintä 14-16-vuotiaana → Työille syynä ongelmat koulunkäynnissä, päihdeongelmat, väkivalta tai mielenterveysongelmat	Seuraamukset arvioidaan yksilökohtaisesti → Laitoksilla omat linjaukset
	Rikokset tehdään porukassa	Kannabis huumeista yleisin	Monella taustalla traumaattisia kokemuksia ja hyväksikäyttöä → Perhetaustoja kuitenkin erilaisia, ns. ”hyviä ja huonoja”	Keskusteluiden merkitys suuri	Pelkkä valistus ei riitä
	Näpistely, päihteisiin liittyvät rikokset, varastelu ja pahoinpitelyt esiin rikostyyppinä	Päihteet vaikuttavat rikoksiin → Rikoksia tehdään niiden vuoksi tai niiden alaisena → Käyttö jo itsessään rikos			Koulussa tulisi kiinnittää huomioita oireiluun
	Lähes kaikki nuorista tupakoi	Yleisin mielenterveysongelma masennus → Ei välttämättä diagnoosia → Helpotusta ongelmiin päihteistä	Kaveripiirillä vaikutus rikosten tekoon	Tehdään yhteistyötä poliisin kanssa	Perhetyötä kotiin → Tärkeää olisi tukea koko perhettä
	Rikoksesta jäädään kiinni poliisin, toisten nuorten tai itse kertomana	Traumaattiset kokemukset voivat aiheuttaa mielenterveysongelmia	Laitos aikana saatetaan tehdä rikoksia → Nuorten rikostausta jakoi mielipiteitä		Laitoksessa pyritään tekemään ennaltaehkäisyä → Etäisyys kaveripiiriin vähentää rikollisuutta → Suunnitellaan tulevaa ja tarjotaan keskusteluapua
				Sijointi on jo seuraus	Jälkihuolto sijoituksen jälkeen

14 POHDINTA

Tässä luvussa käymme läpi opinnäytetyön tutkimuksen tekemisen eri vaiheita ja pohdimme, miten onnistuimme työssämme. Olemme olleet alusta asti tyytyväisiä aiheemme valintaan. Aihe on ollut koko tutkimuksen ajan mielenkiintoinen ja sen parissa on ollut hyvä tehdä opinnäytetyötä. Päätimme tehdä opinnäytetyön yhdessä, sillä meitä molempia kiinnosti rikollisuussektoriin liittyvä opinnäytetyö ja olimme kiinnostuneita nuorten rikollisuudesta aiheena. Yhteistyömme sujui hyvin ja täydensimme työskentelyssä toistemme osaamista. Aloitimme opinnäytetyön tekemisen maaliskuussa 2016, koska halusimme varata tarpeeksi aikaa tutkimuksen tekemiselle. Teimme opinnäytetyötä tiiviisti yhdessä koko prosessin ajan ja mielestämme onnistuimme työssämme hyvin. Haasteita työssämme tuotti se, että aiheesta oli aluksi vaikea löytää teoriatietoa ja myös haastateltavien saaminen oli hankalaa.

Mielestämme saimme aiheeseen sopivat haastateltavat ja saimmekin yhteensä 13 haastateltavaa rikosseuraamuslaitoksen- ja lastensuojeluntyöntekijöistä. Haastateltavien määrä antaa tutkimuksellemme luotettavuutta. Teimme tutkimuslinjauksen, että emme ala eritellä sitä, montako työntekijää meillä oli rikosseuraamuslaitoksen ja, montako lastensuojelun puolelta. Teemahaastatteluiden avulla saimme mielestämme parhaiten tietoa aiheesta, koska eri teemoihin jaetut kysymykset auttoivat pysymään aiheessa ja samalla työntekijät saivat kertoa omista kokemuksistaan liittyen tyttöjen rikollisuuteen vapaasti.

Meiltä tulevana sosionomeina (AMK) edellytetään sosiaalialan kompetenssien hallintaa eli tietynlaista osaamista. Sosiaalialan kompetenssit ovat:

- Sosiaalialan eettinen osaaminen
- Asiakastyön osaaminen
- Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen
- Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen
- Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen
- Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen.
(Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016.)

Pohdimme näiden kompetenssien näkymistä meidän opinnäytetyössämme. Mielestämme eettinen osaaminen näkyy siinä, että teimme opinnäytetyömme tutkimuksen tyttöjen rikollisuudesta, joka on aiheena sellainen mistä ei välttämättä haluta puhua ääneen. Tämän avulla halusimme nostaa esille rikollisuuden tyttöjen tekemänä ja saada ihmiset heräämään siihen, että myös tytöt tekevät rikoksia. Halusimme nostaa esiin marginaalisen ryhmän, koska asiasta puhuminen auttaa ennaltaehkäisyssä ja näiden tyttöjen tukemisessa, ettei rikoksia enää tulisi. Eettinen osaaminen näkyy myös itse tutkimuksen teossa. Meidän on täytynyt huolehtia siitä, että haastattelut ja litteroinnit ovat pysyneet totuudenmukaisina ja tutkimustuloksissa tulee esiin haastateltavien totuudenmukainen näkemys asiasta. Lisäksi eettisyyteen kuuluu haastateltavien pysyminen anonyymeinä ja salaisten paperien säilyttäminen turvallisesti sekä tutkimuksen valmistumisen jälkeen materiaalien asianmukainen hävittäminen.

Asiakastyön osaaminen on tutkimuksessamme keskeisessä osassa, koska tutkimme tyttöjen rikollisuutta nimenomaan työntekijöiden ja asiakastyön näkökulmasta. Kerromme opinnäytetyössämme rikosseuraamuslaitoksen ja lastensuojelun työnkuvasta ja tätä kautta tuomme esiin, kuinka rikoksia tehneiden tyttöjen kanssa tulisi työskennellä. Ennaltaehkäisyyn olemme ottaneet yhdeksi teemaksi tutkimuksessamme, koska asiakastyön avulla pystytään tehdä ennaltaehkäisevää työtä. Osaamme nyt perustella erilaisia valintoja, joita tehdään asiakkaan edun vuoksi. Esimerkiksi rikosten jälkeen ensimmäisenä vaihtoehtona ovat lastensuojelun toimenpiteet ja vasta niiden ollessa hyödyttömiä siirtyvät tytöt rikosseuraamuslaitoksen asiakkaisiksi. Tällä pyritään vähentämään uusintarikollisuutta, kun suurta leimaa ei heti synny. Tämä on osa sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisen kompetenssia. Samaan kompetenssiin liittyy myös osaaminen lainsäädännöstä. Lainsäädäntö liittyy aiheeseemme hyvin vahvasti. Esimerkiksi lastensuojelutyö on keskeinen osa sosiaalialaa ja laki sen taustalla tulee esiin voimakkaasti meidänkin tutkimuksessamme. Toinen esiin tullut iso laki on rikoslaki, joka on isossa roolissa Suomen yhteiskunnassa.

Kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen kompetenssin mukaisesti haluamme tuoda esille tyttöjen rikollisuuden, koska jos asiaan ei kiinnitetä huomiota, niin jotkut tytöistä putoavat pois yhteiskunnasta. Tuomalla esille asian esille, aiheutamme

keskustelua tyttöjen rikollisuudesta ja asiantuntijat oppivat työskentelemään tällaisten tyttöjen kanssa. Tuomme opinnäytetyössämme esille tyttöjen rikollisuuden olemassa olon laajasti, jotta tyttöjenkin rikollisuuden ennaltaehkäisyyn osattaisiin kiinnittää huomiota. Nykyään monta kertaa ajatellaan, että pojat tekevät rikoksia ja tytöt jäävät tarpeeksi aikaisen puuttumisen ulkopuolelle, koska heidän ei niin helposti katsota kuuluvan riskiryhmään.

Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen kompetenssi näkyy opinnäytetyössämme nimenomaan tutkimuksen teon kautta. Olemme suunnitelleet ja toteuttaneet tutkimuksen, jonka kautta tutkimme millaisena tyttöjen rikollisuus ilmenee. Tutkimuksen toteuttamisen jälkeen olemme pohtineet ja arvioineet, miten tutkimuksen tuloksia voisi hyödyntää. Myös työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäyys osaaminen näkyvät opinnäytetyömme teossa. Olemme yhdessä johtaneet työntekoa ja pitäneet huolta siitä, että tutkimus tehdään hyvin. Olemme päässeet harjoittelemaan opinnäytetyössämme johtamista, koska opinnäytetyö on ollut meille oma projekti, josta olemme olleet täysin itse vastuussa. Opinnäytetyön edetessä olemme arvioineet työn laatua, tuloksia ja vaikutuksia.

Ennen tutkimuksen teon aloittamista, meillä kummallakaan ei ollut erityisiä odotuksia tutkimuksen tai tulosten suhteen. Olemme molemmat ensimmäistä kertaa tekemässä opinnäytetyötä ja tutkimusta. Tämän vuoksi koko prosessi on ollut uuden oppimista ja tutkimukseen liittyvien asioiden selvittämistä. Työmme on edennyt koko ajan eteenpäin. Olemme voineet välillä pitää taukoa opinnäytetyön tekemisestä ja tätä kautta antaneet aikaa ajatustyöskentelylle aiheemme suhteen. Taukojen pitäminen on myös antanut energiaa työnjatkamiseen uudella innolla. Haastattelut mielestämme onnistuivat hyvin ja pystyimme työntekijöiden avulla saamaan tarvittavan tiedon tutkimuksemme tekoon. Koemme, että työntekijät pystyvät luottamuksellisesti kertomaan meille näkökulmiaan tyttöjen rikollisuudesta. Olemme alusta asti halunneet varmistaa, että työntekijöiden anonymiteetti säilyy ja tämän vuoksi emme kerro paikkakuntia, joissa haastatellut työntekijät työskentelevät. Se, että haastatelimme rikosseuraamuslaitoksentyöntekijöitä ja lastensuojeluntyöntekijöitä antoi mielestämme tyttöjen rikollisuudesta laajan käsityksen ja erilaisia näkökulmia.

Yllätyimme siitä, miten monia erilaisia rikostyyppisiä haastatteluissa tuli esiin. Meitä yllätti varsinkin se, miten paljon haastatteluista nousi esiin pahoinpitelyt tyttöillä. Esiin nousi myös se, että työntekijät eivät pitäneet alaikäisten tupakointia ja alkoholinkäyttöä rikoksena. Haastateltavia etsiessä ja haastatteluja tehdessä jouduimme korostamaan sitä, että nämä ovat rikoksia alaikäisellä ja tämän kuuluvat opinnäytetyömme aiheeseen. Tyttöjen rikollisuuden taustalla olevat syyt vastasivat hyvin meidän aluksi tekemäämme teoreettista viitekehystä. Koimme, että saimme tutkimuksen kautta tuotettua uutta tietoa aiheesta ja tätä tietoa voivat käyttää hyödyksi kaikki, jotka työskentelevät alaikäisten tyttöjen kanssa. Ennaltaehkäisy tulisi aloittaa jo varhain ja toisaalta seuraamukset voivat jatkua pitkälle.

Kaikki haastateltavat toivat esiin haastatteluissaan, kun puhuttiin nuorten rikosten ennaltaehkäisystä sen, että koulun tulisi ottaa enemmän vastuuta ennaltaehkäisystä. Me koemme, että kaikkea vastuuta ei voi kuitenkaan laittaa koulun ja opetusjärjestelmän vastuulle, sillä on jo ennestään tehtävänä nuoren opetuksen mahdollistaminen. Meidän mielestämme nuorisotoimen tulisi enemmän ottaa vastuuta ennaltaehkäisystä. Myöskin jos koululle annettaisiin lisää vastuuta ennaltaehkäisystä, niin tulisi koulujen resursseja henkilökunnan suhteen kasvattaa. Meidän mielestämme kotiin tulisi saada enemmän tukea esimerkiksi perhetyön muodossa ja tästä myös meidän tutkimuksemme haastateltavat puhuivat. Tukea pitäisi saada jo esimerkiksi päiväkodista alkaen, koska merkkejä on jo silloin näkyvissä.

Hyvä ja luonteva jatkotutkimus meidän opinnäytetyön aiheestamme olisi se, että itse tyttöjä haastateltaisiin ja he saisivat itse kertoa oman tarinansa eikä tarina tulisi ainoastaan työntekijän kertoman kautta. Toinen jatkotutkimus ideamme olisi se, että Ankkuri-tiimin työntekijöitä haastateltaisiin liittyen tyttöjen rikollisuuteen. Suomessa ja tutkimus olisi hyvä tehdä varsinkin siinä kohtaan, kun toiminta on asettunut paikkakunnalle.

LÄHTEET

- Aaltonen, S. & Honkatukia, P. 2002a. Johdanto: Tyttöyden monet tulkinnat. Teoksessa: S. Aaltonen & P. Honkatukia (toim.) Tulkintoja tytöistä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Nuorisotutkimusverkosto 27, 7–18.
- Aaltonen, S. & Honkatukia, P. 2002b. Kovat kimmat otsikoissa ja otsikoiden takana. Teoksessa: S. Aaltonen & P. Honkatukia (toim.) Tulkintoja tytöistä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Nuorisotutkimusverkosto 27, 207–223.
- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2003. Nuoren aika. 2 uud. p. Porvoo: WSOY.
- Ankkuri-malli. Ei päiväystä. [Verkkójulkaisu]. [Viitattu 2.3.2017]. Saatavana: <http://www.turvallisuussuunnittelu.fi/material/attachments/turvallisuussuunnittelu/hyvatkaytannot/rikollisuusjahairiokayttaytyminen/6E28rnYGF/Ankkuri-malli.pdf>
- Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta: taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälaineet. Helsinki: Akatiimi.
- Borum, R., Bartel, P. & Forth, A. 2005. SAVRY: Strukturoitu nuoruusikäisten väkivaltariskin arviointimenetelmä. Suomentaja Riittakerttu Kaltiala-Heino. Tampere: Tampereen yliopistollinen sairaala, nuorisopsykiatrisen toimialue. Pirkanmaan sairaanhoitopiirin julkaisuja 7/2005.
- Elfgrén, T., Juntunen, R. & Norppa, K. 2007. Nuorten lakikirja: rikoksesta rangaistukseen. 3. uud. p. Helsinki: Talentum.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Flinck, A. 2013. Rakennamme sovintoa: Opas rikosten ja riitojen sovitteluun. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Friis, L., Seppänen, R. & Mannonen, M. 2006. Lasten ja nuorten mielenterveystyö. 1.-2. uud. p. Helsinki: WSOY.
- Fröjd, S., Kaltiala-Heino, R., Ranta, K., von der Pahlen, B. & Marttunen, M. 2009. Nuorten ahdistuneisuus ja päihteiden käyttö: Tietoa vanhemmille ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Gjerstad, E. & Lesojeff, H. 2011. Levottomat tuhkimot: havaintoja tyttöjen väkivallasta. Helsinki: Non Fighting Generation.
- Gullman, M. 1.7.2011. Oppimisvaikeuksien tunnistaminen. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.3.2017]. Saatavana: http://www.porttivapauteen.fi/tietoa/tietopankki/2496/oppimisvaikeuksien_tunnistaminen
- Haapasalo, J. 2006. Kasvuympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen Nuorisorikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221, 123–160.

- Haapasalo, J. 2008. Kriminaalipsykologia. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Happonen, R. 2016. Nuorisorangaistus on unohdettu lähes kokonaan. Ilkka 31.5.2016, 16.
- Hautala, A. 2016. Viiltävä nuoruus. Helsinki: BoD – Books on Demand.
- Heino, T., Eronen, T., Kataja, K., Kestilä, L., Känkänen, P., Paananen, R., Pösö, T. & Rainio, A. P. 2013. Suojassa, syrjässä, selvinneenä: huostaan otetut ja sijoitetut lapset Suomessa. Teoksessa: J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 50–68.
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt taustat, palvelut ja kustannukset: HuosTa-hankkeen (2014-2015) päätulokset. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 3/2016. [Viitattu 21.3.2017]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1
- Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli: koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Tammi.
- Hinkkanen, V. 11.6.2007. Rikoksia uusivat lapset ovat lastensuojelun vanhoja tuttuja. [Verkkolehtiartikkeli]. Haaste (2). [Viitattu 2.3.2017]. Saatavana: <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22007/rikoksiauusivatlapsetovatlastensuojelunvanhojatuttuja.html>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Honkatukia, P. 1998. Sopeutuvat tytöt?: sukupuoli, sosiaalinen kontrolli ja rikokset. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 152.
- Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Johdanto. Teoksessa: P. Honkatukia & J. Kivivuori (toim.) Nuorisorikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221, 1–14.
- Hyyppä, M. T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä: Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyyppä, M. T. 2005. Me-hengen mahti. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jokela, M. 2006. Perimä ja ympäristö antisosiaalisuuden kehityksessä. Teoksessa: P. Honkatukia & J. Kivivuori (toim.) Nuorisorikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221, 97–122.
- Junttila, N. 2015. Kavereita nolla: lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Jälkihuolto. 20.2.2017. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 27.3.2017]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>
- Karlsson, T., Raitasalo, K. & Holmila, M. 2007. Alaikäisten alkoholi- ja huumeidenkäytön sietämätön helppous. Teoksessa: C. Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeidenkäytön seura. Nuorisotutkimusverkostoja julkaisuja 75, 149–160.
- Kivivuori, J. 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus: Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 94.
- Kivivuori, J. 2013. Rikollisuuden syyt. 2. uud. laitos. Helsinki: Nemo.
- Kouluterveyskyselyn muutokset ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat: muutokset tytöillä 2008/2009–2015. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). [Viitattu 20.10.2016]. Saatavana: http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2008_2015_aol_tytot.pdf
- Kouluterveyskyselyn muutokset lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat: muutokset tytöillä 2006/2007–2015. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 20.10.2016] Saatavana: http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2006_2015_lukio_tytot.pdf
- Kouluterveyskyselyn muutokset peruskoulun 8. ja 9. luokan tytöillä 2006/2007–2015. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 20.10.2016] Saatavana: http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2006_2015_pk_tytot.pdf
- Kumar, R. 2005. Research methodology: A step-by-step guide for beginners. 2nd ed. London: SAGE Publications.
- Kuula, T. & Marttunen, M. 2009. Laitoksessa rikosten vuoksi: Selvitys alaikäisenä vastentahtoisesti huostaan otetuista. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 89. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 12.
- L 549/2016. Tupakkalaki.
- L 8.12.1994/1143. Alkoholilaki.
- L 10.4.2015/400. Laki yhdyskuntaseuraamuksien täytäntöönpanosta.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- L 19.12.1889/39. Rikoslaki.
- L 30.5.2008/373. Huumeusainelaki.
- Laine, M. 2007. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Helsinki: Tietosanoma. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta poenologica 1/2007.

- Loeber, R. & Farrington, D.P. 2000. Young children who commit crime: Epidemiology, developmental origins, risks factors, early interventions, and policy implications. *Development and Psychopathology* 12, 737–762.
- Luukkanen, R. 19.11.2015. Syyttäjä: Teinisuremaaja suunnitteli useita viikkoja. [Verkkolehtiartikkeli]. *Ilkka* 109 (314), 2. [Viitattu 2.2.2017]. Saatavana digi-Ilkka -arkistosta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Luukkanen, R. 12.12.2015. Teinisuremaaja yhdeksäksi vuodeksi vankilaan murhasta. [Verkkolehtiartikkeli]. *Ilkka* 12.12.2015. [Viitattu 28.10.2015] Saatavana Ilkan digi-lehdestä. Vaatii käyttöoikeuden.
- Lynne, S.D., Graber, J.A., Nichols, T.R., Brooks-Gunn, J. & Botvin, G.J. 2007. Links between pubertal timing, peer influences, and externalizing behaviors among urban students followed through middle school. *The journal of Adolescents health* 40 (2):181, 7–13.
- Lähteenmaa, J. 2007. Jos alkoholin käyttö olisikin ”out”. Teoksessa: C. Tigerstedt (toim.) *Nuoret ja alkoholi*. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura. Nuorisotutkimusverkostoja julkaisuja 75, 89-102.
- Manninen, M. 2013. Koulukotiin sijoitettujen nuorten psykiatrinen oirekuva ja ennuste. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus 112.
- Marttunen, M. 2002. Nuorisoprosessi: lasten ja nuorten tekemien rikosten viranomaiskäsittelyn arviointia. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 193.
- Marttunen, M. 2008. Nuorisorikosoikeus: alaikäisten rikosten seuraamukset kriminaalipoliittisesta ja vertailevasta näkökulmasta. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 236. Väitöskirja.
- Merton, R. K. 1938. Social Structure and Anomie. *American Sociological Review* 3 (5), 672–682.
- Metsämuuronen, J. 2006. Metodologian perusteet ihmistieteessä. Teoksessa: J. Metsämuuronen (toim.) *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Helsinki: International Methelp, 16-78.
- Nettiturvakoti. Ei päiväystä. Mikä on väkivaltaa? [Verkkosivu]. [Viitattu 23.10.2016]. Saatavana: https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=12
- Nuorisorangeistus. 21.1.2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos (RISE). [Viitattu 8.6.2016]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/nuorisorangeistus.html>
- Nuorten ehdollisen vankeuden valvonta. 21.1.2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos (RISE). [Viitattu 8.6.2016]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/ehdollisestirangaistujennuortenvalvonta.html>
- Nuorten syrjäytyminen. 14.9.2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 21.3.2017]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen

- Nuorten tupakointi. 22.2.2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 26.10.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/tupakka/tupakointi-suomessa/nuorten-tupakointi>
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. 4. uud. p. Helsinki: WSOY.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 5. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ohje alle 18-vuotiaiden vankien rangaistuksen täytäntöönpanosta, sijoittamisesta, vapauttamisesta ja valvonnasta, dnro 8/004/2012 20.8.2012. 1.10.2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos (RISE). [Viitattu 9.6.2016]. Saatavana: http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjao hjeet/ohjevarusmiespalveluksensuorit_0.html
- Oikeus.fi. 16.10.2015. Käräjäoikeudet: Sakko. [Verkkosivu]. [Viitattu 8.6.2016]. Saatavana: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/seuraamukset/sakko.html>
- Oliver, P. 2010. The student's guide to research ethics: Open UP study skills. [Verkkokirja]. UK: Maidenhead McGraw-Hill International. [Viitattu 2.3.2017]. Saatavana: EBSCOhost eBook Collection –tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Peltokangas, H. 17.11.2015. Somen syytetytehdas jauhaa yhä vaan teinisurman ympärillä. [Verkkolehtiartikkeli]. Ilkka 109 (312), 2. [Viitattu 2.2.2017]. Saatavana digi-Ilkka -arkistosta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Poliisi. Ei päiväystä. Hämeen poliisilaitoksen Ankkuri-tiimit. [Verkkosivu]. [Viitattu 2.3.2017]. Saatavana: <http://www.poliisi.fi/hame/ankkuri>
- Portti vapauteen. Ei päiväystä. 4.2 ADHD. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.3.2017]. Saatavana: http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/paiva_kerrallaan/rangaistukseen_tuomittu/4_terveydenhuolto_vankeusaikana/4.2_adhd
- Purjo, T. 2010a. Johdanto: Kriittisiä ajatuksia sukupuoleen ja väkivaltaan liittyvistä yleistyksistä. Teoksessa: T. Purjo & E. Gjerstad (toim.) Sukupuoli ja väkivalta. Helsinki: Non Fighting Generation ry, 9–17.
- Purjo, T. 2010b. Sukupuolierityisyys nuorten väkivallattomuuskasvatuksessa. Teoksessa: T. Purjo & E. Gjerstad (toim.) Sukupuoli ja väkivalta. Helsinki: Non Fighting Generation ry, 20-30.
- Päihteet ja riippuvuudet. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 20.10.2016]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet#kayttaa_alkoholia_viikoittain

- Pöntinen, S. 11.12.2015. Seinäjoen teinisurma oli murha – tekijälle 9 vuotta vankeutta. [Verkkosivu]. [Viitattu 25.10.2016]. Saatavana: <http://yle.fi/uutiset/3-8521894>
- Pösö, T. 1993. Kolme koulukotia. Tampere: Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis ser A vol 388.
- Rikosseuraamuslaitos (RISE). 2016. Nuorten ehdollisen vankeuden valvonta. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitoksen käsikirja x/2016. Luonnos.
- Rikosseuraamuslaitos (RISE). 2015. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2014. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos (RISE). Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja. [Viitattu 10.6.2016]. Saatavana: http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/2L62dq7TN/RISE_Vuosikirja2014_nettiin_korjattu.pdf
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. Litterointi. [Verkkosivu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Viitattu 2.3.2017]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. Teemoittelu. [Verkkosivu]. Tampere yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Viitattu 2.3.2017]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Saartenoja, T. 26.9.2015. Teinisurmaa käsitellään ehkä suljetuin ovin. [Verkkolehtiartikkeli]. Ilkka 109 (261), 4. [Viitattu 2.2.2017]. Saatavana digi-Ilkka -arkistosta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Sakko. 4.5.2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos (RISE). [Viitattu 8.6.2016]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/sakko.html>
- Sallinen, P. 2011. Harva kiusaamistapaus etenee poliisille. [Verkkolehtiartikkeli]. Keski-suomalainen 27.2.2011. [Viitattu 21.10.2016]. Saatavana: <http://www.ksml.fi/kotimaa/Harva-kiusaamistapaus-etenee-poliisille/171001>
- Salmi, V. 2004. Varhaisnuorten normirikkomukset – ongelma vai osa nuoruutta?: helsinkiläisten 12–13 -vuotiaiden kielletyn ja rikollisen toiminnan laajuus, piirteitä ja merkityksiä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 40. Väitöskirja.
- Salmi, V. 2006. Sosiaalinen pääoma ja nuorisoriikollisuus. Teoksessa: P. Honkatukia & J. Kivivuori (toim.) Nuorisoriikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221, 187–209.
- Salmi, V. 2012. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2012. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 113. [Viitattu 25.10.2016]. Saatavana:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152500/tta_113_Salmi.pdf?sequence=1

- Salmi, V. 2014. Nuorisorikollisuus. Teoksessa: Rikollisuustilanne 2013: rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 266, 207–225.
- Shaw, C. 1938. Brothers in crime. Philadelphia: Albert Saifer.
- Simonen, J. 2013. Lähentyvätkö naisten ja miesten juomatavat?: kvalitatiivinen tutkimus sukupuolesta ja juomisesta. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus 113.
- Soisalo, R. 2012. Särkyvä mieli: lasten ja nuorten psyykinen oireilu. Helsinki: Suomen Psykologinen Instituuttijhdistys ry.
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. 29.4.2016. [Verkojulkaisu]. Kuopio: Sosiaalialan AMK-verkoston verkostokokous. [Viitattu 3.4.2017]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät. 14.9.2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 21.3.2017]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen/syrjaytyminen-ja-syrjaytymisen-riskitekijat
- Turtonen, J. 2006. Mielenterveysongelmat: mistä apua? Helsinki: Minerva.
- UNESCO. Ei päiväystä. About the Youth Programme.[Verkkosivu]. [Viitattu 22.3.2017]. Saatavana: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/about-youth/>
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Vehkalahti, K. 2002. Vuorelan kasvatuslaitoksen tytöt ja pahantapaisuuden sukupuoli 1900-luvun alun Suomessa. Teoksessa: S. Aaltonen & P. Honkatukia (toim.) Tulkintoja tytöistä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tietolipas 187. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 27, 224–250.
- Venetmäki, A-K. & Toikka, J. 2013. Ankkuri tarttuu: Ankkurin piiriin ohjautuvien nuorten perhetaustojen kartoittaminen. [Verkojulkaisu]. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Viitattu 2.3.2017]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/59402/Toikka_Jutta_ ja_Venetmaki_Anna-Kaisa.pdf?sequence=1
- Vertio, K. 2013. Tie turvallisempaan huomiseen: Sisäisen turvallisuuden ohjelman hyvät käytännöt. [Verkkomuistio]. Helsinki: Sisäasiainministeriö. Sisäasiainministeriön julkaisut 29/2012. [Viitattu 2.3.2017] Saatavana: <https://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/4f9274bd854ebec5255372ee151d6056/1488467006/application/pdf/447182/Sis%C3%A4asianministeri%C3%B6.%20Hyv%C3%A4t%20k%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6t..pdf>

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4.uud.p. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Sopimus opinnäytetyöstä

Liite 3. Haastattelurunko

Liite 1. Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Mira Luomala

Reetta Aralinna

Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala, Sosionomi (AMK)

PL 412, 60101 Seinäjoki

Opinnäytetyöohjaaja:

Arja Hemminki 040-8302223 arja.hemminki@seamk.fi

Tutkimuksen nimi:

Työnimenä tutkimuksessa on tällä hetkellä "Tytöjen rikollisuus työntekijöiden näkökulmasta"

Aihe ja tarkoitus:

Haluamme tutkia tyttöjen tekemää rikollisuutta työntekijöiden kertomana. Tytöillä tarkoitamme alaikäisiä rikosoikeudellisessa vastuussa olevia tyttöjä. Haluamme kuulla työntekijöiden näkökulmasta miten tyttöjen rikollisuus esiintyy, mitä syitä sille on ollut ja mitä seuraamuksia tytöille on siitä seurannut. Haluamme tutkia asiaa, koska uskomme että tulevaisuudessa tyttöjen rikollisuus tulee lisääntymään merkittävästi ja aihetta ei ole tällä hetkellä tutkittu lähes ollenkaan.

Tutkimuksen kohderyhmä:

Itse tutkimuksen kohderyhmä on tytöt, mutta haastattelumme kohderyhmä on työntekijät ja näitä kohderyhmiä varten haemme tutkimuslupaa. Haluamme haastatella juuri niitä työntekijöitä, jotka tekevät tai ovat tehneet töitä alaikäisten tyttöjen parissa. Haemme siis lastensuojelun työntekijöiden kokemuksesta tietoa, joka on tullut työkokemuksen myötä.

Tutkimusasetelma ja menetelmät:

Aiomme haastatella yhdyskuntaseuraamustoimistojen sekä lastensuojeluyksiköiden työntekijöitä, jotka tekevät työtä alaikäisten tyttöjen parissa. Tavoitteenamme on haastatella 6-8 työntekijää. Haastattelut suoritetaan paikan päällä toimipaikoissa. Varaamme haastattelua varten 1-2 tuntia henkilöä kohden. Haastattelut tulemme äänittämään aineiston analysointia varten. Haastateltavilla henkilöillä on mahdollisuus

pysyä anonyymeina. Myös toimipaikkojen nimet pysyvät salaisina. Haastatteluiden kautta saamien tietojen perusteella aiomme jakaa saadut tiedot erilaisiin teemoihin, jonka kautta käsittelemme opinnäytetyömme aihetta (esimerkiksi taustat, syyt ja seuraukset). Analysoinnin perusteella esitämme johtopäätökset esille nousseista asioista.

Aikataulu:

Olemme aloittaneet opinnäytetyön teon keväällä 2016. Tarkoituksemme on tehdä haastattelut marraskuussa/joulukuussa 2016 ja opinnäytetyömme on valmis helmikuussa 2017.

Yhteyshenkilöt:

Olemme sopineet _____ kanssa, että voimme haastatella nuorisokodin kolmea työntekijää marras- ja joulukuun aikana. Näiden haastatteluiden vuoksi haemme nyt tätä tutkimuslupaa.

Koulumme puolelta yhteyshenkilömme on Arja Hemminki, jonka yhteystiedot löytyvät tutkimuslupahakemuksemme alusta.

Tietojen säilyttäminen:

Aiomme pitää haastattelunauhut ja litteroidut paperit kansiossa, jota säilytämme niin, etteivät muut pääse siihen käsiksi. Työn valmistumisen jälkeen aiomme tuhota kaiken materiaalin, jota ei tarvitse opinnäytetyötä varten säästää. Salaiset paperit menevät silppuriin, kun tutkimus on valmis ja varmistamme, että salaiset tiedot eivät päädy kenenkään käsiin.

Opinnäytetyömme valmistumisen jälkeen on valmis työ mahdollista saada yhteistyössä olleiden toimistojen luettavaksi ja valmis työ tulee myös Theseus-opinnäytetyö sivustolle, josta sitä voi myös vapaasti lukea.

TUTKIMUSLUPA MYÖNNETTY

HELSINGISSÄ 22.11.2016

Liite 2. Sopimus opinnäytetyöstä

Sopimus opinnäytetyöstä

Opiskelijan tiedot

Nimi ja yhteystiedot (osoite, puhelin ja sähköposti):

REETA ABALINNA
Mira Luoma

Yksikkö ja tutkinto-ohjelma:

Johtam- ja tuottam, Johtaminen (AMK)

Opinnäytetyön ohjaaja

Nimi ja yhteystiedot:

Aija Heimonen aija.heimonen@seamk.fi

Toimeksiantajan / työn tilaajan / yhteistyöorganisaation edustaja

Nimi: _____

Asema organisaatiossa: _____

Yhteystiedot: _____

Opinnäytetyön alustava nimi / aihe: työajan riittävyys töntyöntekijöiden näkökulmasta

Opinnäytetyöhön kuuluvat tehtävät ja TKI-tavoitteet:

selvittää millainen on työntekijän riittävyys, mitä työn on tuottava
mitä seurauksia siitä on ollut ja miten sitä voisi ennaltaehkäistä

Opinnäytetyö tuottaa 15 TKI-opintopistettä [rakennusmestari (AMK) –tutkinnon opinnäytetyö 10 op ja ylempään AMK-tutkinnon opinnäytetyö 30 op]. Opiskelija luovuttaa sovitusta opinnäytetyöhön sisältyvistä TKI-tehtävistään kirjallisen raportin toimeksiantajalle (myös opinnäytetyö sellaisenaan voi toimia raporttina).

Työn tekemisestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen: _____

Arvioitu aika opinnäytetyön tekemiseen: 9 / 3 2016 - 21 / 4 2017

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja.

Opinnäytetyöni saa julkistaa Theseus-verkkokirjastossa (rasti ruutuun)

Päiväys: 21 / 2 2017

Mira Luoma

Reeta Abalina
Opiskelija

Aija Heimonen
Ohjaaja

Toimeksiantajan edustaja

HUOMAA! Sopimukseen mahdollisesti liittyvistä tekijänoikeuksista ja muista erityisehdoista on sovittava erikseen kirjallisesti.

Liite 3. Haastattelurunko

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Miten tyttöjen rikollisuus näkyy työssänne?
2. Onko asiakkaana paljon rikoksen tehneitä tyttöjä?
3. Onko rikoksen tehneillä tytöillä joitain yhteisiä ominaisuuksia tai piirteitä (esim. persoonallisuus, tausta, kotiolot, käyttäytyminen)?
4. Millaisia rikoksia tytöt ovat tehneet? (Haluatteko tai voitteko kertoa esimerkkejä)
5. Poikkeavatko tyttöjen tekemät rikokset poikien tekemistä rikoksista?
6. Tekevätkö tytöt rikoksia yksin vai porukassa?
7. Millaisia ovat rikoksia tehneiden tyttöjen verkostot? Millaisia ovat heidän ystävyys- ja perhesuhteet?
8. Miten vahvasti päihteet liittyvät rikoksiin?
9. Onko rikoksia tehneillä tytöillä mielestäsi mielenterveysongelmia? Jos niin millaisia?
10. Onko rikoksia tehneillä tytöillä usein lastensuojelun toimenpiteitä taustalla? (Esim. sijoituksia)
11. Millaisia seuraamuksia tiedät tyttöjen saaneen tekemistään rikoksista?
12. Käytetäänkö teillä nuorisorangeistusta seuraamuksena?
13. Miten tyttöjen rikollisuus näkyy lastensuojelussa?
14. Miten tyttöjen rikollisuutta voisi vähentää ja ennaltaehkäistä?

Reetta Aralinna ja Mira Luomala

SOSKO21C